

ARQUITECTURA
DES DE
CASA

CRÒNIQUES DEL CONFINAMENT

MARÇ-MAIG_2020

ARQUITECTURA DES DE CASA

Cròniques del confinament

Març-Maig 2020

Tots els drets reservats

© de l'edició Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2020

© dels textos, dels seus autors

© de les imatges, dels seus autors

No es pot reproduir, emmagatzemar o transmetre cap part d'aquesta publicació, per cap mitjà, sense autorització prèvia i per escrit del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya

ISBN: 9788496842-76-2

SUMARI

04 EDITORIAL

08 AUTORS

LA CASA	19	MIL CASES A CASA TEVA
	26	LA SALUT, TAMBÉ A CASA NOSTRA
	40	A CASA

LA CIUTAT	46	LES PANDÈMIES I LA CIUTAT
	57	CASES, BARRIS I ... CIUTATS QUE CUREN?
	69	UNA OPORTUNITAT PER AL COMERÇ DE PROXIMITAT

EL PAISATGE I LA NATURA	81	PAISATGES DEL FUTUR
	85	LLINDARS, BALCONS, FINESTRES
	94	INÈRCIES D'APROPIACIÓ
	98	ARQUITECTURA I MÚSICA: UNA INTERSECCIÓ ENTRE ESPAI I SO, BUIT I SILENCI
	109	DANSA I ARQUITECTURA
	115	EL JOC DE L'ESCRITURA
	126	PLANTES, ANIMALS, HOMES, CIUTATS I CAMPS

APRENTATGES	136	INFANTS, CASA I CONFINAMENT. APRENTATGES
	144	QUÈ VOLS SER DE GRAN?

EDITORIAL

El confinament pel Covid-19 marcarà els nostres records de l'any 2020 com a persones però també com a societat. El silenci sobrevingut als carrers, al costat dels llargs dies viscuts a les nostres cases ens ha obligat a parar, observar, sentir, escoltar, i sobretot, pensar. El retir personal també ha deixat espai per a la reflexió col·lectiva, des d'una perplexitat que ens protegeix de la immediatesa vertiginosa del soroll mediàtic.

El Col·legi d'Arquitectes de Catalunya ha obert les aules de l'Escola Sert per oferir a la societat un espai de debat, de la mà de grans professionals de l'arquitectura, per reflexionar sobre l'impacte de l'actual pandèmia en la nostra manera de viure. Una nova forma d'habitar la ciutat, negada en els seus carrers buits. L'habitatge dormitori de la ciutat moderna, inesperadament ha de donar resposta a les nostres necessitats vitals i també socials, abraçant en els petits racons de la nostra llar aquells espais que ens sol oferir la ciutat com la música, la dansa, l'escriptura o la natura. D'aquesta forma el nostre refugi s'ha transformat en un territori compartit amb la ciutat, al passar a ser l'espai de relació amb la societat, sobretot a través de les xarxes virtuals.

Dels pensaments madurats durant dies de reclusió casolana ha sorgit aquest cicle d'articles que ara teniu a les mans en forma de llibre digital, ***Cròniques des del confinament***. Una mirada àmplia i oberta de l'arquitectura entesa com a art integrador que dóna unitat a un coneixement creuat. Recórrer a la seva lectura ens pot ajudar a comprendre i assumir millor l'experiència viscuda i, conseqüentment, aprofitar els aprenentatges per afrontar els canvis futurs.

Els quinze articles que formen el present llibre s'han agrupat entorn a paraules clau que han adquirit un nou significat durant les últimes setmanes de confinament: la casa, la ciutat, el paisatge i la natura, l'art i la cultura, i finalment els aprenentatges.

LA CASA

Primera reflexió profunda ens porta a redescobrir les nostres llars, a redescobrir-nos a nosaltres mateixos. ***Mil cases a casa teva*** d'Arquitectes de Capçalera ens mostra com hem redefinit i retrobat espais comuns de vegades oblidats com terrasses, terrats o patis de veïns, com antidòts a l'inhumà distanciament social. Ens obren pistes de com han de ser, o han de ser, les cases del futur.

La pandèmia també ens ha portat una major preocupació per l'habitatge saludable. A ***La salut, també a casa nostra***, l'arquitecta Sònia Hernández-Montaño,

coordinadora de l'estratègia de salut de COAC, ens recorda com la qualitat de l'aire, l'acústica o la il·luminació de la nostra llar ajuden a aconseguir un entorn beneficiós

La lluita contra el Covid-19 s'ha basat en el confinament i en la protecció personal, mascaretes d'origen tèxtil que ens protegeixen construint capes entre l'entorn i la nostra pell. En l'article **A casa**, l'arquitecta i patronista Serena Casas ens descobreix la relació de les diferents capes que ens envolten, on la roba, es concep com la nostra primera capa-casa.

LA CIUTAT

Les ciutats han estat l'epicentre de les grans epidèmies al llarg de la història. A **Les pandèmies i la ciutat**, Octavi Mestre, arquitecte i escriptor, ens recorda com molts dels avenços culturals i creatius apareixen com a resposta a crisis sanitàries com l'actual, obrint una porta a l'esperança del dia després, en el qual puguem sortir a carrer amb tranquil·litat.

Aquesta tornada a la normalitat és la qüestió que els arquitectes Miguel Mayorga i Pia Fontana, afronten en l'article **Cases, carrers, barris i ... ciutats que curen?** S'ha posat de manifest una crisi sistèmica urbana que ha de ser abordada amb voluntat de canvi: potser els recorreguts de proximitat que el Covid-19 ha forçat haurien de ser més habituals en la nostra forma d'habitar la ciutat.

Aquesta ciutat dels 15 minuts és **Una oportunitat per al comerç de proximitat**, un escrit de Miquel Àngel Julià, Pablo Soto i Neus Fernández de Grup Treball Retail COAC, que juntament amb el coordinador de Grup d'arquitectes de Sants, Ricard Feriggle, on veuen la possibilitat de portar noves filosofies de comerç enfront del comerç de masses. Les botigues de barri, tot i que han patit els estralls del coronavirus en el confinament, poden ser una resposta quan s'avanci cap a la "nova normalitat".

EL PAISATGE I LA NATURA

A **Paisatges del Futur Litoral** de l'arquitecta i paisatgista Miriam García, defensa que el desconfinament és una oportunitat per recuperar hàbitats i ecosistemes que la "normalitat" del creixement urbà havia devorat reduint la resiliència del paisatge i el territori.

Confinats entre les nostres quatre parets, l'arquitecta i paisatgista Beatriz Borque ens il·lumina amb **Llindars, balcons i finestres**, el nostre principal vincle amb la natura en aquests temps complicats. Espais que fins ara havien estat en un segon pla de les nostres vides, ara tenen un paper protagonista. Les plantes dels nostres balcons, i la seva cura, ens cuiden a nosaltres.

El mateix passa amb les finestres, en les que com un indiscret James Stuart contemplem perplexos com els gossos, gats, cabirols o senglars s'han apoderat de l'espai urbà també assilvestrat. Unes **Inèrcies d'ocupació** en les que els arquitectes i paisatgistes Marina Cervera i Josep Mercadé, es pregunten pel dia després, Què passarà quan sortim de casa? Potser és possible una nova relació basada en l'empatia entre humans i altres espècies d'animals que habiten a l'entorn de les nostres ciutats.

ART I CULTURA

Els balcons i finestres també s'han convertit en teatres i escenaris des dels quals compartir la música i els aplaudiments, que ens uneixen en el suport als equips sanitaris i treballs essencials. **Arquitectura i música: una intersecció entre espai i so, buit i silenci**, de l'arquitecte i pianista Gerard Guerra López indaga en l'harmonia del desassossec, i ens mostra la component musical de l'arquitectura.

I on hi ha música sorgeix la dansa, com la màxima expressió de l'arquitectura del nostre cos. En **Arquitectura i dansa**, el coreògraf i ballarí Toni Mira fusiona els seus estudis d'arquitectura amb la seva passió, la dansa, rescatant a un Nietzsche desconegut que ens recorda que: "hauríem de donar per perduts tots els dies en què no hàgim ballat".

L'hàbit d'escriure és una activitat de caràcter terapèutic que ajuda a superar l'ansietat que ha portat aquesta emergència sanitària. L'arquitecta i escriptora Marta Llorente, ens descobreix a **El joc de l'escriptura**, una potent eina que, aliada amb la paciència, farà que els nostres escrits arribin a bon port, sorprenent-nos a nosaltres mateixos.

Com també sorprèn la lectura de **Plantes, animals, homes, ciutats i camps**, una proposta atrevida d'*Un arbre a la casa* en què autoria i lectura es dilueixen.

APRENTATGES

El Covid-19 ens ha ensenyat que una casa no és una escola, atès que l'aprenentatge és el resultat de múltiples interaccions soci espacials i no es redueixen a la simple aportació de coneixements. Conscient d'aquesta circumstància, l'arquitecta i investigadora Mariona Genís, proposa en **Nens, cases i confinament. Aprentatges**, convertir la casa en un laboratori de nous aprenentatges, a l'espera que algun dia nenes i nens puguin tornar a l'escola, entesa com a comunitat, com a diversitat, com amiatat, com a formes de pensar i relacionar-se.

El confinament s'ha generalitzat la formació en línia en tots els cicles del sistema educatiu, revolucionant les eines, però no el model d'aprenentatge. L'últim article d'aquest llibre, **Què vols ser de gran** d'Alberto López, arquitecte i coordinador de l'Escola Sert de l'COAC, defensa un model d'aprenentatge d'actitud oberta

al llarg de tota la vida. La cultura de la formació contínua sent una de les bases per a la resiliència professional.

Amb aquesta breu aproximació, desitgem haver despertat la curiositat per aquestes múltiples perspectives. Una mostra més de la mirada oberta de l'arquitectura que es fomenta des del COAC i l'Escola Sert. Aquest acostament, sens dubte, ens ajudarà a afrontar millor el món que ve després del confinament.

Per finalitzar, en el marc de la Llei d'Arquitectura, el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya està desenvolupant ArquiEscola, un programa curricular transversal a partir d'estratègies pedagògiques d'ensenyament significativa i treball per projectes per apropar l'arquitectura a l'educació primària i secundària. En aquest context es circumscriu Arquitectura a les Aules 5.0, uns tallers que aquest any s'han adaptat a la modalitat online per inspirar activitats per observar, pensar i fer amb les mans, aprenent des de casa.

Dibuixant, pintant, escrivint, teixint, cuinant, tocant música, ballant, jugant, regant o enfonsant-a la terra, les mans verbalitzen de manera inequívoca la idea, missatge, dubte, pena, alegria a la família, amistats o entorn. En aquest període d'aïllament, les nostres extremitats, confinades en guants de làtex, han estat les grans absents en abraçades i carícies. Sempre a un metre i mig de distància.

Comencem a trencar amb el distanciament apropant-nos a aquestes cròniques des del confinament, llegint, dibuixant, pintant, escrivint, escoltant, ballant...

Sandra Bestraten Castells

Arquitecta.

Presidenta de la Demarcació de Barcelona. Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC)
Àrea de Formació del COAC.

Professora de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona UPC i School of Architecture UIC Barcelona

Socia Bestraten Hormias
Arquitectura slp

AUTORS

ALBERTO LÓPEZ CRESPO

Arquitecte i Coordinador Escola Sert del COAC.

Project Management pel Grup “la Caixa”.

Cap de Departament de Project Business en SOMFY.

Responsable de Gestió i Coordinació de Projectes de EDI INGENIEROS.

ARQUITECTOS DE CABECERA

Arquitectes de Capçalera és una associació i un taller de projectes nascuda a l'ETSAB-UPC el 2013. Treballant des de la ciutat existent i des d'allò col·lectiu, la metodologia reclama un paper més compromès de l'arquitecte cap a l'estructura social de la ciutat. AC va guanyar el premi Ciutat de Barcelona Arquitectura i Urbanisme el 2015, nominat als premis Mies van der Rohe 2017 i exposat al pavelló espanyol de la 16ª Bienal d'Arquitectura de Venècia el 2018.

Autors: Raül Avilla-Royo, Tonet Font, Conchi Berenguer-Urrutia, Ibon Bilbao España, Josep Bohigas Arnau, Zaida Muxí, Ignacio Urbistondo Alonso.

NIEVES FERNÁNDEZ

Arquitecta Superior per la ETSAM
Especialista en instal·lacions efímeres
i RETAIL

Chief Interior, Retail Design & Efímeres
a MÉTODO MONTES

Coordinació Obres Catalunya Convasa

Membre del grup de treball de RETAIL del
Col·legio d'Arquitectoes de Catalunya. COAC.

Co-Directora curs WHY RETAIL? Escola Sert
COAC

SONIA HDEZ-MONTAÑO BOU

Coordinadora Salut COAC

Directora postgrau Salut i Arquitectura
Escola Sert

Tutora del màster en Baubiologie del IEB

Fundadora d'Arquitectura Sana

OCTAVIO MESTRE ARAMENDÍA

Arquitecte a Mestre Arquitectos amb més de 150 obres construïdes

Professor a una vintena de Universitats de varis països

19 llibres publicats sobre l'obra pròpia, guies d'arquitectura i reflexions varies

Co-director de la www.t18magazine.com

MARINA CERVERA

És arquitecta, Grau Superior en Paisatgisme, Màster Universitari de Paisatge i Màster en Urbanisme (UPC). En l'àmbit acadèmic és professora d'urbanisme a la UPC (DUOT) i ha participat en diversos programes de recerca finançats per la Unió Europea. És Vicepresidenta de Professional Practice and Policies of the International Federation of Landscape Architects (IFLA) i Membre del comitè executiu de la Biennal Internacional d'Arquitectura del Paisatge Des de l'àmbit professional ha treballat a Ateliers Jean Nouvel (París) i, per compte propi, ha elaborant projectes d'arquitectura i paisatge, planejament urbanístic, així com múltiples estudis urbans, territorials i de paisatge.

JOSEP MERCADÉ

És arquitecte, enginyer de camins canals i ports i doctor per la UPC amb menció internacional. En l'àmbit acadèmic és professor d'urbanisme de la UPC (DECA) i ha estat acadèmic guest a ETH-Zurich. La seva investigació se centra en la caracterització de l'entorn construït amb instruments d'anàlisi espacial i data science. En l'àmbit professional ha treballat a l'estudi londinenc Foster + Partners i és autor de diversos projectes, instruments de planejament i estudis urbans i territorials.

BEATRIZ BORQUE

Arquitecta i paisatgista.

École National Supérieure de Paysage de Versailles (ENSP)

Docència a l'Escola ESDISabadell (Ramon Llull)

Premi FAD d'Arquitectura de l'Opinió. 2017

Jardins Antònia Vilàs a la Barceloneta. 2018

GERARD GUERRA LÓPEZ

Arquitecte (ETSAB) i Pianista llicenciat en música clàssica i contemporània, especialitat d'Interpretació (ESMUC).

Arquitecte a la Direcció de Serveis de Llicències de l'Ajuntament de Barcelona.

Co-coordinador del Grup Obert d'Arquitectura i Música del COAC.

Director del Cor Aula Alumni d'Aula Escola Europea.

Investigador i autor d'articles de recerca sobre música i arquitectura.

MARIONA GENÍS VINYALS

Doctora arquitecta per la UPC

Sòcia d'Arquitectura Genís Planelles

Membre de GREDITS (Grup de Recerca en Disseny i Transformació Social), Bau-UVIC

Membre de GILDA (Grup de Recerca en Innovació i Logística Docent en l'Arquitectura), Etsab-UPC

Fa recerca en restauració arquitectònica i en innovació docent i espais educatius

MIQUEL ÀNGEL JULIÀ

Arquitecte, Concept Designer i Director Editorial

Màster en Teoria i Pràctica del Projecte d'Arquitectura

Soci Director d'Estratègia i Disseny en Grup Idea

Vicepresident de Retail Design Institute Spain

Coordinador grup de treball Retail i membre grup de treball FM del COAC

Co-director i docent a l'Escola Sert del COAC

PABLO SOTO

Senior Retail Specialist

Arquitecte, Master, DEA Doctorado, professor, investigador i autor

Key Account Manager & Director Creatiu en ZEBRA retail | digital | architecture

Membre grup de treball Retail del COAC

Co-director i docent a l'Escola Sert del COAC

RICARD FERICGLA

Aparellador i Arquitecte, coordinador
arquitectes Sants-Montjuïc del COAC

Mestratge en urbanisme i edificació

Responsable a Catalunya de SERVAR GL

Museografies per empresa Audiovisuals BAF.
GC

OSCAR BLASCO LÁZARO

Arquitecte i paisatgista.

Soci fundador de SCOB arquitectura i paisatge.

Professor del Màster d'Arquitectura del
Paisatge (UPC)

Ha escrit el llibre Un árbol en la casa.

MARTA LLORENTE DÍAZ

Marta Llorente Díaz

Doctora arquitecta, Professora titular
(acreditada catedràtica)

Departament de Teoria i Història de
l'Arquitectura,

Coordinadora del Grup de Recerca
Arquitectura, ciutat i cultura.

Escola Tècnica Superior d'Arquitectura
de Barcelona (UPC)

Membre del Centre d'estudis filosòfics Eugenio
Trías (UPF)

MIGUEL MAYORGA I M. PIA FONTANA

Arquitectes socis fundadors de
mayorga+fontana arquitectos

Miguel Mayorga és doctor en Urbanisme
(UPC) Professor urbanisme (UPC)

M.Pia Fontana és doctora en Projectes
Arquitectònics (UPC) Professora projectes
(UdG)

SERENA CASAS BRULLET

Arquitecta (ETSAB) i Patronista (ESDM Felicidad Duce).

Dissenyadora textil

Dissenyadora de roba infantil a través de la marca pròpia inFUn Terrible.

TONI MIRA

Director de la companyia de dansa Nats Nus

Ha dirigit i coreografiat nombrosos espectacles de dansa i teatre per diverses companyies europees

Premi Ciutat de Barcelona de Dansa 2010

Premi Nacional de Dansa de la Generalitat de Catalunya 2010

MIRIAM GARCÍA GARCÍA

Doctora arquitecta, paisatgista, tènic urbanista.

Directora de LAND LAB, laboratori de paisatges S.L.,

Premi de la XII Bienal d'Arquitectura i Urbanisme espanyola o Good Practice 2012 del Comitè Un- Hábitat.

Professora Máster Universitario en Urbanisme i Estudis Territorials de l'Instituto Nacional de Administración Pública de Madrid (ES).

Membre de l'Assemblea pel Clima Neutral i les Ciutats Inteligents de la Comissió Europea i del Comitè Científic d'Europa.

LA CASA

MIL CASES A CASA TEVA

23.març.2020

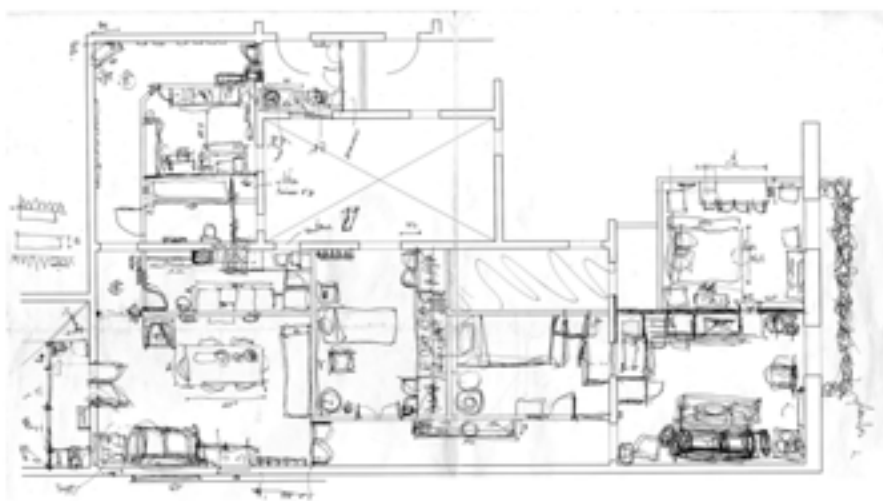
Ha succeït de sobte i sense estar preparades per a això. El nostre espai habitable s'ha comprimit a l'espai de l'habitatge, la percepció del carrer s'ha reduït al que es veu des de la finestra (indiscreta), i la multitud de les persones amb les quals ens relacionem físicament dia a dia s'ha limitat als nostres co-habitants animals, inclosos els humans. Un confinament obligatori, sense precedents, ens obliga a mirar la casa com un univers en si mateix.

| Arquitectos de Cabecera, l'edifici com a suport del domèstic. |

Fa alguns anys des d'Arquitectes de Capçalera vam atendre a Dolors, una dona gran al Raval de Barcelona que es trobava presonera en el seu propi habitatge sense poder baixar al carrer per problemes de mobilitat i per no disposar d'ascensor. A poc a poc, a mesura que vam anar aprofundint en l'estudi de la ciutat, ens vam anar trobant que no era un cas aïllat sinó més comú del que esperàvem. Ara tots ens trobem per sorpresa en la situació de la Dolors.

La negació del carrer i de la ciutat comporta que li demanem a l'habitatge el difícil paper de resoldre totes les nostres necessitats en un sol lloc, intensificant el seu ús. La limitació d'espai i l'increment de necessitats multiplica els inconvenients, però també aguditza la imaginació incorporant noves maneres d'interpretar i utilitzar l'habitatge...

Cartografia de l'espai domèstic, la casa viscuda
(Arquitectos de Cabecera, 2013)

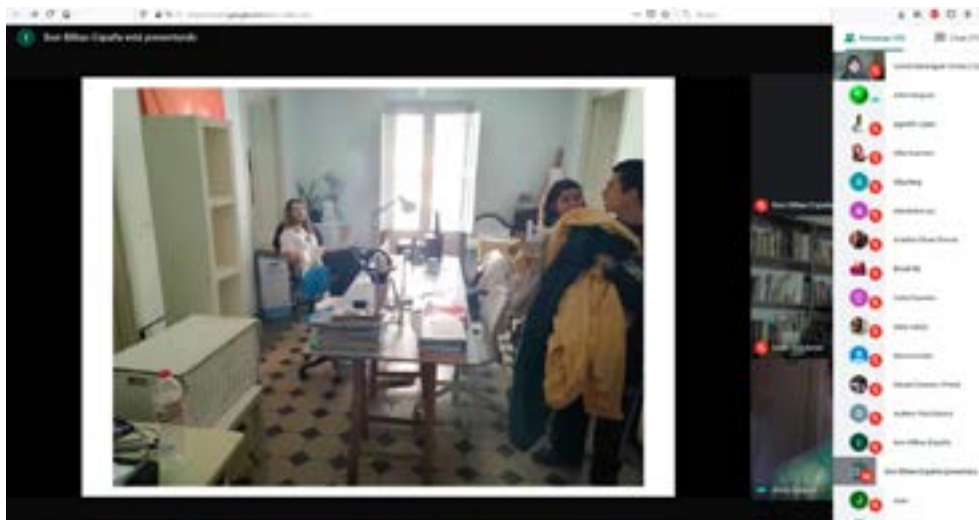
... improvisem l'oficina en la taula del menjador o de la cuina. Desplacem els mobles per a treure un escriptori fora d'una habitació, o el portem a una altra per a tenir major privacitat, en un exercici de conciliació entre la vida pròpia, la familiar, la domèstica i la laboral...

... les sales d'estar, amb els mobles retirats cap als perímetres, es revelen com a gimnasos, pistes de ball, patis d'esbarjo... l'espai polivalent que permet ser allò que s'imagini, igual que un nen o nena que imagina paisatges i espais construït una cabana o un iglú amb unes tovalloles...

... el passadís és el nou carrer, que recorrem per a desentumir els músculs. La casa de moltes portes troba les seves virtuts en els múltiples recorreguts: aquell exercici divertit al qual hem jugat de nens corrent en cercles passa a ser el saludable exercici de caminar com més millor. La casa amb racons, que s'amaga a les

cantonades passa a ser, mentalment, un lloc que no es pot captar d'una sola mirada, deixant alguna cosa per a ser descobert en passejar, evitant el sentiment claustrofòbic de la mirada totalitzant sobre l'espai presoner...

... un dormitori passa a ser un gimnàs improvisat, una sala de concerts, una biblioteca, un llar d'infants... Aquells usos que ni l'habitatge ni la ciutat mai van preveure, ara conviuen sense remei, paret contra paret...

Classe d'universitat online, Taller Temàtic Arquitectes de Capçalera. (ETSAB, 19.03.2020)

... les universitats i les escoles es desintegren en campus dispersos on cada habitació de cada alumne conté el seu pupitre, l'aula virtual està enlloc i en totes les cases alhora...

... el rebedor s'ha convertit en una peça redundant —ja no hi ha ningú a qui rebre—, i comença a trobar i inesperats usos, qui sap, com a final de la casa i no com el seu principi, o com a espai personal...

... l'avituellament obsessiu s'apodera dels racons, omplir el rebost i els armaris per si, allò que s'ha negat per activa i per passiva succeeix, i cal ser previnguts... però simultàniament hi ha temps i oportunitat per a buidar armaris també, en una catarsi llargament retardada de llençar, llençar, llençar i tirar de vells records que es resisteixen a acomiadar-se...

... cada casa s'ha convertit en molts habitatges superposats, usos i activitats es succeeixen i es solapen en l'espai i en el temps, en una constant negociació entre les seves usuàries... activitats productives, reproductives i socials es solapen... estem reaprenent el significat de conviure...

... adaptem els horaris i inventem noves rutines, dubtem si trucar a algú per temes de feina perquè ara sabem que el/la trobem en la "intimitat" de casa seva,

com un intrús que no ha estat convidat veiem en les videoconferències la domesticitat exposada, detalls de la personalitat a la vista. Escoltem veus de nens de fons en conferències de teletreball, a vegades interrompent la conversa i precedint a una disculpa innecessària...

... la finestra, el balcó, la terrassa; tres maneres d'escapar del confinament. Aquests espais intermedis que prenen el paper fonamental d'oferir-nos estar fora sense sortir de casa, que ens permeten transgredir físicament el confinament sense deixar d'acatar-lo. Els espais fora-però-a-casa ens reviuem aquestes petites sensacions urbanes: l'aire fresc, el sol, la descompressió de la densitat dial·lò domèstic, la solitud ara trobada en el lloc públic...

La façana s'ha convertit en la frontera d'un món que podem veure però no traspasar... Com si d'una ciutat invisible es tractés, comencem a trobar les ciutats que s'amagaven sota la nostra, esperant latents a ser descobertes, *creant terranyines de relacions intricades que busquen una forma*, com a la ciutat de Ersilia d'Italo Calvino...

... comencem a viure el carrer sense trepitjar-lo, mirem a fora, obsessivament, amb una barreja de desig i de nostàlgia, i descobrim de nou el barri i als veïns...
... la ciutat ha perdut la planta baixa, els usos de la qual han estat absorbits per l'habitatge... què passarà amb aquestes plantes baixes, amb aquestes vides que d'elles depenen?...

... els pocs vianants es guarden desconfiant de les distàncies curtes (o no, al seu compte i risc)...

Veïns practiquen gimnàstica de manera col·lectiva. (Sara Morante)

... però als balcons, fora de perill, la situació es capgira: el no sortir de casa esdevé l'oportunitat per a relacionar-se amb veïns i veïnes, saludant-se no a través de l'introvertit replà sinó de l'exposat balcó, en una nova situació en la qual el límit de "llunyania" passa a ser allà on arriba la veu...

... en uns pocs dies els balcons han mostrat el seu autèntic potencial socialitzador: improvisats bingos en interiors de l'illa, jocs al veig-veig, concerts i discoteques, festes folklòriques i tradicionals, activitats gimnàstiques on la façana es converteix en una sala vertical (recordant l'Òpera Prometeu o el Teatre Oficina), partits de pàdel entre veïns que usen el mur confrontant com a xarxa i que necessiten necessàriament de la veïna del primer pis com a àrbitre (ja que els jugadors ni es veuen entre ells ni veuen la totalitat del camp)... situacions en les quals "quants més, millor"...

... els balcons i terrasses... intimitats revelades, domesticitats col·lectives... allò públic i allò comunitari es reformulen a través d'accions a distància...

... i de plataformes i xarxes digitals de suport mutu, d'alertes davant abusos laborals i socials, de resposta davant la falta de subministraments i de suport a persones vulnerables, centenars de voluntaris organitzant-se...

... el nou ritual del puntual aplaudiment en homenatge a aquells/es que continuen treballant en serveis sanitaris i bàsics més exposats que els altres, uns instants d'empatia col·lectiva, de mirades de complicitat i somriures que travessen el carrer suspesos en l'aire... finalment el carrer elevat es mostra com a espai de relacions!

La desposseïció del carrer ha fet aflorar l'urbà des de la domesticitat introvertida...

Veïns juguen al pàdel mentre una tercera exerceix d'àrbitre des del balcó. (Pablo Ricatti)

I tot i que sempre ens quedarà l'evasió en el món digital, la paraula "casa" ha adquirit el seu caràcter superlatiu durant el confinament. Encara que també hi ha qui abandona aquesta finestra digital, perquè intoxica, perquè atabala, trenca aquesta pau anhelada del domèstic... No obstant això, també aquest espai de recer, de protecció, pot agreujar la solitud i pot ser un espai de violència del qual avui és encara més difícil fugir...

Proposem aprofitar activament aquesta situació per a repensar l'habitatge des del seu ús i des del seu disseny, conscients de la improbabilitat que es repeteixi un escenari sense precedents però també de l'oportunitat que suposa repensar l'habitatge des de (i forçadament només des del) propi habitatge.

Grup de whatsapp de la Xarxa de suport mutu del Poblesec.
(Xarxa de suport mutu del Poblesec.)

Des del disseny, aquesta és una oportunitat per a replantejar el projecte i els estàndards d'habitatge, que actualment afecten espais com la sala o la cuina o fins i tot la mida dels armaris, però no inclouen com a obligatoris l'espai exterior —terrassa o balcó, que més enllà del seu ús climàtic i de l'aprofitament del clima mediterrani— s'està revelant com un lloc essencial per a accedir a l'urbà des del domèstic i mitigar els efectes psicològics del confinament. La casa mínima tal vegada no hauria de ser tan mínima, doncs la qualitat del confinament està directament relacionada amb la qualitat de l'espai i de l'aire que respirem. Els múltiples recorreguts, els espais polivalents i no jeràrquics, la multiplicitat de portes o els espais segregables puntualment aprofiten exponencialment els metres quadrats. Repensar com millorar el parc d'habitatge existent i de l'infra-habitatge es converteix en una assignatura pendent a curt termini. Constatem que les habitacions han de tenir múltiples usos i que la paraula "família" només és una petita mostra (mínima) de tots els tipus d'organització social als quals

l'habitatge ha de respondre. Les classificacions de les habitacions en binomis de dia i nit, pares/mares i fills/filles o espais servidors i servits assimilen multitud de matisos que les qüestionen. Qui sap, potser els alts murs que separen veïns i veïnes hagin de reinventar-se com a elements més baixos que afavoreixin relacions i altres usos, a saber, substituïts per xarxes de tennis vist el seu potencial com a mediació i no com a frontera.

Des de la seva activitat, explorar tot el que pot ser, i tot el que es pot fer en l'habitatge que no li era atribuït per defecte, en un moment de pausa en què la societat de consum desenfrenat i la del turisme massiu està deixant pas a la reinvençió d'allò domèstic. Paradoxalment, una malaltia ens dóna l'ocasió de reinventar les nostres cases, de redescobrir les nostres ciutats, convertint cada casa en mil cases.

[#joemquedoacasa](#)

Arquitectos de Cabecera

18 de març de 2020, 3r dia de confinament

info@arquitectosdecabecera.org

www.arquitectosdecabecera.org

LECTURAS RECOMANADES

Las Ciudades Invisibles, Italo Calvino

Muerte y vida en las grandes ciudades, Jane Jacobs

Habitar en Comunidad, Lacol y la Ciutat Invisible

En Defensa de la Vivienda, David Madden & Peter Marcuse

Mujeres, casas y ciudades. Más allá del umbral, Zaida Muixí

La Vida, Instrucciones de Uso, Georges Perec

LA SALUT, TAMBÉ A CASA NOSTRA

25 març 2020

Davant la crisi del coronavirus, hem de fer front de manera conjunta per sortir de la situació, però a banda de treballar en la immediatesa, també cal pensar en les repercussions futures i fer-ho doncs des d'un punt de vista constructiu.

| L'autora proposa uns consells per a fer les nostres llars més saludables. (Pixabay). |

Estem vivint moments molt complexos des de diferents àmbits, com són el personal, el laboral i el social, i el que emergeix per sobre de tot és l'evidència de la fragilitat de l'ésser humà. Sota el paraigua de la salut, el que abans podia ser important ara es torna irrellevant. Aquest canvi de punt de vista fa que com a societat tinguem l'oportunitat d'endregar patrons que vetllin per la vida de les generacions futures.

L'HABITATGE FA SALUT

A la rutina diària a vegades ens costa adonar-nos de quines són les nostres necessitats bàsiques com a éssers humans, però segurament ara tots coincidiríem que són el recer, l'aliment, la companyia i una bona salut. Recordem que la definició de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) de salut és "un estat de complet benestar físic, psíquic (mental) i social, i no solament l'absència d'afeccions o malalties", així que per aconseguir aquest benestar el que cal és un bon aixopluc, aliments per nodrir-nos i persones amb qui compartir-ho.

L'arquitectura per tant té una part essencial a la resposta d'aquestes necessitats bàsiques, ja que l'aixopluc, recer, refugi, casa, habitatge... és el que ens protegeix d'un entorn que de vegades pot ser hostil (a nivell climatològic, mediambiental, de perills aliens...), limita el món exterior del propi a nivell físic (i també emocional), permet l'aparició del concepte família i també ens arrela a una comunitat.

| No és bo abusar de les pantalles, encara que poden brindar moments
d'oci en família. (Unsplash) |

Davant d'això, l'habitatge adopta una importància rellevant en la premissa de salut, fet que encara es fa més evident aquests dies que estem confinats a casa. Però, a banda de ser una necessitat bàsica, segons com vivim en ell pot beneficiar la nostra salut.

A continuació trobareu alguns suggeriments per fer de casa vostra un espai més saludable durant el confinament:

TEMPERATURA DE L' AIRE

Convé aconseguir un bon confort tèrmic, emprant recursos passius (entrada o protecció de la llum solar) i actius (els sistemes de climatització que tenim instal·lats).

La temperatura de la llar ha de ser l'adequada ara que passarem més temps dins de casa. (Unsplash)

En el cas de comptar amb sistemes de climatització per aire, **convé assegurar que els filtres estiguin ben mantinguts, així com que els conductes per on passa l'aire estiguin ben nets**, ja que serà una de les principals garanties per respirar un aire net. Si els conductes i filtres estan bruts, l'aire contindrà més pols, agents biològics (fongs, bacteris, virus, al·lèrgens...) que poden disminuir el nostre sistema biològic.

És interessant que hi hagi un gradient tèrmic. Una **temperatura elevada i uniforme no és desitjable des del punt de vista energètic, perquè no és ni eficient, ni bo per a la salut. El sistema immunològic està més actiu si s'adapta a diferents condicions durant el dia.**

Idees clau:

Les cambres higièniques són els espais on estem més exposats i per això que cal que la temperatura sigui elevada. En canvi, en **el dormitori és convenient que sigui més fresca**: dins del llit és bo estar a una temperatura confortable, mentre que és millor que la temperatura de l'aire sigui baixa per optimitzar l'oxigenació del cos. Així, és preferible invertir en una bona manta o nòrdic que no pas haver de pujar la temperatura de l'habitació.

Per als **espais de treball i d'activitat s'aconsella que estiguin a temperatures baixes perquè el cos estigui actiu**. No es pot definir un grau de temperatura òptim, ja que depèn de les característiques del sistema de climatització, i també a la subjectivitat de cada cos en funció de l'edat, sexe i altres variables que poden fer variar la temperatura de confort.

Mirar per la finestra i descobrir un nou món. Un altre dels ensenyaments que hem tingut amb aquest confinament. (Unplash)

AFECTACIONS BIOLÒGIQUES

Una **humitat relativa massa alta —per sobre del 60%— a l'interior dels habitatges augmenta la possibilitat d'aparició de gèrmens, bacteris, fongs i altres microorganismes**. En espais amb patologies per humitats per condensació, capil·laritat, filtració... o amb manques de ventilació on la humitat és molt alta, proliferen aquestes afectacions biològiques i poden generar repercussions a la salut de les persones, com malalties respiratòries i disminució del sistema immunològic.

Idees clau:

No convé realitzar activitats que generin molta humitat, com estendre la roba dins de casa. Si no hi ha cap altre opció, cal ventilar molt bé aquella cambra.

Es recomana ventilar després de la dutxa i posar la campana extractora mentre cuinem.

Si l'habitatge compta amb reixes i shunts de ventilació, és fonamental no estiguin obturats perquè la seva presència i dimensió són necessàries per garantir l'evacuació i renovació de l'aire.

COMPOSICIÓ DE L'AIRE I VENTILACIÓ

L'aire que respirem a l'interior dels espais construïts ha de garantir un bon nivell d'oxigen i baixos nivells de CO₂, gasos de combustió i d'altres contaminants, així com d'afectacions biològiques com fongs, bacteris, virus i al·lèrgens. Un aire contaminat a l'ambient interior pot provocar fatiga, mal de cap, alteracions respiratòries i altres patologies en la salut.

Una correcta ventilació és la gran eina per garantir que l'aire conté prou oxigen. **Especialment si aquests dies passem molta estona a casa i hi ha diverses persones a la mateixa estança, és necessari ventilar sovint per oxigenar bé els ambients.** També subministrant aire fresc assegurem l'eliminació d'olors molestes, regulem de manera natural la humitat dels espais interiors i limitem l'aparició de gèrmens.

A més d'aquests gasos, als espais interiors, també podem trobar compostos químics derivats d'algunes pintures, acabats superficials, productes de neteja, ambientadors, fibres, partícules i altres elements en suspensió.

Idees clau:

Atenció amb aprofitar el confinament per pintar o mantenir la llar amb productes que poden vessar toxicitat, com pintures o vernissos. **Convé més que mai, en el aquesta situació d'excepcionalitat, que és quan més persones hi ha a casa, triar materials naturals amb baixes emissions, evitant la presència d'altres persones a l'estança i ventilant molt bé durant la seva aplicació.**

És molt important també **mantenir bones pautes de neteja, evitant l'ús de productes químics allà on no sigui necessari**. Ventilar molt bé els espais durant i després de la neteja és clau. En el moment de la neteja és millor que no hi hagi més persones a l'estança per minimitzar la respiració de partícules de pols.

ACÚSTICA

Com l'entorn baixa el ritme i el carrer és més tranquil, la relació acústica amb l'habitatge pot canviar.

És important buscar moments de relaxació a casa nostra. (Unsplash)

Idees clau:

Pots descobrir **moments de silenci a casa teva, aprofita'ls!**

També calen **moments on escoltar música, ballar i cantar, fent que el so conquereixi els espais i ens faci vibrar...** és reconfortant sentir la música al cos.

TECNOLOGIES

Les tecnologies, ara més que mai, poden ser les nostres aliades, ja que ens connecten amb el món exterior, afavoreixen el contacte amb familiars i amics i permeten el teletreball, però hem d'evitar que formin part de totes les nostres activitats.

Idees clau:

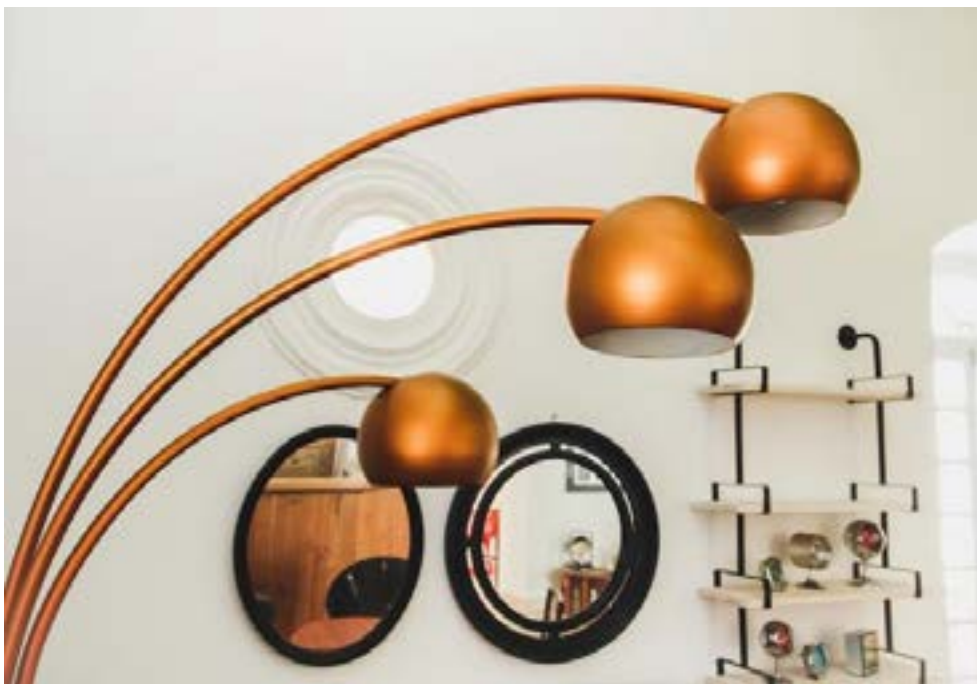
A domicilis amb infants, podem ajudar-nos **de les diverses opcions d'esbarjo que corren per les xarxes per donar-nos idees d'activitats, però cal prioritzar les tasques sensorials, presencials i motrius que no les basades en pantalles.**

Als adults també ens convé **desconnectar de la tecnologia per establir vincles amb la realitat presencial i, d'altra banda, no augmentar en excés l'exposició a camps electromagnètics d'alta freqüència.**

No carreguis el mòbil a la tauleta de nit, i la nit apaga'l o connecta el mode avió, seguint de les recomanacions de la OMS i l'Assemblea Europea del Consell d'Europa de minimitzar l'exposició a radiacions electromagnètiques.

Hi ha un evident augment d'aquestes radiacions al nostre entorn degut al confinament, així que cal emprar-les amb racionalitat. Algunes recomanacions que fan les principals operadores de telefonia mòbil per reduir el consum de dades són:

1. Descarregar únicament els arxius o documents que necessitem.
2. No enviar fitxers molt pesats com vídeos o powepoints. En el seu lloc, millor compartir la ruta on són emmagatzemats. En cas de ser calgui enviar-los, és preferible comprimir-los abans.
3. Utilitzar eines de software col·laboratiu, com poden ser Teams o Slack
4. Evitar correus electrònics massius
5. Utilitzar el telèfon fix en lloc del mòbil
6. Optimitzar el trànsit per qüestions necessàries: correu, treball en remot, conferències, aplicacions escolars i accés a la informació

La il·luminació, la distribució dels espais, l'acústica... són factors que redescobrim a les nostres cases a conseqüència del confinament.

(Unsplash)

IL·LUMINACIÓ I CICLES CIRCADIANS

Hem d'estar al màxim en contacte amb la llum natural perquè el nostre cos segueixi els seus ritmes

Idees clau:

Durant el dia hem de fer arribar la llum solar a totes les estances, obrint bé persianes, cortines i finestres. Si l'orientació de l'habitatge ho permet, és molt positiu que ens exposem una estona cada dia als rajos solars directes, especialment aquests dies que no sortim tant al carrer.

En el cas d'espais que tinguin mancances de ventilació natural, **durant el dia els haurem d'il·luminar bé amb bombetes que ofereixin una llum més freda** (temperatures entre 4.000 i 6.000°K). **Al vespre, en canvi, és important baixar la intensitat de la llum i que aquesta sigui molt càlida**, de menys de 3.500°K. Aquest ritme propiciarà que sigui més fàcil agafar el son a la nit i tenir un descans reparador

És recomanable evitar l'ús **de pantalles i tauletes dues hores abans d'anar a dormir, ja que solen emetre llum blava**. Aquesta llum blava inhibeix la segre-

gació de melatonina, que és l'hormona de la nit i la que propicia que tinguin lloc els processos de neteja i regeneració cel·lular.

ESP AIS AMB RITME

La rutina també ajuda a regular els cicles circadians, i per això és convenient seguir unes pautes horàries d'activitats i alimentació.

Idees clau:

Els espais han de seguir el ritme de les nostres activitats. **L'ús i distribució dels espais ens pot ajudar a establir aquestes rutines, reordenant el mobiliari perquè la composició espacial sostingui les diferents activitats que s'hi desenvolupen durant el dia**

Un ús diferenciat dels espais també pot ajudar a **definir ambients de teletreball respecte d'altres ambients de socialització familiar o descans**. Si per limitacions en la distribució s'han de compartir espais, cal ser molt acurat en endreçar cada ús, especialment els estris de la feina perquè quedin recollits dels moments de vida familiar.

Cal tenir bona cura de la higiene personal i domèstica, vestir-se tot i no sortir de casa, i establir uns horaris de tasques, reservar dues hores per fer exercici físic i també una estona al dia per relaxar-nos.

És convenient recordar la guia de bones pràctiques de teletreball que ha elaborat el COAC ([link](#)) **així com dur una rutina de son, alimentació i activitat física pausada.**

ARQUITECTURA EMOCIONAL

Cadascú ha d'assimilar la immediatesa de la realitat actual i trobar les parts positives de la situació d'un mateix, per més complexa que sigui. La por abaixa el sistema immunitari i ara més que mai el necessitem ben fort, així que hem de ser positius i pensar a tirar endavant. El [Col·legi de Psicòlegs](#) ha elaborat unes recomanacions de gestió psicològica durant quarentenes per malalties infeccioses que dona bones eines d'ajuda.

Es pot aprofitar el confinament per **ser conscients de com està casa nostra, com una extensió de nosaltres mateixos**. Si està cuidada, si té aspectes deixats, si no som conscients de totes les seves parts i continguts... Aplicant els co-

neixements de les neurociències i de manera específica de la neuroarquitectura, és moment d'establir una connexió entre espai físic i espai mental per afavorir que sortim d'aquesta situació amb més lleugeresa, frescor i energia.

Idees clau:

Aprofita per **considerar tot el que tens i guardes, valora totes les pertinences que posseeixes i fes neteja de tot allò obsolet**

Repensa **la distribució de casa teva, fes canvis a la disposició del mobiliari, descobreix àmbits i usos inesperats i, en definitiva, reorganitza els espais** perquè s'adeqüin millor a les teves necessitats actuals.

Convé trobar **moments de conversa amb les persones amb qui comparteixes l'habitatge**. Poden ser els moments de dinar o sopar, o en altres entorns, on totes les persones puguin expressar els seus sentiments, pors o emocions durant aquest procés, i **que s'hi doni un entorn físic tranquil, sense música, televisió o altres distraccions perquè aquesta comunicació flueixi**. Pot servir per reforçar les relacions entre els membres de la família o de la comunitat.

Pot ser un bon moment per repensar les nostres prioritats i els aspectes de la nostra vida que realment són importants.

El Col·legi d'Arquitectes té una àrea de suport social per a qui la pugui necessitar. Pots contactar-la a través del treballsocial@coac.net

Davant de qualsevol dubte, heu de contactar amb [Catsalut](#)

COMUNITAT

La situació que estem vivint reforça aquest sentiment d'arrelament al territori i pertinença a la comunitat. Estem veient grans exemples de comunitats compartint confinament amb música als balcons, els moments d'aplaudiments i pancartes que expressen que no estem sols.

Idees clau:

Connecta amb la teva comunitat de veïns. Guardant les pautes de seguretat marcades, pots saber com es troben i si necessiten quelcom (o tu necessites d'ells!)

Comunica't especialment amb les persones grans per saber si necessiten quelcom, fer companyia a la distància i ajudar-les a tenir pensaments positius
Respecta la decisió de minimitzar el temps al carrer; tenim una fita comuna que depèn de la conducta de tots nosaltres

ARQUITECTES TREBALLANT EN SALUT

Des de l'any 2016, l'Agenda 2030 determina el full de ruta de les Nacions Unides que, fins a l'any 2030, busquen avançar cap a un model global de desenvolupament sostenible. Aquest marc d'actuacions es concreta amb els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), que incorporen fites i indicadors que avaluen l'assoliment dels objectius proposats. En aquest context, la salut i la seva relació amb l'arquitectura són l'ODS número 3.

| El teletreball requereix d'una sèrie de rutines per a fer-lo realment eficient. (Unsplash) |

Donada la seva importància, el COAC ha integrat els ODS en les seves activitats internes i externes, amb l'objectiu d'impulsar la millora de la qualitat de vida de les persones i la generació d'entorns urbans i edificats més saludables.

A continuació podeu consultar breu descripció de les principals accions que el COAC ha efectuat darrerament en l'àmbit de la salut:

| El COAC col·labora amb diverses iniciatives per a promoure la salut |
| dins de l'àmbit de l'arquitectura. (Unsplash) |

PACTE NACIONAL PER A LA RENOVACIÓ URBANA

L'any 2017, el Govern de la Generalitat va aprovar l'acord de govern (ACORD GOV/112/2017) d'impuls a la creació del Pacte Nacional per a la Renovació Urbana de Catalunya.

El Pacte, en el qual el COAC col·labora directament en la seva realització, té per objectiu fomentar la rehabilitació i la renovació urbana, dues estratègies clau per fomentar la salut i la qualitat de vida de les persones en els habitatges, barris i ciutats.

MATERIAL SOBRE SALUT I ARQUITECTURA

L'Oficina Tècnica Consultora (OCT) del Col·legi treballa en la integració de criteris de salut en l'edificació. Aviat sortirà a la llum una eina de suport professional pels col·legiats que facilitarà la incorporació de pautes de salut en la construcció.

GRUP DE TREBALL D'ARQUITECTURA I SALUT

El COAC compta amb el primer grup de treball d'Arquitectura i Salut d'un Col·legi d'Arquitectes, que reuneix professionals de diferents disciplines per establir sinergies i línies de treball. Es busca promoure canvis a tots nivells (professional, econòmic, normatiu...) i generar conscienciació per obtenir un hàbitat més sa.

CONGRÉS D'ARQUITECTURA I SALUT

Des de fa més de deu anys, el COAC celebra els congressos bianuals d'arquitectura i salut que reuneixen als experts i interessats del sector.

COL·LABORACIÓ AMB PINSAP

Alguns membres del Grup han format part del Pla Interdepartamental i Intersectorial de Salut Pública (PINSAP) de la Generalitat de Catalunya, una iniciativa alineada amb les recomanacions de l'OMS per promoure la salut des de tots els àmbits de l'acció de Govern i Societat.

FORMACIÓ ESPECÍFICA PELS ARQUITECTES

El COAC, a través de l'Escola Sert, també potencia formacions específiques en salut, a través del postgrau d'Arquitectura i Salut, el curs de Disseny Interior saludable de l'escola d'estiu i amb càpsules específiques sobre gas radó i materials naturals, entre d'altres. La salut, però, no es tracta només en cursos específics, sinó que s'inclou de manera transversal a la resta de màsters, postgraus i formacions que l'Escola Sert ofereix.

COL·LABORACIÓ AMB ALTRES ENTITATS

El COAC treballa de manera molt estreta amb l'administració, gremis i altres col·legis professionals a través de diverses taules tècniques i potenciant la formació i el coneixement. Darrerament, ha participat de la nova normativa de centres educatius juntament amb el Departament d'Educació per millorar les característiques de disseny dels espais d'aprenentatge, a través del procés participatiu "Nous espais, nous aprenentatges".

[#joemquedoacasa](#)

Sònia Hernández-Montaño

Arquitecta coordinadora de Salut COAC

12è dia de confinament

LECTURAS RECOMANADES

La mano que piensa. Sabiduría existencial y corporal en arquitectura. Juhani Pallasmaa

Casa saludable. Cómo hacer de tu hogar un entorno más sano. Elisabet Silvestre

y Mariano Bueno

Revista *ecohabitar*

A CASA

13 maig 2020

La vida de tots s'ha transformat radicalment a causa de la Covid-19. Amb la pandèmia ha aparegut una nova consigna que ha capgirat completament el nostre dia a dia: "jo em quedo a casa". A casa... Després de tants dies a casa, no deixo de preguntar-me què vol dir "a casa".

(Edward Hooper - Cape Cod Morning)

En el meu dia a dia sóc arquitecta i patronista. Tant en l'arquitectura com en el disseny tèxtil, em dedico a treballar amb uns materials (els de construcció o els teixits), per construir una envoltant que ens protegeix (l'edifici o la peça de vestir), dissenyant un volum que ens permet desenvolupar determinades activitats, protegir-nos de les inclemències del temps i proporcionant-nos confort i benestar.

Patrons penjats. (Foto: Serena Casas)

Una primera envoltant, l'edifici, l'habitatge, es troba a certa distància de nosaltres. És la “**casa física**”, que aquests dies se'ns fa més present que mai, més sòlida que mai, més limitadora que mai, s'ha redefinit com les fronteres del nostre espai vital. De ben segur que l'experiència del confinament depèn en gran mesura d'aquesta distància. Un apartament fosc, un àtic amb terrassa, un piset a nord sense balcó, una planta baixa amb grans finestres, un xalet amb jardí, un dúplex amb balcons, o una finca amb terreny generen confinaments més o menys oxigenats, més o menys opressius, i per tant experiències ben diverses. Les quatre parets es poden convertir en trampa, xarxa, presó, gàbia, però també en úter, capoll, bombolla, santuari...

L'altra envoltant amb la qual treballo, la peça de vestir, està en contacte directe amb la nostra pell. Tot i que inicialment pugui semblar superficial, frívola, també té la seva importància. I és que ve a suplir la manca del pelatge animal perdut al llarg de l'evolució: identifica, protegeix, amenaça, defensa, sedueix... És un filtre que interactua amb el nostre entorn, llença missatges als que ens envolten de pell cap enfora, però també i sobretot de pell cap endins, amb nosaltres mateixos. De la mateixa manera que la casa física diu molt de qui som, com som, com vivim, què pensem, què fem... aquesta “**casa superficial**” de la peça de vestir també

ho fa. No és només una mera capa protectora que ens abriga, sinó que també és un mitjà a través del qual utilitzem uns codis establerts per donar informació al nostre entorn, i mostrem qui som, com som i com ens sentim, en un flux d'informació que és de doble sentit. En dies en els que l'entorn que ens observa és limitat, el principal receptor d'aquesta informació som nosaltres mateixos, de manera que estic totalment d'acord amb qui diu que, en aquests dies de confinament,

La peça de vestir interactua amb la casa més íntima.
(Foto: Serena Casas)

és important que triem el que ens posem per tal d'ajudar a sentir-nos millor. De manera conscient o inconscient, ens sentim com ens vestim i ens vestim com ens sentim.

És el reflex de l'estat d'ànim, emocional, de com ens sentim pell endins, de la “**casa íntima**”, la casa essencial sense la qual estaríem perduts, totalment desubicats. La identitat, el jo en tota la seva complexitat psicològica i emocional, és la casa més interior, la més profunda i segurament la més complexa, i condiciona la nostra visió del món i com ens hi enfrontem. La nostra casa íntima, igual que la casa física, tant ens pot empresonar com fer-nos lliures.

Cuidar aquesta casa íntima i essencial és segurament la tasca més important que se'ns planteja aquests dies. El nostre estat emocional condicionarà tota la resta, determinarà el filtre a través del qual veiem el món i ens enfrontem als reptes. Sentim com el confinament ha fet que molta gent hagi tornat als bàsics, a l'essencial, s'ha llençat a fer pa, a cuinar, a fer un hortet, a cosir, a aprendre a “fer” coses noves o reprendre aquelles que tenia abandonades... Vivim en un món en el qual les presses, la falta de temps, les corredisses els terminis i els horaris ens arrabassen el temps de manera salvatge, i una de les conseqüències directes d'això

(entre moltes d'altres) és que hem deixat de “fer” per passar a “comprar”, perdent pel camí capacitat creativa. Però un context com l'actual en el qual “comprar” entra en el terreny de la inseguretats, “fer” torna a ser una opció. Quan recuperem alguna d'aquestes activitats que requereixen el nostre temps, la nostra atenció i les nostres habilitats, de manera inesperada ens reconnectem amb la nostra creativitat, ens redescobrim capaços de construir quelcom del no-res, alimentem el nostre jo, cuidem la nostra casa íntima... i ens sentim millor.

Taula amb material de patronatge, activitat creativa en procés.
(Foto: Serena Casas)

En el meu cas, el procés creatiu de pensar-dissenyar-patronar-cosir em construeix una mena de bombolla, envoltament mental, en la que entro en una mena d'estat de meditació, i en la qual, si hi ha les condicions adequades (temps de qualitat sense interrupcions), fa que m'oblidi de la resta, de tot el que m'envolta, inclús físicament, i em situa en un espai indefinit del meu pensament en el qual l'únic que he de fer és tirar endavant, resoldre els problemes, pensar solucions, triar opcions, depurar la tècnica, aprendre del cas concret acumulant expertesa, fins a arribar al meu objectiu, que és fer realitat l'objecte físic a partir de la idea inicial de la millor manera que sigui capaç. Aquest estat mental, que podríem assimilar al de llegir un llibre (quan t'oblides que estàs llegint per passar a “sentir” i “viure” la història) o veure una pel·lícula (quan t'oblides que estàs mirant la pel·lícula per passar a “viure-la”) per a mi és quasi alliberador, m'oblido que hi sóc i sobretot fa que les barreres físiques desapareguin. La casa física perd importància, s'esvaeix per una estona.

I això em fa pensar que podem anar més enllà estirant aquest el fil... Segurament hi ha altres capes que construeixen l'experiència de quedar-se “a casa”.

Entre la casa íntima del jo i la superficial de la peça de vestir hi ha la pell mateixa, la dermis. Aquests dies en som més conscients que mai. El virus ens ha fet adop-

tar una sèrie de pautes de constant autoprotecció, amb nous hàbits i pautes d'higiene preventius. La pell és la capa que embolcalla la nostra **“casa biològica”**, que condiciona la nostra salut, és la frontera entre estar malalts o sans. Positiu o negatiu. Això ho canvia tot.

Fins ara hem anat de la casa física cap endins, però podem anar també de les quatre parets de la casa física cap enfora. A través de les finestres l'experiència possible és també diversa. Hi ha qui viu en l'aïllament d'una masia a la muntanya, o qui s'emociona amb la música en comunitat i els aplaudiments massius del pati d'illa i del barri cada vespre a les vuit. Ben segur que molta gent ha descobert una comunitat amb la qual fins ara potser només es creuava al replà d'escala o pel carrer, sense intercanviar més que una mirada i amb la que ara potser fins i tot ha organitzat una xarxa de cures o ajuda entre persones. Sigui petita o gran, també hi ha hagut una mena d'exaltació de la comunitat que està sent important en l'experiència del confinament... s'ha fet present la **“casa social”**.

La ciutat, per descomptat i el país en el qual vivim, a través de les decisions dels governants són determinants. Com una cúpula que aplica a tots per igual de fronteres endins, s'imposen les lleis, les pautes, els temps, la intensitat que determinen el com, el quan, el què i l'on del confinament. És la **“casa política”**.

Al final, crec que, segurament sempre però especialment en aquests dies de confinament, tot aquest seguit de capes (i segurament d'altres) que es retroalimenten, interrelacionen i formen un continu “país - ciutat - barri - edifici - habitatge - abric - pell - identitat”, construeixen l'experiència individual de quedar-se **“a casa”**, concepte per tant, complex, que va molt més enllà de les evidents quatre parets que ens envolten.

Serena Casas

Arquitecta i patronista

LA CIUTAT

LES PANDÈMIES I LA CIUTAT

22 abril 2020

Ens enamorem i creiem que ningú s'ha enamorat abans que nosaltres, que amb el nostre primer petó, inaugurem el món... Tenim un fill i creiem que som els primers en haver tingut un fill... Ens trenquem una cama i només veiem gent enguixada i amb crosses pel carrer, gents que a penes ahir no estaven... Aixequem un edifici i ens imaginem que ningú ha sentit abans que nosaltres aquesta il·lusió primera de veure com creixen els pilars des del sòl, com apareixen murs i parets, com del no-res. Quan vaig començar a construir, fa ja més de 30 anys, els meus primers habitatges unifamiliars em semblaven maquetes a escala 1:1. Perquè cadascun imagina —o compte la seva història— des del seu passat, des de la seva història personal. I, fins llavors, només havia fet maquetes. Però hem de reconèixer-ho: tot just som una baula d'una espècie amb tendència a oblidar-lo tot.

Medellín, Colombia. (Octavio Mestre)

També la ciutat oblida... Avui, hi ha missatges que ens arriben i ens compten com, cada cent anys, des de l'Edat mitjana s'han succeït pandèmies... pestes vàries, diversos episodis de còlera, tuberculosi, l'última gran grip espanyola del 1918 que, segons compten les cròniques, es va emportar per davant a 50 milions de persones de les de llavors (que eren molts menys). Que siguin fruit de cicles de la naturalesa o provocats per l'home per a controlar la població, com algunes teories conspiratives pretenen demostrar, no és objecte d'aquesta reflexió (a certa edat, un veu possible una cosa i la seva contrària). Recordo que la meua mare comptava lo mortal que era la tuberculosi a la Pamplona de la seva joventut, en els anys quaranta i, com fins al descobriment de la penicil·lina, la vida de tanta gent penjava d'un fil. Sense moure'ns de Barcelona, l'Hospital Antituberculós de Sert i Torres Clavé, una de les joies del Racionalisme que tenim, respon a la necessitat de resoldre aquest problema sanitari, així com les Escoles de la Mar del noucentista Josep Goday, a la Barceloneta, pretenien fer sortir als nens de les escoles d'una Barcelona insalubre i afavorir els efectes terapèutics dels banys de sol i de mar. Perquè, si l'arquitectura no ajuda a resoldre els problemes de la gent, no és arquitectura: no té cap sentit.

Escoles de la Mar de l'arquitecte Josep Goday a la Barceloneta.

De fet, sense la necessitat d'higienisme que sorgeix a l'Anglaterra del XIX (potser, el país més contaminat llavors, pel fet que va ser bressol de la revolució industrial) i s'amplifica en la Bauhaus, no podríem entendre tot el Moviment Modern la vocació del qual va ser la de construir uns habitatges més saludables, des d'una clara consciència social, amb ventilació creuada i unes seccions que permetessin l'asolellament de tots els habitatges. Deia el pare de l'escriptor colombià Héctor Abad Faciolince, metge de professió, al qual dedica el seu llibre

L'Oblit que serem, que “la major part dels problemes sanitaris d'una ciutat com Medellín es resoldria, no amb més hospitals, sinó construint un aqüeducte que portés aigua potable a tota la ciutat”.

EL VENTRE DE L'ARQUITECTE. QUEDA'T A CASA

Queda't a casa significa coses molt diferents segons la casa. Sense deixar Colòmbia, m'envien els meus amics un estudi en el qual es parla de la gran proporció de colombians que estan confinats en habitatges deficients (la Web La cadira buida xifra en 15.5 milions les llars deficients, molts d'ells de auto-construcció, tant al mig rural, com a la ciutat. I, qui diu Colòmbia, diu també tantes ciutats llatinoamericanes (i també europees). Certament, no és el mateix, estar confinats en una casa amb jardí i vistes al mar, en un pis de l'Eixample de Barcelona de davants i darreres (en els quals tots els membres disposen de la seva pròpia habitació o poden apropiarse d'un espai) o el com moltes famílies nombroses hagin de passar-ho, en pisos de tot just 50-60 m² en els quals el saló, de nit, es converteix, no en dormitori ocasional d'un convidat, sinó en el permanent d'algun o alguns dels membres de la família. És evident que, com a arquitectes, tenim una enorme responsabilitat en la definició de l'espai públic (l'espai de tots), de l'espai domèstic... i de la relació del públic i el privat, dels intersticis...

Ramon Casas – Interior al aire libre, 1892
(Col·lecció Carmen Thyssen-Bornemisza)

Perquè estem tots confinats, però com deia Coderch, “tots som iguals, però uns més iguals que altres”. Perquè per confinament, el d’altres ... I penso en els diaris de Robert Scott, en la seva carrera amb Amundsen, sense poder sortir del seu iglú, vivint els diversos mesos de foscor dels Pols, com li passa a la protagonista de la pel·lícula Ningú vol la nit; penso en la Vila Diodati de Ginebra aquell estiu en què el cel es va enfosquir per l’erupció d’un llunyà volcà i en la qual, en sola una nit, van néixer dos dels monstres del segle XX, el vampir i Frankenstein ... I penso en els presos, ells sí confinats i en aquest romanç anònim, El presoner, que diu així: “Que por mayo era por mayo, cuando hace la calor, cuando los trigos encañan y están los campos en flor; cuando canta la calandria y responde el ruiseñor; cuando los enamorados van a servir al amor; sino yo, triste, cuitado, que vivo en esta prisión, que ni sé cuándo es de día, ni cuándo las noches son, sino por una avejilla que me cantaba al albor. Matómela un balletero; dele Dios mal galardón”. Doncs això. Perquè no és el mateix no veure el mar perquè no m’acosto a saludar-lo, sabent que puc anar en qualsevol moment ... que el no veure-ho per no poder sortir de casa.

Villa Diodati a Ginebra. (Octavio Mestre)

FINESTRES

Fa anys, al novembre del 1999, al Museu Picasso, vaig veure una exposició que es titulava Picasso-Paisatge interior i Exterior, en què pintava paisatges d’Antibes, Mougins, de la Califòrnia, paisatges que jo relaciono amb Matisse (au fons il n’ya que Matisse, deia el mateix Picasso), amb el retrat que Dalí li fes a la seva germana Anna Maria, d’esquena a la finestra, amb l’habitació de Van Gogh o, fins i tot, amb les Dones a la finestra de Murillo, en la qual una noia jove mira fora, embadalida, mentre l’altra, de més edat, somriu, en un gest entre tímid i maliciós.

La finestra s'ha convertit aquests dies de confinament en el punt de trobada entre el dins i el fora, el lloc pel qual traiem el cap al món, pel qual sortir a aplaudir a les vuit als nostres sanitaris, al personal de neteja, a aquells que no poden deixar de treballar per nosaltres, en acte d'afirmació de col·lectivitat. Mai com ara hem valorat la nostra petita terrassa, balcó o finestra, mai com ara hem valorat tant el fet de poder sortir al sol.

Les finestres són els ulls dels edificis des dels de mirar a l'altre. I penso en les habitacions de la literatura ... a la Cambra de Jacob, al Jacob Room, de Virginia Wolf que tan bé reflecteix la pel·lícula Les hores (encara que aquesta estigui basada en la novel·la homònima de Michael Cunningham, un Virgínia que se sentia enclaustrada en el seu món i en el seu cos i que ja sabem com va acabar. i, en contraposició, penso en l'habitació amb vistes, A Room with a View, adaptada d'una novel·la d'E. M. Forster i aquesta passió que els anglesos sempre han sentit per fer el seu particular viatge a Itàlia. Finestres al cinema, a la literatura, en l'art, perquè necessitem finestres per veure, per ser ... I ajudar els altres a ser és, també, responsabilitat dels arquitectes.

Pablo Picasso - El Taller de la Californie, 1956.

RECOLLIMENT INTERIOR

Sé que hi ha gent que porta malament el confinament però, en general, sostinc que es tracta de gent amb poca vida interior, de gent que no sap estar a soles amb un mateix ... Perquè un sempre pot llegir i escriure (a mi, el que més m'agrada de llegir és escriure), cuinar, aprofundir en llaços familiars, fer aquelles coses que tantes vegades vam voler fer per a les quals no teníem temps, deixar volar la ment

... El temps (i més a mesura que ens fem grans, és més important que l'espai). Per això enfortir la vida interior em sembla bàsic ... Tenir les idees clares. Saber que no necessito que la meua dona malalta per saber que la vull i la necessito, com no necessito aquesta pausa forçada per tenir temps per llegir o escriure. Perquè lleigeixo a diari i escric diàriament, també articles, llibres (en aquest moment estic traduïnt a l'francès meu llibre *La Arquitectura como misterio*, mentre el meu fill fa el mateix amb la versió anglesa), mentre avanço futurs números de la nostra revista digital que té una mitjana de 35.000 entrades per nombre i gent subscripta en un centenar de països (us passo el link per si us ve de gust entrar) una revista de referència, completament gratuïta, perquè aquesta és la manera d'arribar a tanta gent.

A vegades penso que, en cas de no poder pagar les nòmines a final de mes, les despeses del dia a dia, potser no tindria aquesta tranquil·litat d'esperit que em permetés llegir i gaudir de la lectura ... Tot i que, potser per això, sempre he tingut una estructura petita, una estructura molt estable que ja va sobreviure unida la crisi de l'any 2007, maquetant llibres i fent concursos en molts països (cal dir que els vam perdre gairebé tots, però que, amb els quals vam guanyar, vam poder anar equilibrant la balança). A les glaciacions van sobreviure no els animals més forts, sinó els que van saber adaptar-se millor al nou paradigma. Encara que, d'altres, penso que, justament, és el fet de llegir de cada dia cosa que em permet anar-me'n a dormir amb les preocupacions dels altres que, sovint, ho passen pitjor que jo i no mirar-me el melic, no escoltar-me, no compadir. I començar, renovat, cada dia. La literatura és, també, una finestra (mai tan necessària com ara).

Portada de la revista T-18

La pandèmia ens obliga a tots a fer de la necessitat virtut. A comprovar que no érem tan amos de la nostra vida, com creïem (tota una lliçó d'humilitat), a assumir que som un ésser social i, o sortim enfortits com a societat, o no sortirem (tota una lliçó de la solidaritat necessària), a acceptar que, de vegades la vida es contreu (tota una lliçó de resignació, d'acceptació), ens ensenya que podem passar amb la meitat de la meitat del que creïem fonamental i imprescindible (tot un bany de realitat). Hem canviat mobilitat, espai per temps ... Aprofitem-ho... quants, en moments difícils, després d'una malaltia o un accident que els ha obligat a parar han descobert la seva veritable vocació o com donar un nou enfocament a les seves vides?

HI HAURÀ UNA ARQUITECTURA DEL CONFINAMENT? EN QUIN SENTIT LA CRISI DE L'EPIDÈMIA POT ALTERAR LA NOSTRA VISIÓ DELS ESPAIS DOMÈSTICS O PÚBLICS?

Una videoconferència no substituirà mai una reunió, però ens demostra com d'innecessaris eren tants viatges com fèiem, en molts casos (llevat que els viatges tinguessin una altra missió). És com aquest absurd de l'economia global i la deslocalització (encara no entenc per què és més barat una joguina que ve de la Xina que un fabricat en el llevant espanyol —és que ho entenc, és una forma de parlar— o com poden costar tan poc alguns bitllets d'avió ... O com, en el mateix vol, hi ha altres que viatgen per la meitat del que jo pagament (sempre he estat una nul·litat en això d'aconseguir ofertes). És clar que el cost real és un altre, la petjada de carboni. Deia el meu pare que era de necis confondre valor i preu ... Potser aquest sigui el model a canviar.

Treballar des de casa nostra avui és més possible que mai. No només possible, sinó obligatori... Però ja fa molt que molta gent disposa d'un espai a casa des del qual treballar i connectar-se. És clar que no tots els treballs ho permeten... Jo puc pensar, dibuixar, donar instruccions, treballar en xarxa amb els col·laboradors, fer avançar les coses, donar corda al món... Però els edificis necessiten algú que, físicament, els construeixi. De tota manera, no deixo de pensar que hi ha una cosa pròpia de l'Edat Mitjana a tota aquesta tornada als orígens, però és que, potser, és un model que, com a societat, no hauríem d'haver abandonat. En català tenim una expressió que el defineix molt bé... Menjar poc i pair bé.

No crec que la crisi vagi a promoure un nou model de fer arquitectura, com tampoc la crisi de l'any 2007 va suposar un canvi, més enllà de reconèixer els fastos inútils de la foguera de les vanitats del capitalisme salvatge (més ètica i menys estètica, va resar el lema d'una de les Biennals de Venècia de l'època)... Perquè, una dècada després, es continuen construint edificis icònics en països joves (i amb múscul) amb necessitat d'autoafirmació (Xina o Emirats). I les revistes que es van esquinçar les vestidures segueixen publicant les obres recents d'aquells que un dia van ser desacreditats com arquitectes estrella (sempre he pensat que hi ha dues pistes, una per la qual corren aquests pocs i una altra, per la qual cor-

rem els altres). Per això, potser, el més interessant sigui la necessitat provocada de transformar hotels a hospitals (tipològicament tampoc són tan diferents), i pavellons d'exposicions i palaus de congressos en hospitals de campanya medicalitzats (el que demostra que són més interessants els edificis-caixa que els edificis-estoig (per seguir una terminologia de Camp Baeza). Però això ja ho fan, cada dia, els meus amics de PMMT perquè saben que el temps que estalvien en la construcció d'un hospital, el poden quantificar i traduir en salvar vides. Sorgirà un nou Shigeru Ban que, com en el terratrèmol de Kobe, decidís utilitzar el cartó com a material portant? És possible ... La creativitat humana sempre sorprèn.

Dalí - Noia a la finestra

La veritat és que passar tantes hores tancats a casa, ens deu fer pensar en la importància de l'espai domèstic, un espai que es requereix flexible i adaptable, on els espais d'apropiació (aquests espais sense ús assignat, com expliquen molt bé Txatxo Sabater i Ricardo Guasch) són fonamentals perquè cadascú pugui fer seva, la seva pròpia casa. Vaig sentir un cop explicar als Ignacio Paricio que a l'hora de comprar un habitatge no havíem de fixar-nos si tenia parquet o no, o les marques de les aixetes que sempre podríem canviar, sinó en comprar l'habitatge més gran que poguéssim pagar, la millor comunicada i la millor orientada, perquè la superfície, l'orientació i la seva situació respecte a la resta de la ciutat, són factors que mai podem canviar.

Ruïnes de Tikal a Guatemala (Octavio Mestre)

DE XARXES SOCIALS I DEL QUE ENS ESPERA

Ja sé que avui en dia, a més de les finestres que esmentàvem, tenim uns altres ulls, les pantalles de l'ordinador, les dels nostres iPhone, portàtils i altres dispositius que, connectats a Internet, ens permeten rebre notícies del món en temps real. Mai va ser més fàcil estar informat (clar que quanta saviesa es perd després de la cultura, i quanta cultura es perd després de tanta informació). I és cert que el confinament és menys dur, si un parla, de cada dia, amb gent de tots els punts del planeta amb els quals s'ha creuat. Així la sensació de solitud és menor.

Objecció, gràcies al meu fill, que els anglesos té dues accepcions per dir que estàs sol, alone i lonely, que és com un alone amb tristesa. Nosaltres només un. Per les xarxes circulen, aquests dies, missatges “bonistes”, Fermatevi... “Pareu, la terra necessita respirar” ... “No podem tornar a la normalitat perquè la normalitat era el problema” ... i els grups s'omplen de likes, cors, polzes cap amunt i altres emoticones. Parlen de fi de cicle, de nou paradigma, que “anem al llit en un món i ens despertarem en un altre” ... I no dic que no tingui la seva part de raó ...

A la vida —i en la història— hi ha punts d'inflexió. A la del món i en la de cadascun de nosaltres, com si fóssim un pà·lid reflex de tot el que succeeix fora. Però jo no ho crec o, si se'm permet, no sé si el món que surti d'això serà millor, perquè sortirà més pobre, més endeutat, perquè els aturats es comptaran per milions, perquè molts, si no cobren, no podran pagar el lloguer ... Hi ha qui ha perdut la casa, ja no dic si perd un familiar estimat, les aigües cristal·lines dels canals i els defineixes solcant els mars, sospito que li importaran més aviat poc. Perquè el planeta necessita respirar, sí, però la gent menjar. I si no es treballa la terra, la terra no dona fruit. Però hem de ser capaços de mirar més enllà del nostre melic.

Voldria creure que sortirem tots junts, que el món serà més solidari (voldria creure, però no ho crec, per la tendència a oblidar a la qual em referia al principi d'aquestes línies). Em conformaria que es blindés la sanitat i no hi hagués més retallades, amb independència del color polític que governi: el personal sanitari són els autèntics herois d'aquesta guerra...

Temple Ta Prohm a Cambodja. (Octavio Mestre)

Voldria creure, finalment, que serem capaços de construir un món més sostenible, d'una major eficiència energètica. Perquè, potser la crisi del coronavirus sigui només la bestreta d'una més gran que ens vindrà per l'escalfament global de la terra, si no reaccionem a temps. No, no crec que la terra vagi a desaparèixer, la terra porta aquí uns quants milions d'anys abans que apareguérem nosaltres i ha viscut glaciacions, l'extinció dels dinosaures i l'antropocè. A la terra li dones temps i recupera el que és seu, ho he vist amb les tantes piràmides, avui convertides en turons soterrats per la vegetació, tant en el món maia de Yucatán, com

a Angkor Vat, en l'altre extrem del món. La terra pot viure sense nosaltres, nosaltres no podem sense la terra. És important que canviem la nostra mentalitat d'amos a usuaris i fer com algunes tribus índies d'Amèrica del Nord: pensar que la terra la vam heretar dels fills i no dels pares, perquè és a ells a qui haurem de donar comptes.

Perquè d'aquesta sortirem, i tant que sortirem, l'important és perdent el menor nombre de plomes possibles. Haurem après la lliçó?

[#joemquedoacasa](#)

Octavio Mestre

Arquitecte i escriptor

40è dia de confinament

CASES, BARRIS I ... CIUTATS QUE CUREN?

29 abril 2020

Els autors ens proposen aprofitar el confinament per repensar des de la proximitat la relació entre la nostra casa, el barri i la mateixa ciutat. Especialment es remarca l'urbs, a la qual hauríem de veure com un lloc que protegeix i no com un lloc del qual fugir.

NO, NO ENS CAL TORNAR A LA NORMALITAT!

“Estar a casa”, “treure el cap per la balconada o la finestra” i “sortir pel barri” són per a la majoria de nosaltres tres de les activitats més comunes d’aquests dies. Accions que en algun cas han evidenciat necessitats —domèstiques i urbanes— de les quals no teníem consciència o que, simplement, formaven part de la nostra rutina, sense prestar-li molta atenció. Per exemple, a casa tenim la necessitat d’espais més flexibles per a albergar activitats diferents que abans fèiem fora. També en calen una bona orientació, espais exteriors, balcons, terrasses o simplement finestres amb vistes dignes. Mentre que al barri trobem la necessitat de més serveis de proximitat i de llocs més propers per dur a terme les poques activitats permeses, sense grans desplaçaments.

En estar fortament restringida la socialització i els desplaçaments en l’espai urbà, la nostra nova vida “confinada” ens està mostrant que el que necessitem, i no només ara, seria tenir la possibilitat de compatibilitzar la majoria de les nostres activitats quotidianes, associant les esferes de la **vida productiva i reproductiva**. En un àmbit més reduït, ens cal rescatar la dimensió de barri com un espai de centralitat que pugui satisfer aquestes necessitats i reduir mobilitat. En el fons **el millor desplaçament és el que es pot evitar, millorar l’existent hauria de convertir-se en la primera opció de projecte i les noves tecnologies poden ser, ara més que mai, aliats i no substituïts**, perquè la vida laboral i acadèmica pugui compatibilitzar millor amb la familiar. En una situació de pandèmia l’estar confinats s’ha convertit en la nostra única forma d’estar protegits, la casa i el barri —amb els “serveis” que ens proporcionen en major o menor mesura— són, de moment, la “cura” de la que disposem.

La suposada “normalitat” és la que ha produït la situació que estem vivint. El COVID 19 ha posat en evidència, d’una manera molt dramàtica i sense possibilitat d’escollir, una crisi sistèmica urbana en la qual interactuen factors ambientals i socials que qüestionen l’habitabilitat dels habitatges i de les ciutats: l’excés de contaminació de l’aire i acústica; la manca de qualitat ambiental de l’habitatge; la necessitat d’espais verds i de millor accés als serveis bàsics són només alguns dels problemes associats a la nostra vida quotidiana. El que necessitem ara és anar cap a una “nova” normalitat.

LA CASA ÉS MÉS QUE UNA SUMA D’ESTANCES: ADAPTACIÓ A LLOCS I MANERES DE VIDA DOMÈSTICA

L’habitatge sorgeix com a necessitat de refugi i protecció, una segona pell que respon inicialment a unes condicionants d’un entorn del qual ens protegim i amb el qual ens relacionem. A aquest propòsit, Luigi Cosenza, en el text “Storia dell’abitazione” de 1974, llança una teoria molt provocadora, avui més pertinent que mai: la involució de l’home comença des que s’acaba l’època primitiva, quan tenir accés a un habitatge que pogués satisfer necessitats bàsiques, s’ha vist transformada en una mercaderia.

El mateix Cosenza, en el breu escrit “*Farsa reale di un progetto ideale*”, parla a propòsit d’un projecte d’habitatge unifamiliar que mai es va construir i comenta al seu “fictici” client: “*Li diré una cosa amb la serenitat del metge que no té temps, ni manera d’explicar les seves receptes: aquesta casa és sobretot la seva medicina. I consoli’s pensant que no serà el primer a tenir una experiència semblant*”. **Des de fa anys, s’ha intercanviat la recerca de qualitat ambiental de la casa per la de solucions que optimitzen i sistematitzen la seva construcció**, arribant a produir habitatges que, gràcies als avenços tecnològics i industrials permeten una gran capacitat d’adaptació tècnica (edificacions en altura, aïllades, condicionades, hermètiques) que, però, no responen a l’entorn o a factors ambientals.

William Heath “How to live in a flat” (1936). Iròniques imatges de l’habitatge modern a portada i pàgines interiors.

En la publicació *Quanta casa necessitem? Thoreau, Le Corbusier i la cabana sostenible*, l’autor Urs Peter Flueckiger, es fa una pregunta molt pertinent a partir de l’anàlisi de dues cabanes cèlebres que neixen de la necessitat dels seus autors d’experimentar una manera de vida austera, simple i molt vinculat a l’espai natural: la cabana de l’*Walden Pond* d’Henry David Thoreau (3m x 4,6m) i *Le Cabanon* (3,3m x 3,3m), la caseta de fusta que Le Corbusier va regalar a la seva dona, Yvonne, a Roquebrune-Capmartin, a la Costa Brava.

Sempre s’ha parlat de les dues cases per la senzillesa de la seva solució arquitectònica i constructiva però hi ha uns detalls curiosos que val la pena recordar: Henry David Thoreau va viure en aquesta casa “*durant dos anys, dos mesos i dos dies. S’alimentava de les mongetes que plantava, del que recol·lectava al bosc i pescava en el llac, però es desplaçava habitualment a la veïna localitat de Concord per rentar la roba i visitar amics*”; per altra banda, en el cas de Le Corbusier, “*L’amistat amb Rebutato és bàsica per entendre el Cabanon ja que el restaurant era, a tots els efectes, la seva cuina. Va construir una porta amb accés directe al restaurant, i això li evitava haver de guardar estris de cuina*”.

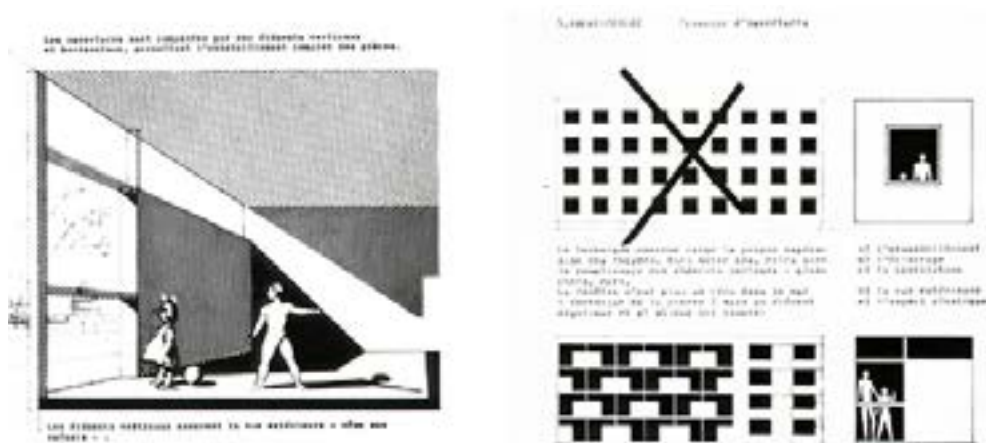
Les dues cabanes, construïdes per gaudir d'una condició de simplicitat i austeritat compten amb condicions de relació amb alguns serveis o activitats als quals els seus propietaris no poden renunciar: bugaderia i visites a amics, per Thoreau i restaurant per a Le Corbusier. Cases immerses en la naturalesa, aïllades, que no obstant això tenen com a plus necessari l'accés a necessitats imprescindibles per al benestar dels seus habitants.

En el recent article *Com seran les cases després del coronavirus?* Juli Capella comenta que “de sobte les nostres llars es convertiran en refugis; així va començar la cosa fa milions d'anys. A partir del virus, la casa tradicional burgesa del segle XIX i la funcional de l'XX, deixaran pas a un altre tipus de llar més càpsula o ‘coco-on’. De la màquina per viure, que va dir Le Corbusier, a l'enginy per sobreviure. [...] Però com va dir Henry David Thoreau, el de l'experiment de Walden, de què serveix una casa, si no està en un planeta tolerable on situar-la?”.

Un habitatge que cura és aquella que ens torna a posar en contacte amb la natura i que, per descomptat, ens fa sentir bé al seu interior; la que fa que estiguem connectats físicament i —avui també virtualment?— amb el nostre entorn i en la qual ens sentim còmodes i protegits. S'ha reflexionat molt sobre la importància de balcons i finestres en els habitatges —Candilis, Josic & Woods ja deien “*Les finestres no són un forat a la paret*” — espais de transició imprescindibles per connectar la casa amb l'espai exterior, però més important és garantir prèviament una bona orientació amb bones condicions de llum i vistes raonables.

També s'ha fet èmfasi en la mesura dels habitatges, però més important encara és la qualitat dels espais: un pis de 50 m² podria tenir millor qualitat ambiental que un de 80m². S'ha posat l'atenció sobre els espais d'emmagatzematge, però més encara calen habitatges amb espais flexibles i capaços d'albergar usos i activitats no necessàriament vinculades a la vida domèstica, almenys fins ara.

Ara, més que mai, cal parlar d'arquitectura sostenible, amb un reclam a solucions més assenyades. Ja existeix el denominat Síndrome de l'Edifici Malalt (SSB) “un conjunt de simptomatologies i malalties originades o estimulades per la contaminació de l'aire en els espais tancats, però que també es pot veure agreujat per les condicions d'estrès pròpies de la feina, l'ús de materials sintètics o l'electricitat estàtica. Curiosament, amb freqüència és un dels efectes dels anomenats edificis «intel·ligents» o molt tecnificats”. **La domòtica ha construït un imaginari de casa automatitzada que aposta per una eficiència energètica extrema i que, no obstant això, no és encara garantia de qualitat ambiental, ni d'un millor aprofitament de les condicionants existents.**

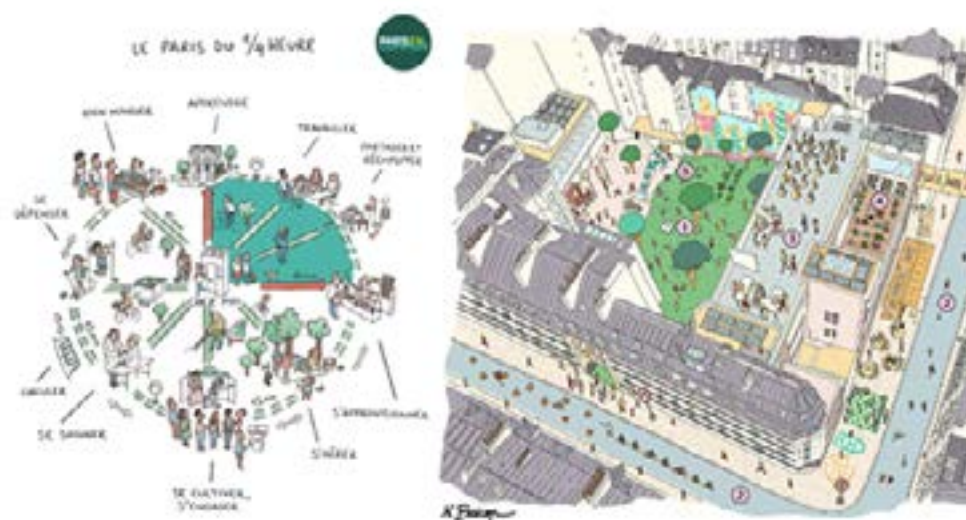

Candilis, Josic & Woods. "Concurso operación millón" (1955).
El principi de les obertures i de les finestres a les façanes
dels habitatges com a espais habitables.

EL BARRI MÉS QUE UNA SUMA DE CASES: CENTRALITAT I CAPACITAT PER CAMINAR PER A LA VIDA QUOTIDIANA

La casa és més que una suma d'estàncies. I la ciutat és més que la suma dels seus edificis i carrers, o d'una agrupació d'habitants que resideixen en un mateix espai geogràfic. *"L'organització social i el sistema cultural depenen d'alguna cosa més que el nombre i l'heterogeneïtat dels individus; cal tenir també en compte l'estructura tecno-social, fonament organitzatiu de la societat"*, diu Manuel Castells. Un espai d'escala intermèdia, entre casa i ciutat, ens pot brindar algunes solucions: als barris es pot enfortir la idea de proximitat com a base d'una solució ecològica per fomentar la vida de veïnat i reduir notablement la mobilitat així com la despesa d'energia i la contaminació associada als desplaçaments. *"Tenir tot el que necessitem a menys de 15 minuts de casa"* és la proposta de la *"La Ville Du Quart d'Heure"*, per a la ciutat de París.

Imaginar un futur en què ningú tingui el col·legi dels seus fills a més de 15 minuts de casa; que tothom arribi a la feina en un quart d'hora o tard aquest mateix temps en anar a supermercat, són els objectius de la proposta. Apostar per canvis més estructurals a escala de barri implica promoure una "ciutat de les cures", més humana, justa i "saludable". Fa molt de temps que donem prioritat a la ciutat productiva i a la feina davant la reproductiva. El sistema de relacions és el que defineix el grau d'interacció entre espais —físics i socials, domèstics i urbans— i la qualitat de vida dels barris, implica entendre les relacions de proximitat o l'accés a espais públics i equipaments; per defensar i promoure el comerç de proximitat o per dotar de millor accessibilitat i així disminuir desplaçaments gràcies a la concentració d'activitats distribuïdes equilibradament.

Carlos Moreno "La ciudad del cuarto de hora" para París (2018).
 Proposta de hiper-proximitat urbana per al programa de la reelecció
 de l'alcaldeessa Anne Hidalgo. (mayorga+fontana arquitectos)

En termes de mobilitat, pensar que el millor desplaçament és el que es pot evitar és ja una bona manera d'actuar. Si distribuïm la població en petits assentaments dispersos, es podria reduir el risc al contagi, però també es redueix la possibilitat d'una atenció sanitària millor i qualsevol servei públic es farà més costós, es perden els valors de la ciutat, de l'accés als serveis i és un model a la fi insostenible.

S'ha d'apostar més per una ciutat policèntrica i metropolitana que corregeixi el model dispers de l'extensió per conurbació que coneixem, i que fagocita municipis veïns i distancia activitats, produint una mobilitat exacerbada. Cal apostar per una visió de ciutat que valori les necessitats quotidianes i que promogui equilibrar i compatibilitzar la ciutat productiva amb la reproductiva, la de la feina i la de les cures. Aquesta urbs també ha de millorar els espais però també les relacions entre ells, entenent el què, el com però també per a qui es plantegen les polítiques urbanes i intervencions.

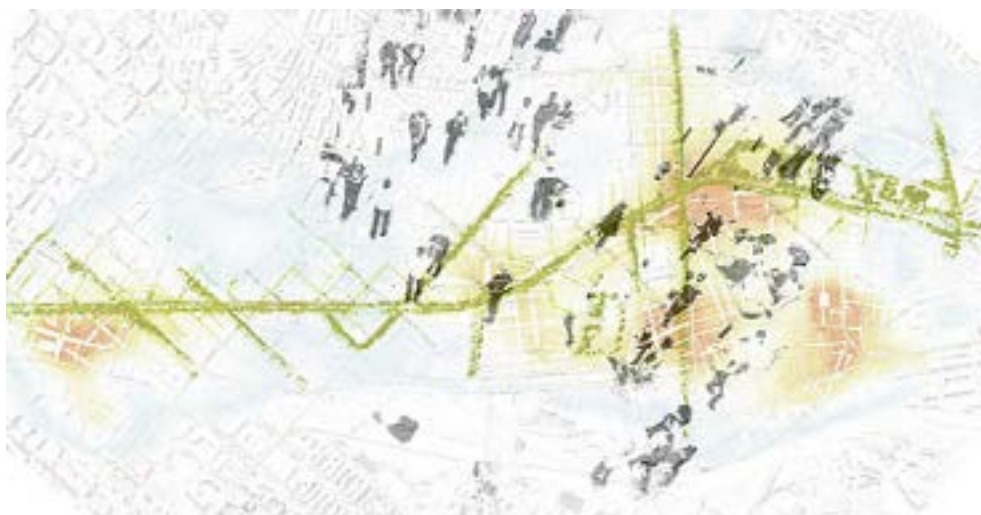
Un altre tema a destacar és l'oportunitat de promoció de la bicicleta com a forma de mobilitat i de la feina telemàtica com a forma d'estalvi de desplaçaments. Ja sabem tots que amb la crisi COVID19 s'ha produït una reducció significativa de la contaminació en general, tant per diòxid de nitrogen, com per soroll amb regeneració d'ecosistemes i relacions amb la natura.

La mobilitat és un tema de salut pública, perquè l'ús i abús de l'automòbil ha portat molts efectes i malalties associades. Ara sabem que les pandèmies també s'expandeixen, desenvolupen i tenen efectes majors en les zones i habitants de ciutats més contaminades.

Tot i així, per a poder millorar la mobilitat urbana en termes de salut pública hem de treballar de diversa manera, centrar-nos en el ciutadà i les seves necessitats, al perfil de les persones, i en com afavorim a col·lectius com els nens i la gent gran, i a les activitats de proximitat. No es tracta de parlar només de fluxos de transport, sinó de condicions humanes i de qualitat urbana. Es tracta a més de mesurar amplituds de carrils, d'apostar per la qualitat dels recorreguts i fer que els carrers que siguin més amables, segures, saludables, perquè la primera opció de desplaçament sigui caminar o fer servir la bicicleta, a més del transport públic: és a dir de donar-li el seu lloc al ciutadà com a vianant.

Sabem que promoure ciutats més aptes per caminar, i per tant menys contaminades, són un camí a seguir. Però en realitat també estem en un moment en què ja tenim un nivell d'acceptació per accelerar aquests canvis. Si mirem amb deteniment són molts els autors que han contribuït a rescatar carrer com a espai públic enfront de l'automòbil. Tenim més de 50 anys de l'experiència acumulada de la peatonalització de centre històric de Copenhaguen i de la construcció del Lijbaan, el primer carrer de vianants modern a Rotterdam, i més enrere totes les propostes sobre la unitat veïnal de desenvolupament tant en la seva versió americana, francesa i anglesa des d'inicis de segle XX.

Avui en actuar sobre la ciutat construïda és important entendre aquest gruix cultural heretat i totes aquestes mesures aporten beneficis en termes ambientals i de vitalitat urbana a l'espai públic per antonomàsia, que és el carrer. Però hem de ser autocrítics per veure a qui afavorim amb aquests projectes i a qui van dirigits els esforços. El nostre objectiu no hauria de ser la "peatonalització", sinó la l'adaptabilitat per a caminar, com a condició ambiental difusa per enfortir les relacions de proximitat als barris. Molts projectes parteixen de la idea de guanyar

Mayorga-Fontana arquitectos / City FOV Urban Lab. Estudis per a la transversalitat de vianants de l'avinguda Meridiana per a Barcelona (2018) Cap a un ciutat més apta per a caminar amb uns barris que enforteixen valors urbans de centralitat i proximitat.

(mayorga+fontana arquitectos)

espai a l'automòbil —cosa urgent a fer—, però és més important afavorir les relacions quotidianes de forma distribuïda, evitar generar gentrificació i especulació amb carrers molt elitistes i dominats per criteris estètics. Hauríem de fer que la “accessibilitat a peu” sigui més una accessibilitat a tots i no una mercaderia.

Tots estem d'acord sobre la importància de la casa com a refugi, hi ha qüestions claus com la qualitat ambiental de l'espai domèstic o el fet de tenir balcons, terrasses i vistes. També cal apostar per la contenció territorial —per afavorir major proximitat i Reduir dispersió— i garantir el dret a l'habitatge en bones condicions de manera generalitzada, haurien de ser també prioritats.

CIUTATS I ARQUITECTURES QUE CUREN I QUE TENEN CURA.

Les ciutats també emmalalteixen. Això ja és una realitat demostrada i encertat. **No obstant això, hauríem de començar a pensar en la ciutat com un lloc que protegeix i no com un lloc d'on fugir.** Pensem en el cinema i en tantes imatges de ciutats mecanitzades, futuristes i distòpiques que han fomentat la idea del que és urbà com a lloc de perdició i de degradació, contaminat i deshumanitzat. Pensem en la ciutat màquina de pel·lícules com *Manhattan* (de Paul Strand i Charles Sheeler a la ciutat de New York); *Metropolis* (de Fritz Lang, a la ciutat imaginària Metropolis 2016); *Rien que les heures* (d'Alberto Cavalcanti a la ciutat de París) o com *Berlín, simfonia d'una gran ciutat* (1927, Walther Ruttmann). Pensem també en algunes de les pel·lícules rodades a EUA de Friedrich Wilhelm Murnau: *Sunrise* de 1927; *Four Devils* de 1928 o *City Girl / Our Daily Bread* de 1930. Aquests llargmetratges proposen una lectura de la ciutat que en alguns casos, segons Pierre Sorlin, apareix com un lloc imprecís, reconstruït en estudi, però els personatges l'exploren i la viuen en tots els seus espais i equipaments. És un arquetip del què és una ciutat, lloc perillós, de perdició davant el camp que potencia valors com l'honestedat i la senzillesa.

Si en els anys de la dècada de 1920 els imaginaris giren al voltant de la ciutat

Ridley Scott. *Blade Runner*. (1982). La construcció d'un imaginari urbà en un fotograma de la pel·lícula. Espai públic, arquitectura i vida urbana en una ciutat futura i distòpica.

mecanitzada i alienant pel treball a les fàbriques, des dels anys 1980 els imaginaris cinematogràfics giren al voltant de ciutats distòpiques en escenaris de realitats virtuals i deshumanitzades amb espais urbans ombrívols, foscos, caòtics, degradats o absolutament solitaris. Pensem només en algunes d'elles: Los Angeles al 2019 (*Blade Runner* de Ridley Scott); Gotham City (*Batman* de Tim Burton); New York a 2263 (*El Cinquè element* de Luc Besson); Dark City (*Dark City* d'Alex Proyas); Sion (*Matrix* de Liana i Lilly Wachowski); Rouge City (A.I. Intel·ligència Artificial de Stanley Kubrick / Steven Spielberg); Sin City (*Sin City* de Frank Miller-Robert Rodríguez); París, Mombasa i una ciutat somiada (*Origen* de Christopher Nolan).

Seguint amb aquest repàs cinematogràfic, pensem finalment en la trilogia de Jacques Tati, on aborda una crítica sistemàtica i a diverses escales, de la ciutat moderna: des de la visió irònica de la vida domèstica de la nova casa funcionalista en *Mon Oncle* (1958); fins a la visió de la ciutat deshumanitzada de la feina i de les oficines, en *Playtime* (1967) per acabar amb la crítica a l'excés de mobilitat i a l'ús del cotxe, a *Traffic* (1971). La ciutat, en l'imaginari contemporani i futur, sembla ser l'últim lloc en el qual hauríem o desitjaríem estar...

Jacques Tati "Traffic" (1971). La ciutat moderna ridiculitzada en una mirada irònica cap a la hipermobilitat.

Com és una ciutat que cura, doncs? Promoure polítiques urbanes, arquitectures i barris que "cuiden i curen" ha de ser la resposta a la condició Post-COVID. Però això va més enllà dels nous projectes i de la mateixa gestió de la ciutat. Es tracta de fomentar processos de canvis sistèmics capaços de reconduir un model de ciutat que no ha valorat prou la necessitat de satisfer el dret ciutadà a unes arquitectures i barris habitables. I una ciutat que "cura" serà la que facilita l'accés just i distribuït a les necessitats bàsiques, que fomenta les interaccions socials, és la ciutat dels cossos i la natura en la seva vul-

nerabilitat plural, amb les seves relacions i la seva fama d'habitabilitat, seguretat i bellesa. Les nostres ciutats encara estan molt lluny d'aquest objectiu.

També podem tornar estratègicament la mirada cap al camp, com mostren les noves tendències de l'agroecologia, un fenomen que pot valorar els municipis buits i considerar-lo com un problema urbà. De fet també “el camp ja no va a càmera lenta”. En l'última exposició de Rem Koolhaas i AMO, al museu Guggenheim de Nova York: “Countryside. The future”, es planteja una reflexió sobre les transformacions profundes ambientals, polítiques i socioeconòmiques que també està vivint el món no urbà. Amb una mirada provocadora se centra en l'estudi de territoris rurals, remots, deserts i salvatges que formen el 98% de la superfície de la terra. **Els resultats d'aquesta investigació són aterridors, inquietants –també sorprenents– i demostren que no estem estudiant suficientment tot el potencial del món rural per equilibrar l'urbà.**

AMO / Rem Koolhaas. “Countryside, The Future” (2020). Imatges de l'exposició al Museu Guggenheim de Nova York. Cap a una nova interpretació de l'món rural.

A cada època s'han plantejat solucions urbanes com a resposta a les urgències de moment, la visió higienista de la ciutat no és nova i fa part de la mateixa història de l'urbanisme. Aquesta concepció va donar origen a l'urbanisme dels carrers amples, les fonts, els espais verds, per recordar alguns exemples. Els higienistes criticaven la manca de salubritat a les ciutats industrials, així com les condicions de vida i treball dels empleats fabrils.

Per això, en el pensament higienista, un corrent desenvolupat des de finals de l’XVIII, animada principalment per metges, la malaltia era considerada com a producte social i en els estudis de tipus epidemiològic, era freqüent abundant informació sobre la ciutat com a mitjà geogràfic, econòmic i social. La malaltia era un problema urbà, també. **I el bon funcionament de la vida de les ciutats necessita, amb sempre major urgència, assumir l’equilibri entre l’urbà i el rural com una solució a explorar novament.**

Però la salubritat, estabilitat i seguretat de la ciutat depèn de moltes altres coses més i hem de prioritzar-les i mesurar-les per prendre millors decisions. Es parla molt d’arquitectures i ciutats que posen malalts. **Pel que cal preguntar: Poden l’arquitectura i les ciutats ajudar a curar?** Beatriz Colomina, autora del llibre X-Ray Architecture, —a propòsit dels efectes transformadors de la nova crisi sanitària— comenta: *“S’assembla més a les epidèmies de còlera de segle XIX que van assolir ciutats de tot el món onada rere onada i van provocar enormes canvis en la infraestructura i el disseny urbà. La pregunta per a nosaltres és com el coronavirus canviarà l’arquitectura i la ciutat (...) els arquitectes estaven molt involucrats en el disseny de la salut, col·laborant activament amb metges i científics. Hem de despertar i fer-ho de nou!”.*

No és casualitat que el terme guarir tingui a veure amb tenir cura, atendre o vigilar. L’origen etimològic de la paraula, prové del llatí curare que significa “tenir cura”. *“No es tractava que l’edifici simplement albergués un programa sinó que el programa havia de ser integral amb la forma de l’edifici. El mateix Alvar Aalto afegia que” el principal propòsit d’un edifici és que funcioni com un instrument mèdic*”, per tant podem avançar i partir de la idea que la casa és sobretot la nostra medicina, com deia Luigi Cosenza, que la ciutat del quart d’hora pot promoure la proximitat i el retrobament amb el proper, segons Carlos Moreno i que finalment *“la ciutat no és el problema, la ciutat és també la solució”*, segons Jaime Lerner.

CANVIAR TOT PERQUÈ TOT SEGUEIXI IGUAL?

A la pregunta: ¿pot tenir el Covid19 alguna influència sobre la forma en què es plantejaran les ciutats en el futur? La resposta hauria de ser òbviament que sí, tot i que aquesta crisi hauria de servir per accelerar la posada en pràctica de noves iniciatives i formes d’intervenció en la ciutat que ja existien o que podrien estar en marxa. Pensar les ciutats del futur és repensar les ciutats del present, i això requereix molt coneixement, enteniment i interès compartit per resoldre problemàtiques urbanes que ja estaven molt presents abans de la pandèmia. **Entre l’“adamisme” —d’inventar tot** de nou que nega el gruix cultural lligat a la ciutat — **i el fet d’estar subjecte a les inèrcies de l’urbanisme més tradicional a l’ús, hi ha molt per fer.** La pandèmia no és una causa, és una conseqüència d’una forma d’urbanització depredadora del medi i del territori.

La visió de món en aquesta era de l’antropocè i l’omnipotència de l’home sobre el planeta, ens ha portat a creure que vivim “desastres naturals”, que ja no ho són

tant com diria David Harvey perquè nosaltres som part del problema —encara que també hauríem estat part de la solució—. En termes evolucionistes el planeta no està en risc, el que sí que ho està és l'hàbitat així com la supervivència de la civilització humana i moltes espècies que vivim al. **I un altre gran risc és que aquesta pugui ser una nova lliçó no apresada, amb unes influències limitadíssimes i que en major o menor grau no corresponen als canvis estructurals que es requereixen**, per reconduir el món urbà cap a un model més just socialment i equilibrat ambientalment, com comenta Yuval Harari.

Moltes reflexions que s'han divulgat en aquests dies parteixen de l'imaginari de la volta a "la normalitat", o, d'altra banda a propostes d'escenaris utòpics que prometen que les coses puguin canviar completament. "*Se vogliamo che tutto rimanga come è, bisogna che tutto cambi*", va dir Tancredi al seu oncle el Príncep de Salina a *El Gattopardo* de Giuseppe Tomasi di Lampedusa. No es tracta en absolut de creure que pot canviar tot, si no de tenir objectius i compromisos sensats i concrets, per no caure en el parany del "gatopardisme", on la nostra capacitat d'adaptació o acceptació ens faci creure que tot està canviant mentre tot segueix igual.

[#joemquedoacasa](#)

Miguel Mayorga y Pia Fontana

[mayorga+fontana arquitectos](#)

[47è dia de confinament](#)

LECTURAS RECOMANADES

Beatriz Colomina. X-Ray Architecture, Lars Müller, 2019

Beatriz Colomina. La domesticidad en guerra, Actar, 2013

Angelika Fitz and Elke Krasny (Editoras). Critical Care: Architecture and Urbanism for a Broken Planet. Editorial Architekturzentrum Wien and MIT Press

M.P Fontana M., Mayorga. Luigi Cosenza Il territorio abitabile Alinea Editrice 2007

Jan Gehl & Birgitte Svarre. How to study Public Life, Island Press, 2013

Jaime Lerner. Urban Acupuncture, Island Press, 2014

Giuseppe Tomasi di Lampedusa, El gatopardo

UNA OPORTUNITAT PER AL COMERÇ DE PROXIMITAT

1 maig 2020

Hi ha una dita xinesa que diu que *“tota crisi és una oportunitat”*. Però també és cert que aquestes oportunitats, de vegades no es detecten o s’entreveuen com amenaces. La situació excepcional d’incertesa en què vivim ara mateix ha canviat totalment la nostra manera de viure i crearà nous costums de comportament, incloses les de consum.

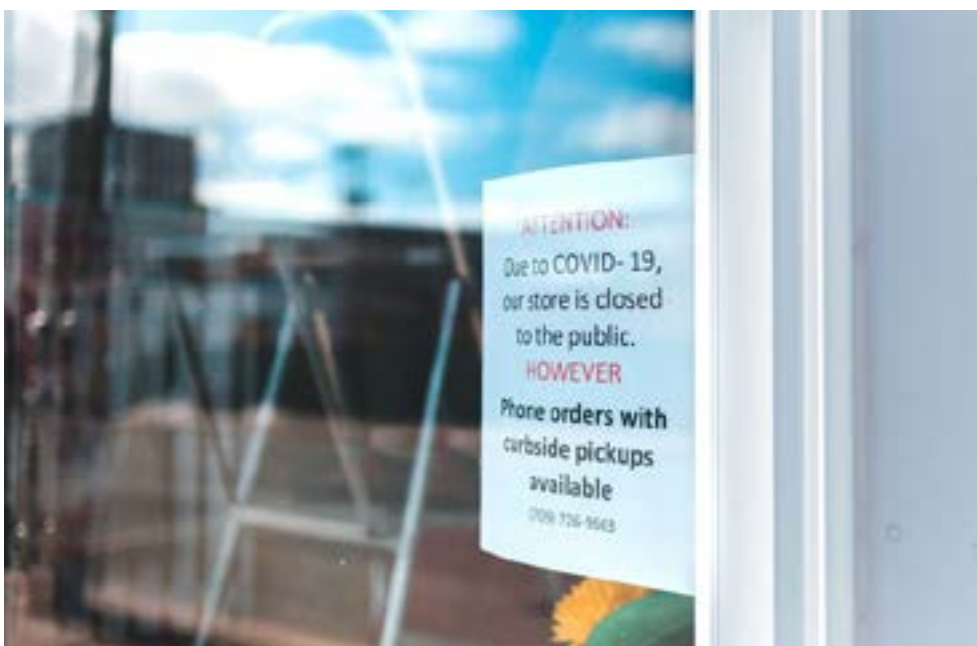

Malgrat l’impacte inicial, la nova situació pot ser una oportunitat de millora per al petit comerç.

(Foto: Associació de Comerciants de Creu Coberta)

Hi ha una dita xinesa que diu que “tota crisi és una oportunitat”. Però també és cert que aquestes oportunitats, de vegades no es detecten o s’entreueuen com amenaces. La situació excepcional d’incertesa en què vivim ara mateix ha canviat totalment la nostra manera de viure i crearà nous costums de comportament, incloses les de consum.

Una de les activitats principals amb què els humans ens relacionem és el comerç. Les transaccions en les ciutats principalment es produeixen en les plantes baixes; així que podem dir que l’activitat comercial crea ciutat.

El petit comerç ha estat un dels sectors econòmics més afectats per la pandèmia.

La ciutat és el centre neuràlgic de l’expansió de la humanitat i també dels seus hostes. Encarna l’expansió de la cultura, de la convivència, del contacte visual, emocional i també físic. Però, en aquest moment, les urbs s’enfronten a un “repte” contra un sorprenent, per inesperat, atac virulent. Aquest desafiament ens dóna una potent perspectiva de les nostres capacitats per resoldre agressions que arriben de fora, però se’ns s’incrusten a l’interior i ens fa passar de tenir un risc d’infecció a ser portadors i aliats involuntaris de l’enemic.

Com l’energia, el retail ni es crea, ni es destrueix; però és cert que determinats segments han canibalitzat i fins i tot han fet desaparèixer a altres. El petit comerciant es troba, des de fa molt, en el denominat “Oceà Vermell”, en el qual és difícil sobreviure enfront de les grans marques. És el moment de deixar de banda la competició i nedar en un “Oceà Blau”, on l’estratègia consisteix a ampliar el mercat a través de la Innovació. Però per això, primer cal trobar-ho o fins i tot crear-lo.

Per acabar-ho de complicar, aquests dies, a causa del Covid-19, el retail ha vist tancar les portes eliminant totalment aquesta doble connotació de consum i oci a la qual ja ens havíem acostumat. L'aprovisionament formava part de la nostra agenda habitual d'activitats diàries i no només parlem de les necessitats bàsiques. Sortir de compres formava part, igual que la restauració, de l'oferta lúdica.

Aquesta inevitable realitat ha generat dues ràpides conseqüències immediates en les operatives pròpies del retail.

El comerç de barri té la seva màxima expressió en els mercats i comerços menors habituals. (Foto: COAC).

La primera és constatar l'innegable i ràpid enfortiment que ha aconseguit el comerç electrònic com a canal de distribució, el qual ha permès seguir entregant gran part dels productes impossibles d'adquirir ara mateix pels canals tradicionals. Resulta difícil fer una valoració per constatar si aquest enfortiment serà estrictament conjuntural o si, per contra, comprovat el seu valor seguirà augmentant exponencialment un cop recuperada la "normalitat" en la nostra vida diària.

La segona conseqüència es relaciona amb el reduït marge de retail que no ha tancat les portes: el de l'abastament, portant-nos enrere en el temps quan sortir de compres no era una activitat de consum i oci massificada com ho és avui, sinó més aviat una activitat majoritàriament d'aprovisionament. Per tant, aquesta activitat l'entendem només com a necessitat essencial i no com a oferta lúdica. Si bé és cert que la gran distribució segueix operant a través dels supermercats, el comerç de barri ho fa a través dels seus mercats i comerços menors habituals: el Comerç de Proximitat.

El gran retail treballa a escala global amb estratègies d'expansió i plans de màrqueting molt ben elaborats que, però, redueixen a consumidor a una estadística

de Big Data. El comerç de proximitat, en canvi, té en aquest moment una oportunitat irrepetible per enfortir-se i fidelitzar els seus clients a través de tècniques tan simples com les emocionals i les del botiguer de tota la vida:

1. **Emocionals:** establir un contacte personal amb el client
2. **Botiguer:** prescripció, recol·lecció de necessitats, hàbits de consum, etc ...

Els eixos comercials amb petits establiments són fonamentals en els nostres barris. (Foto: Associació de Comerciants de Creu Coberta).

Ara que sabem que els nous hàbits de compra han debilitat el Comerç de Proximitat, veiem com hem d'afegir al mateix temps el distanciament social. Proximitat-Allunyament, seria la primera dicotomia a resoldre.

COM S'ESTÀ ADAPTANT EL RETAIL A AQUEST CANVI?

Ja estàvem immersos en un procés de canvi. És més, l'única constant en la societat actual, és el canvi. Però és cert que el Covid-19, i no només en el sector retail, ha accelerat a marxes forçades aquesta circumstància. Amb l'estat d'alarma, molts dels comerços han tancat, les grans marques i les petites. Moltes iniciatives ajuden a un millor ús de les proteccions individuals. Però primer cal optimitzar els espais per fer-los més segurs.

El comerç no desapareixerà, però haurà d'agilitzar una transformació que ja era necessària abans. Així, per exemple, els grans espais comercials aposten pel control de la temperatura i el manteniment de la distància entre persones. Com ho fan?

1. A l'entrada dels centres comercials cal rentar-se de mans, a més caldrà l'ús de guants subministrats pel mateix centre o establiment.
2. El rentat de mans es fa davant d'una càmera tèrmica que fa lectura de la temperatura de cada persona, en cas de detecció de dècimes de febre salta una alarma, tant en el sistema de seguretat com en les pantalles dels caixers.
3. Per al control de distàncies, és en el seguiment dels volums dels visitants on, en cas d'aproximació indeguda, s'activen les alarmes advertint el personal de seguretat.
4. En una alta àrea de protecció apareixen noves idees, on s'apunta fins i tot a la possibilitat de poder subministrar un braçalet a persones que ja són immunes a virus, disposant així d'accés als espais comercials.

Inditex ha encapçalat els donatius del sector privat a la sanitat pública. (Foto: Inditex).

Però parlem del que fan les grans marques. Gràcies als seus equips de consultors, estratèges de màrqueting i tècnics especialitzats, han canviat el seu rumb amb accions impactants per a la societat. D'una banda, realitzant donacions importants per a la sanitat pública i, de l'altra, han modificat les seves línies de producció per abastir les necessitats més urgents causades pel col·lapse a la sanitat pública.

Estem parlant d'empreses com INDITEX que ha donat material, creat un pont aeri entre la Xina i Espanya, així mateix ha posat a disposició de govern tota la seva xarxa logística i de proveïdors per incorporar material sanitari i de primera necessitat hospitalària. Finalment, el gegant tèxtil ha transformat part de la seva producció a l'elaboració de bates quirúrgiques.

També està SEAT, que ha fet una transformació espectacular de les seves sèries de producció i, en un temps rècord, ha aconseguit alterar algunes de les peces dels seus motors a respiradors mecànics, que es van homologar i es van arribar a produir uns 300 al dia. L'eficàcia d'aquestes estratègies preses per aquestes grans empreses és innegable. A més, destaquen els seus esforços per conservar, en la mesura del possible, la plantilla i oferir solucions a les demandes més urgents que estem vivint.

Per la seva banda, les petites empreses retailers no disposen de tant assessorament ni marge d'actuació. Així mateix, i com tots sabem, ara estan tancades. Davant d'aquest panorama, molts d'aquests comerços veuen possible el no tornar a obrir les portes.

El comerç de proximitat pot aconseguir el seu "Oceà Blau" gràcies a petites iniciatives i al suport de tots nosaltres com a societat. Així, per exemple, davant la situació provocada per l'alerta sanitària del coronavirus, un grup de professionals del món del retail ha volgut unir els seus coneixements i posar-los al servei del comerç de proximitat. Aquest és l'objectiu de www.conelcomercio.com

SEAT ha fabricat un nombre important de respiradors per als hospitals espanyols. (Foto: SEAT).

Des de la proclamació de l'estat d'alarma ... Moltes persianes de petits comerços segueixen baixades i ho seguiran estant durant dies. L'impacte sanitari d'aquesta crisi està sent brutal, però, l'econòmic, està encara per venir.

La majoria dels sectors del retail estan tancades, excepte aquelles que estan referenciades com a serveis essencials pels successius reials decrets. Un mes de venda zero en una botiga de barri suposa el total d'un sou anual. Però, a més, moltes d'elles estan regentades per autònoms, sense estructura i sense suports empresarials. Per a ells, el seu establiment és l'única manera de guanyar-se la vida.

En aquests dies estem comprovant la força de l'acció solidària i per això aquest grup de professionals de sector retail i moltes altres iniciatives han sumat esforços per donar suport al petit comerç, per dir-li que no està sol, que són aquí per compartir coneixements i recursos, i per ajudar-los a gestionar la seva botiga a hores d'ara i els que vindran.

L'altre tema clau a solucionar de manera urgent en aquests moments d'estat d'alarma són els lloguers dels locals dels comerços. Aquests establiments han hagut de tancar les seves portes i activitat d'un dia per l'altre. L'AAEPFMC (Agrupació dels Arquitectes Experts Pericials, Forenses i Mediadors de COAC), ha impulsat un servei especial per facilitar acords en locals de lloguer especial Covid-19. Posen a disposició aquest servei via telemàtica per trobar solucions a mida en aquests moments de dificultat.

La pandèmia portarà canvis en alguns dels nostres costums socials.
(Foto: Pablo Soto)

La transformació de la societat per culpa d'aquesta pandèmia és possiblement l'única cosa bona a ressaltar en aquesta etapa. Encara que sembli difícil de creure, s'està aconseguint una societat molt més solidària, on es tornaran a valorar les petites coses. En aquest nou escenari, esperem que valors com "local" i "proximitat" cobrin una importància major, perquè realment és el que necessita ara el nostre barri, poble, ciutat, país.

Un altre problema del comerç de proximitat és l'alta rotació comercial; una qüestió ja prèvia a l'estat d'alarma, però a la qual convé de buscar solució. Tot i ser un fenomen natural, és un reflex de la vitalitat comercial. Rotacions molt elevades provoquen la pèrdua de context comercial de referència per a la memòria col·lectiva i, com a conseqüència, la pèrdua d'identitat comercial de la zona afectada.

El retail és un dels sectors que té molt per aprendre i apropar-se a l'economia circular. És interessant, per exemple, el “model dònut” que ens proposa l'economista i investigadora a l'Institut Ambiental d'Oxford, Kate Raworth.

Segons aquesta experta, l'economia hauria de tenir la forma d'una rosquilla. Aquesta teoria, trenca amb el mercat, tal com, fins avui ho hem conegut. Aquest model proposa una reducció dràstica en l'ús de recursos i materials.

Així, aquesta disrupció, proposa deixar de buscar riquesa a costa dels límits ambientals i la justícia social com hem anat fent. Amb aquesta transformació es posaria en relació les necessitats humanes amb l'impacte ambiental de l'economia en la societat i la Terra com a ens viu.

“L'economia és interdependent de la salut i els recursos del planeta, són les fonts a les quals recorre. Tots els economistes haurien de repensar els indicadors el món en què vivim i plantejar-se com fem servir els nostres recursos planetaris. Aquest hauria de ser el punt de partida: la natura és inherent a l'economia “- Kate Raworth.

La dinamització amb activitats culturals ajuda a apropar el públic al petit comerç. (Foto: Pablo Soto).

L'estat d'alarma ha modificat l'agenda de la multitud de fires i congressos que es realitzen a Barcelona. És més, el concepte de fira, l'haurem també de reinventar i, com arquitectes, tenim molt a oferir. Entre elles, Retail & Brand Experience World Congress (RBEWC) en la qual participarem com Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. S'ha traslladat a Novembre de 2020 conjuntament i encertadament amb Smart City Expo World Congress and Smart Mobility.

Els eixos comercials reforcen el paper de l'petit comerç.
(Foto: Associació de Comerciants de Creu Coberta).

SETMANA D'ARQUITECTURA 2020 I RETAIL

El grup d'arquitectes de Sants-Montjuïc es troben un cop al mes per compartir i debatre els reptes dels seus barris. És per això, que, conjuntament amb el grup de treball de Retail de COAC, la Festa d'Arquitectura d'aquest any 2020 al districte de Sants-Montjuïc se centra en el Comerç de Proximitat.

És una bona oportunitat per reflexionar, des de l'urbanisme i altres disciplines, sobre l'anomenada «La ciutat de 15 minuts». Aquesta és una proposta desenvolupada per Carlos Moreno, urbanista i especialista en ciutats intel·ligents. Amb aquest temps hauríem de poder arribar caminant a totes les nostres necessitats bàsiques, ja sigui comprar el pa, unes sabates, anar al metge o a l'escola. Es tracta de facilitar l'accés a les sis funcions socials urbanes essencials d'una manera més senzilla: habitar, aprovisionar, cuidar-se, descansar, aprendre i treballar.

“La ciutat del quart d'hora és un concepte sortit de les meves activitats d'investigació que busca recrear a les ciutats una qualitat de vida; sortir de l'anonimat de les grans urbs, sortir d'una vida sempre precipitada amb temps llargs de desplaçament entre la casa i el treball. És així com el temps útil de vida s'ha perdut. Aquest concepte consisteix a redescobrir la proximitat geogràfica i la proximitat familiar, el veïnat perquè la ciutat no estigui segmentada socialment” – Carlos Moreno

Els eixos comercials de Barcelona estan en procés de reforçar les seves xarxes per ajudar al petit comerç. El projecte d'EMPEUS, per exemple, busca optimitzar els transports, compres i logística d'emmagatzematge i distribució de productes de forma coordinada per seguir millorant els serveis essencials.

Des de la mateixa estratègia del comerç de proximitat es vol reprendre conceptes com productes de Km 0 i economia circular que permetin allargar la vida de tots els productes i generar fórmules innovadores de gestió comercial.

El comerç de proximitat dóna una gran varietat als nostres carrers.
(Foto: COAC).

És principal poder trencar barreres, principalment les mentals, que són les més difícils de superar.

A través de diverses activitats, durant la Setmana de l'Arquitectura, es vol ajudar al Comerç de Proximitat a través de la col·laboració amb l'Associació de Comerciants de Creu Coberta.

L'associació dinamitza moltes accions, sempre des de l'arrelament del comerç històric, bàsicament familiar, amb una marcada especialització en productes tèxtils, sabates, perfumeria i marroquineria. Ara també hi ha franquícies i establiments de cadenes comercials, que segueixen la mateixa línia d'especialització dels comerços més petits.

La millor manera d'impulsar un futur millor, des del present, és coneixent el nostre passat. Moltes botigues històriques encara existeixen, però altres desgraciadament o s'han reconvertit, o han desaparegut. Hem de fer memòria i fer que aquests espais no desapareguin del nostre record.

A partir d'un concurs d'aparadorisme coordinat entre el GT Retail, grup d'arquitectes de Sants-Montjuïc i l'Escola de Disseny LCI Barcelona, es vol potenciar aquest comerç de Km0, actuant en primera instància en els aparadors. Es compta amb la col·laboració de l'Associació de Comerciants de Creu Coberta. L'objec-

tiu és aportar estratègies atractives que permetin interessar al veïnat i convidar-lo a entrar a les botigues per seguir descobrint la seva oferta.

Quina millor manera que a través de la memòria històrica, per això es vol compartir vivències del lloc, del passat, a través de fotografies o altres mitjans, que ens permetin parlar i enfortir el comerç d'ahir, d'ara i sempre. Les propostes d'aparadorisme, alhora es treballaran perquè vagin acompanyades de noves idees per a l'organització interior de la botiga, com són la racionalització de les circulacions, les cues, la protecció física de les diferents accions.

La innovació pot arribar des de molts camins, a través del marxandatge visual, el disseny gràfic i de producte o a través de la tecnologia. Hem de tenir en compte que la tecnologia i el comerç en línia no són enemics del comerç de proximitat, sinó que poden ser els seus aliats.

La participació de la ciutadania serà per tant a partir dels seus records. Es realitzarà així una selecció fotogràfica de la vida comercial de Creu Coberta. Les fotografies s'emmarcaran i el dia de la Festa d'Arquitectura es posaran en els seus aparadors coincidint amb el concurs d'aparadorisme i amb el Retail Barcelona Walk / Creu Coberta organitzant des del grup de Treball de Retail COAC i el grup d'arquitectes de Sants-Montjuïc . Esperem les teves fotografies. Ens ajudes a fer memòria?

[#joemquedoacasa](#)

Miquel Àngel Julià, Pablo Soto i Nieves Fernandez (Coordinador i membres Grup Treball Retail COAC) i Ricard Feriggle (Coordinador grup arquitectes Sants)

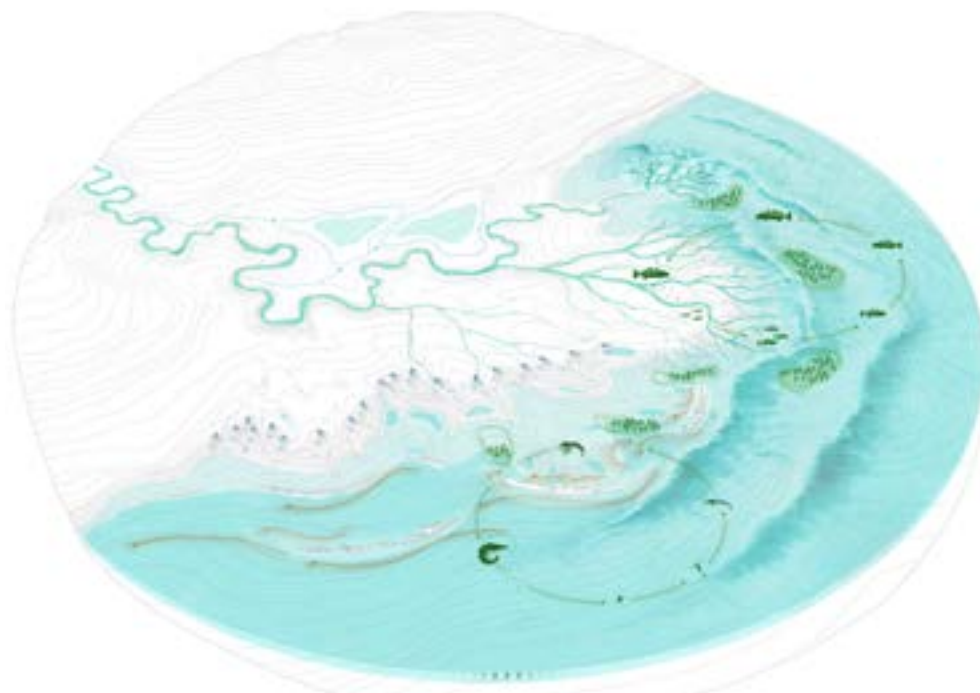
49è dia de confinament

EL PAISATGE I LA NATURA

PAISATGES DEL FUTUR

15 de maig 2020

Aquests dies les ciutats es preparen per al que s'ha anomenat desescalada en un pretès retorn a la normalitat. La societat i els mitjans de comunicació semblen mesurar la velocitat de la recuperació de la crisi sanitària del Covid-19 prenent com a referència l'activitat i hàbits de vida previs a la declaració de l'Estat d'Alarma. No obstant això, molt abans que escoltèssim la paraula coronavirus el context en el qual habitàvem estava molt lluny de poder ser considerat com a normal. Més aviat tot el contrari. I és que fa temps que sabem que el Sistema Terra pateix un desbordament dels seus cicles biogeofísics globals.

Resiliència costa deltaica. Font: Miriam García: Cap a la Metamorfosi sintètica de la costa. Dissenyant paisatges resilents. Tesi doctoral.

Entre la gran quantitat d'investigacions realitzades sobre l'extralimitació ecològica destaca l'Informe Planetary Boundaries, elaborat el 2009 i dirigit per Johan Rockström de la Universitat d'Estocolm al costat d'un grup de 28 científics de renom internacional. L'objectiu de l'estudi és identificar els nou processos que regulen l'estabilitat i la resiliència de sistema de la Terra. També presenta un conjunt de nou límits planetaris dins dels quals la humanitat pot continuar desenvolupant-se. No obstant això, creuar aquests límits augmenta el risc de generar canvis ambientals abruptes o irreversibles a gran escala. Aquests cicles són el canvi climàtic, la biodiversitat, el cicle del fòsfor i el nitrogen, l'ozó estratosfèric, l'acidificació oceans, aigua dolça, sòl, contaminació per aerosols i contaminació química.

| Planetary Boundaries. Font: J. Lokrantz/Azote based on Steffen et al. |
2015.

Els estudis més recents demostren que només l'augment de l'escalfament global excedirà els límits de capacitat d'adaptació del Sistema Terra i com a conseqüència hi haurà una disminució general substancial de la producció agrícola, un augment dels preus i una disparitat encara més gran entre els països rics i pobres. Al mateix temps, les zones costaneres del món, especialment els deltes i costes baixes s'inundaran. En aquestes àrees és on s'assenten la majoria de les megaciutats emergents i una important quantitat d'infraestructures vitals per a les economies nacionals i el comerç internacional. A més, augmentarà el risc de danys per temporals costaners; i així podíem continuar fins a una infinitat d'efectes en cascada que faran de la planeta un lloc difícil per a la vida tal com la coneixem, a finals d'aquest segle o abans.

No són prediccions, són només els titulars d'una evidència científica que portem massa temps negant. La crisi sanitària causada pel coronavirus ens torna brusca-ment a la realitat. Som organismes ecodpendents i interdependents dins d'una biosfera on tot està connectat amb tota la resta. En aquest context, estem disposats a utilitzar tots els recursos disponibles per a superar la present emergència sanitària per continuar habitant en el negacionisme, o podem utilitzar-los per a una transició cap a modes de consum i models urbans més resilients?

Per posar només un exemple que ens és proper, el Covid-19 ha irromput tan sols uns mesos després que el temporal Glòria deixés a les costes del Llevant i de Catalunya un balanç desolador. La reflexió sobre els efectes d'aquesta borrasca no pot quedar-se al recompte dels milers de milions d'euros que ha ocasionat en danys materials en passejos marítims, platges, cases i restaurants o en els seus registres rècord d'onatge i vents. La seva magnitud i gravetat en l'actual context d'emergència climàtica haurien de servir de catalitzador d'un canvi en la legislació, l'ús i el disseny del litoral. La informació científica disponible ens indica que, tot i que Glòria es tracta d'un temporal poc corrent, és susceptible de produir-se, fins i tot de repetir-se en el futur amb més freqüència. També sabem que quan això passi els danys seran iguals o majors que els actuals. Però, per què?, què hi ha darrere d'aquest enorme fracàs?

Tot és conseqüència d'un irracional model d'ocupació de la costa basat en la falsa presumpció que "això" que anomenem "natura" és una cosa externa a nosaltres. Doncs no, la "natura" no és una cosa que consumim, sinó que és una cosa que construïm, som part de la trama de la vida. Habitem en sistemes socials que estan indissolublement vinculats als sistemes ecològics en els quals s'insereixen. Les alteracions que ocasionem en una part de sistema modifiquen el seu funcionament, arribant a provocar en ocasions el seu col·lapse i desaparició.

La construcció d'embassaments i canalització dels rius, juntament amb les massives repoblacions forestals han deixat sense aliment a les platges; quilòmetres d'asfalt convertit en passejos marítims s'han sepultat cordons dunars que haguessin ajudat a minimitzar l'erosió de la platja emergida; la construcció de ports i espigons han fet més rígid i alterat la circulació dels sediments i milers d'hectàrees d'aiguamolls costaners han estat omplerts per guanyar terreny a la mar. Aquesta intensa urbanització de litoral espanyol ha donat com a resultat una costa ferida, incapaç de reaccionar i adaptar-se als efectes del canvi climàtic.

En tot just mig segle hem espremut un ric univers d'hàbitats que formaven una membrana, una costa viva, amb capacitat d'adaptació davant de les pertorbacions. Albuferes, esculls, badies, cordons litorals, deltes, dunes, estuaris, fletxes, illes barrera, llacunes i maresmes, entre altres, han desaparegut o estan greument alterats. Aquesta "naturalesa" actuava com a filtre o protecció davant els temporals, controlava l'erosió, filtrava i millorava la qualitat de l'aigua o servia com a font de producció d'aliments, entre molts altres serveis ambientals.

Per això, en l'actual context d'emergència climàtica, som cada vegada més els que reclamem redissenyar la costa augmentant no la seva resistència, com s'ha fet fins ara, sinó la seva resiliència. La resiliència és la capacitat d'un sistema d'absorbir les pertorbacions i adaptar-se mitjançant el canvi i l'aprenentatge. Per a això és necessari treballar amb les dinàmiques de la natura en comptes d'intentar controlar-les. És a dir, abandonar els espigons i dics per dissenyar meandres de riu on es recullin sediments que siguin transportats cap a la desembocadura. Un cop allà, enfortir la formació d'aiguamolls costaners la vegetació actiu de nou de barrera natural protectora. També és important recrear o recuperar els cordons dunars, crear esculls artificials submergits, construir llacunes d'inundació on dirigir l'aigua, retenir-lo i distribuir-lo per minimitzar les inundacions i la intrusió salina. Aquestes són només una mostra de les moltes altres mesures basades en la naturalesa que es poden prendre.

En definitiva, sembla clar que més greu i irreversible encara que la crisi sanitària en la qual estem immersos és la crisi de negociació que empeny el conjunt de la societat a un retorn a models urbans i de consum que s'han demostrat clarament insostenibles.

Paisatges resilents. Font: LAND LAB, laboratori de paisatges

Sense nous coneixements, aprenentatge col·lectiu i canvi no hi ha resiliència. I sense resiliència no hi ha un futur en el qual humans i no humans puguem seguir cohabitant. Llavors quines han de ser les transformacions necessàries del medi urbà i com podem els professionals de l'arquitectura, la planificació i el paisatge contribuir al canvi cultural que necessitem, atesa la situació actual de crisi sistèmica, per fer possible el dret a una ciutat saludable. Quins són els coneixements dels quals s'ha de dotar la nostra pràctica professional per fer possible aquests canvis. La reflexió sobre nous models de disseny de paisatges resilents és avui més urgent i pertinent que mai. Perquè la ciutat del futur serà resilient o no serà, i no hi ha temps a perdre.

#joemquedoacasa

Miriam García García

Doctora arquitecta, paisatgista i urbanista

<http://www.landlab.es>

LLINDARS, BALCONS, FINESTRES

9 abril 2020

Els moments de confinament ens han permès descobrir els llindars de les nostres llars. Són espais fronterers que ens permeten mantenir certes formes de contacte amb l'exterior: per a prendre el sol, per a veure als veïns i el paisatge, per a cuidar les nostres plantes... Aquests llocs ens ajuden a reflexionar sobre els temps actuals, però també sobre com serà tot quan passi aquesta situació.

Els balcons i terrasses s'han convertit en espais claus durant el confinament. (Foto: Beatriz Borque)

Aquests dies hem vist reduir el nostre món al purament domèstic en un moment, intentant reconstruir en ell el que concerneix l'àmbit professional, el lúdic, l'ociós, tot. La nostra concepció del temps també ha canviat. Davant una situació desconeguda i sense un final clar, els hàbits canvien i la setmana ja no l'organitzem com ho havíem fet fins ara, diferenciant entre dies laborables i no laborables, sinó que hem passat de gestionar una setmana sencera a fer-ho dia a dia.

Passen les hores i passen els nostres dies, com el dia de la marmota. El marc en el qual habitem és diferent física i mentalment. Hem hagut de recrear-ho imaginativament, condicionat a la nova circumstància.

La gran majoria dels qui vivim a les ciutats, ho fem en pisos interiors que, com a màxim, tenen un o dos balcons; fins i tot hi ha qui només compta amb una finestra per la qual mirar el cel. Els més afortunats gaudeixen de terrasses àmplies on poder sortir a respirar aire fresc i veure el Sol. També hi ha qui compta amb un jardí a casa, però... Això és una altra història!

Després ja estan els que viuen al camp. La quarantena allà ha de ser ben diferent a la de les ciutats. Aquests dies rebo vídeos i fotos que m'envien des del poble de la meva família, a Terol, i la solitud i el silenci allà són reconfortants, tot el contrari al silenci d'aquests dies a les ciutats.

RELACIONAR-NOS AMB L'EXTERIOR EN TEMPS DE CONFINAMENT

Un dels aspectes més interessants de la casa és la manera de relacionar-se amb l'exterior. Aquesta part que denominem el llindar, el pas d'un estat a un altre. El llindar entre l'hàbitat interior —digui's el domèstic i privat— i l'exterior —el públic i comú—. Sovint, ens referim al llindar com al tram d'accés principal d'un habitatge; però el que ara m'interessa és la finestra, balcó, terrassa o pati a través de la qual cosa veiem, sentim, aquests dies el món exterior. Aquest lloc encara és nostre, però està a la vista dels nostres veïns. L'indret que ens relaciona amb la comunitat des de la quarantena.

Queda clar que en aquests espais podem mantenir la nostra distància de seguretat exigida avui dia per a relacionar-se amb qualsevol, podem prendre el Sol i adquirir una mica de vitamina D, podem veure quin dia fa i advertir els canvis de la primavera, podem sentir ocells i podem mirar el carrer.

PLANTES PER A ALLEUJAR TEMPS DURS

I és aquest lloc on habitualment posem els nostres tests amb plantes, per a alegrar la nostra vista i la dels veïns. Aquest espai on poden créixer dins d'unes condicions reduïdes d'espai, llum i aigua. Sortir a cuidar-les s'ha convertit aquests dies en una cosa purament vital. Veure com creixen, vigilar-les, i encoratjar-les ara que gaudeixen més de la nostra atenció.

Aquests dies sembla que donem més importància al pas del temps, a veure com qualsevol detall, canvi de llum o brollar una nova fulla. Tot això ja no ens passa inadvertit. Estem més pendents de tot i també de la cura de les plantes. Tot això ho fem a través d'aquest llindar. És la nostra connexió amb el món real al marge del virtual. Però més enllà d'aquest llindar que és el balcó i les plantes en tests,

Jardins Antònia Vilàs. Beatriz Borque i Miquel Mariné.
(Foto: Rita Puig-Serra Costa)

aquests dies, el contacte amb la vegetació s'ha convertit en la nostra via directa amb la naturalesa i amb els nostres sentits. Les cuidem, netegem les seves fulles i les reguem quan veiem que ho necessiten.

Darrerament ha plogut, la qual cosa les ha ajudat una mica més a sobreviure en aquest hivern i tardor tan secs i càlids. Sembla que la naturalesa s'està despertant en aquest interval de temps i espai que ens està tocant viure, com si volgués reafirmar-se. Al mateix temps, observem herbes que creixen espontàniament en aquests tests, competint o acompanyant a la planta que havíem plantat. Jo les deixo, observant el procés que portarà aquesta convivència d'amor o no.

Hi ha qui no té Sol directe o només el rep durant 40 minuts al dia com a màxim en les estacions d'estiu, per la qual cosa caldrà per plantes de semi ombra o ombra com a falgueres que necessiten molta atenció. Els que per contra tenen una bona orientació i no tenen edificis veïns que els facin ombra poden tenir plantes de Sol que, a més, en molts casos, poden ser més resistents i necessitar menys aigua com a plantes crasses, palmeres o margarides.

En alguns casos hi ha qui també s'aventura a plantar en el seu reduït espai exterior un petit hort o alguna planta que doni algun fruit, alguna cosa que aquests dies pot estar agraint enormement davant la mirada gelosa d'algun veí. La vida

de la quarantena ens fa una mica més Robinson Crusoes i potser més d'un ha pensat que era una bona idea això de conrear alguna planta que doni fruits, així com cosir la seva pròpia roba o tallar-se el pèl un mateix.

Cuidar una cosa viva que va creixent i que a més ens retorna la nostra atenció en forma de fruit o producte és una mica més que reconfortant. És pura teràpia en una vida que normalment porta un ritme massa allunyat del nostre ritme natural. Això es veu en moltes ciutats on es proposen cada vegada més sovint àrees per a horts urbans, dirigits especialment a les persones majors i jubilades.

Gràcies a aquests espais cultivables, aquest sector de la població evita passar moltes hores a casa tot sol. Amb aquests horts urbans poden estar a l'aire lliure, conreant en un medi natural i relacionant-se, al mateix temps que generen un benefici mediambiental a l'entorn. Això mateix és el que potenciem també des dels nostres balcons i edificis.

Les plantes que ens acompanyen dins de casa també ens transporten a altres llocs. Poden a més arribar a beneficiar la nostra salut, ja que, algunes, com a reguladores de la humitat ambiental, poden arribar a reduir la càrrega electrostàtica de l'ambient. Fins i tot algunes poden ser descontaminants de substàncies nocives que entren en el nostre entorn sota el vestit de tints, vernissos, coles o plàstics.

Així que a més de les plantes que formen part del nostre paisatge interior, també tenim aquestes que ens serveixen de catalitzadores. No es tracta de plantes estranyes difícils de trobar, sinó que poden ser el potus o la sansevièria. Totes elles són plantes que es troben en un altre nivell del llindar. Depenen de les obertures

Els jardins són espais fonamentals per a suportar el confinament.
(Foto: Unsplash).

Prendre el sol és necessari, encara i estar dins de casa, tant per a les plantes com per a les persones. (Foto: Beatriz Borque)

de casa nostra perquè continuen necessitant llum per a viure, encara que en menor mesura. En tots els casos, observar les seves formes, tocar-les i olorar-les és una ajuda per a desconnectar.

PLANTES QUE CREIXEN LLIURES A LA CIUTAT

Més enllà del balcó estan les plantes que espontàniament neixen en els espais residuals que la ciutat ha oblidat. Des d'una de les meves finestres, aquest espai residual es concreta en les fissures d'un edifici en runes, a l'altura del terrat on s'intueixen a més colònies de plantes molt més abundants que les de les façanes i que podrien estar conformant un jardí espontani. A aquestes també se'ls segueix la seva evolució des del nostre confinament. Sempre oscil·len entre la vida i la mort. Més aviat tenen una vida curta però que es va renovant contínuament, són resistents i diverses.

Aquests vegetals gairebé sempre surten en les mateixes escletxes que poden emmagatzemar una quantitat de sediments i humitat necessaris perquè creixin. Possiblement, són el fruit de les llavors que ha deixat algun ocell inconscientment o dipositat el vent. Constitueixen també el Tercer Paisatge al qual es refereix [Gilles Clément](#) en el seu manifest. El jardiner i paisatgista ve a referir-se a aquests espais abandonats, terrenys erms o solars, en definitiva, espais sense gestió humana.

Jardines del hotel Wittmore. Beatriz Borque. (Foto: Pol Viladoms)

Aquests llocs funcionen com a refugi de múltiples espècies vegetals que, dins del desordre de la barreja, troben un equilibri i on s'obre la possibilitat d'ampliar la diversitat natural. Són ecosistemes que es gestionen a ells mateixos.

Serà interessant també imaginar com estaran virant els parcs i jardins de la ciutat cap a aquest Tercer Paisatge sense el seu manteniment ni la seva gestió. Tampoc tenen ja el seu ús intensiu, tal com el patirien en circumstàncies normals. Segurament, estaran trobant el seu propi equilibri i bellesa en aquesta primavera estranya i estaran sent habitats, tal com hem pogut veure en algunes imatges tots nosaltres hem rebut aquests dies, per vida animal que sembla ser incapaç de cohabitar amb l'omnipresència de l'espècie humana.

Quan tornem a sortir al carrer potser prestem més atenció a qualsevol terreny o espai amb vegetació, gestionat o no, que ens trobem en el nostre camí i l'utilitzem més acuradament.

I és per això que cobra d'una gran importància la capacitat de l'arquitectura de donar cabuda a la natura dins de l'àmbit domèstic i individual, però sense oblidar el comú i l'urbà. Espero que a partir d'ara la natura estigui més present en els nostres projectes d'arquitectura sempre que posem les condicions necessàries per a desenvolupar-se bé, perquè forma part del que és vital per l'hàbitat.

Per a això, serà imprescindible estudiar noves maneres d'habitar i de relacionar aquest hàbitat amb l'exterior, recuperar estratègies espacials i materials de l'arquitectura tradicional mediterrània, fugint de la càpsula tancada i potenciant els llindars que comentàvem, tant a nivell privat com comunitari que incorporin la vegetació.

D'una banda, una aposta molt més generosa pels espais que ens relacionen amb l'exterior des de l'interior de l'habitatge, ben orientats i que tinguin la capacitat d'incloure jardineres; i d'altra banda, potenciar els espais comunitaris en edificis d'habitatges com a vestíbuls, patis, passarel·les i cobertes en les quals les plantes puguin estar presents ja sigui com a vegetació espontània, jardins o com a horts comunitaris dins de cada edifici.

Aquestes cobertes podrien convertir-se en un nou estadi d'espai públic-privat dins de les ciutats i beneficiar-se els usuaris de cada edifici potenciant la idea de comunitat. Espero llavors que no sigui el primer que es rebutgi quan no hagi pressuposat, que és més que habitual avui dia.

Hauria de ser tan important com complir amb els requeriments energètics, acústics o tots aquells que la normativa exigeixi. La naturalesa incorporada a l'arquitectura influeix i molt en el confort i salut de les persones i de l'espai que habitem individualment i col·lectivament, tal com va publicar Sònia Hernández, arquitecta coordinadora de Salut del COAC.

Pensem també més i millor sobre com introduir la natura a la ciutat permetent i potenciant diferents nivells d'ús i gestió, donant lloc a espais on la mà humana intervingui menys o fins i tot s'abstingui, apostant potser per reserves naturals urbanes i potenciant estratègies perquè carrers, parcs, espais públics i jardins que incorporin la diversitat i riquesa de la vegetació en igualtat de condicions que l'arquitectura mateixa. En definitiva, que les plantes estiguin cada vegada més presents en les vides de les persones.

[#joemquedoacasa](#)

Beatriz Borque

Arquitecta i paisatgista

27è dia de confinament

LECTURES RECOMANADES

Manifesto del Tercer Paisaje. Gilles Clément, Ed. GG

La ciudad. Massimo Cacciari, Ed. GG

Humanité végétale. Mario Del Curto, Ed. Actes Sud

WEB

<https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/ca/serveis/la-ciutat-funciona/manteniment-de-l-espai-public/gestio-del-verd-i-biodiversitat/horts-urbans>

<https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/ca/concurs-cobertes-verdes>

<http://www.gillesclement.com/>

<https://www.instagram.com/theplantmagazine/?hl=es>

INÈRCIES D'APROPIACIÓ

7 maig 2020

El confinament ens ha deixat imatges característiques d'aquests temps extraordinaris. Es tracta de les escenes d'animals ocupant espais urbans on no s'acostuma a veure aquest tipus de fauna. Ha de ser només una anomalia temporal o ens pot marcar una nova tendència de futur? Aquest article pretén aprofundir en aquesta reflexió.

(Foto: Irina Iriser)

Mar de la plata, Argentina. Trenc d'alba. Contràries al confinament declarat a tot el país per l'estat d'alarma davant la crisi del Coronavirus, una trentena d'individus prenen platges i esculleres amb nocturnitat traïdoria. El dia ixent va revelant indiscretament els seus cossos nus, estiregassats al sol, pell sobre sorra, carn sobre asfalt, cos sobre formigó roent.

Monmouthshire, Regne Unit. Mig matí. Un grup d'habitants de diverses edats s'apropia dels jocs infantils del parc. No és el primer cop. Cada dia, com una macabra rutina, s'apropen al mobiliari urbà. Els hi encanten els jocs d'arrossegar com la roda de la sínia i no hi renuncien tot i la prohibició de fer ús dels jocs infantils durant les restriccions per la pandèmia.

Adelaida, Austràlia. Migdia tocat. Carrers deserts, sense vehicles ni vianants, però ell, atrafegat, passa com una exhalació saltironejant de vorera en vorera, ignorant semàfors i passos de zebra del centre històric.

Simons Town, Sud-Àfrica. Mitja tarda. Tres adolescents engalanats, s'escapoleixen dels seus habitus i deambulen vorera avall, entre el silenci dels carrers deserts. Amb mirada altiva, pas ràpid i moviments basculants, es fan reis de l'espai públic.

Llandudno, Gales. Vesprada. Un grup de subjectes incívics circula a gran velocitat pels carrers, destrossant l'enjardinament municipal i trencant mobiliari urbà de places i espais verds amb total impunitat.

Marina Bay, Singapore. Vespre. Un parell de famílies es retroba al parc botànic al caure el dia. Primer només gosaven acostar-se a les portes de Marina Bay, però dia a dia han après a ignorar la prohibició de fer esport i gaudir del lleure a l'espai públic. Ara hi van cada dia i juguen i campen desvergonyits per les instal·lacions, fent-ne un ús privilegiat.

A casa nostra també. Barcelona, matinada. Una ànima lliure s'aventura Balmes avall en una inspecció de reconeixement no autoritzada durant el toc de queda. Se les emprèn amb el mobiliari urbà i sembla especialment obsessionat a bolcar papereres model Barcelona fins a posar-les cap per avall. Després, no content amb això, modega els espais verds de plaça Folguerolles.

Les notícies narrant usos inversemblants i no autoritzats dels nostres espais lliures i oberts, públics i enjardinats s'amunteguen. Escenes dantesques d'incivisme, mal ús i discriminació en els nostres paisatges urbans quotidians. Paisatges ordinaris que estimem i sentim tan nostres, que fins quan no els utilitzem, necessitem que siguin respectats.

Des de tots els racons del món s'anuncien escenes d'ocupació dels espais públics i en alguns casos, fins i tot, d'espais privats. Homínids fent nadades furtives en

Una imatge pròpia del confinament: senglars a les ciutats.
(Foto: Getty Images)

piscines a Mumbai, depredadors sense ànima envaint els *greens* dels golfs de Kènia i llops solitaris rondant les vores de Sant Francisco.

Incomprensiblement, contemplem aquesta presa de possessió arbitrària i incontrolada amb fascinació. Les imatges que testimonien aquestes presències en els paisatges del nostre imaginari proper i turístic ens trasbalsen per l'embat global d'un fenomen espontani i no jerarquitzat. Totes les ciutats, pobles i metròpolis estan registrant atacs similars d'una comunitat disgregada i heterogènia d'espècimens incontrolats i desobedients. Veure aquests usos insospitats sobre els nostres paisatges desconcerta i a la vegada ens repta a una profunda reflexió sobre el disseny dels espais comuns.

Realment sabem dissenyar espais públics per a tots? A qui exclouem en el disseny dels nostres paisatges comuns? Si entenem els espais lliures i oberts com una infraestructura de biodiversitat capaç d'incloure i integrar l'altri, què pot donar peu a aquests comportaments incívics mai vistos fins al moment? És el disseny material que condiciona l'ús dels espais? O la nostra territorialitat animal propicia la tendència a l'ocupació de manera inherent? Com podem reconciliar sostenibilitat, biodiversitat i territorialitat de les espècies clau en els nostres paisatges? Potser hem refinat l'art de projectar sense elaborar prou l'empatia sobre la qual basem les anàlisis dels nostres projectes.

Ara que podem repensar-ho tot des de la nostra immobilitat forçada, redescobrim l'atrofiada empatia. Un sentiment de solidaritat que ens apropa als més afectats, als familiars, als veïns i ens confronta amb els insolidaris. Una empatia que estenem ara també als éssers vius, fauna i flora, que sabem necessaris per a la nostra salut. I ens reconciliem amb allò més humil, el món vegetal que tot i limitat de desplaçament no és immòbil. Com la flora, ens aboquem ara als nostres balcons i terrats, mirant cap amunt i cap a la llum. Però la vegetació i els seus cicles inexorables no improvisen com nosaltres. La nostra tàctica de confinament

tindrà data de retorn i s'acabarà la limitació de desplaçament temporal. Malgrat això, aliens a la seva temporalitat, l'absència de la nostra mobilitat és aprofitada pels oportunistes que van desplegant noves inèrcies d'ocupació.

Oportunistes que senyoregen pels nostres carrers i espais públics tan antropocèntricament dissenyats, amenaçant amb una des-gentrificació progressiva. S'aprofiten de la reducció de la nostra mobilitat envalentits per la disminució de la contaminació ambiental i acústica, per reclamar els nostres espais oberts. Com farem front a aquest seguit d'episodis globals que es repeteixen en els nostres paisatges urbans durant la desescalada post quarantena? Haurem de renegociar de grat o per força amb aquells oportunistes de desobediència recalcitrant? Com reconciliem biodiversitat i nous comportaments? Com re-enfoquem integració i convivència ara que estem rehabilitant l'empatia de pensament i d'acció?

Si practiquem l'empatia transversal apresada aquestes setmanes potser podríem imaginar com reocupar els espais comuns, sense ser presoners de les antigues inèrcies. Podríem aprendre a desprojectar la ciutat, obrint-la a la diferència i advocant per una nova bellesa que emani de l'empatia. Repensem l'especialització dels nostres paisatges urbans per no perdre més de vista la vida. Lleons marins, xais, cangurs, pingüins, cabres, llúdrigues o porcs senglars han vençut les inèrcies d'ocupació de l'ecotò per recordar-nos que volem veure ciutadans, meduses i cignes als canals de Venècia, com a part intrínseca del seu patrimoni cultural i natural.

[#joemquedoacasa](#)

Josep Mercadé i Marina Cervera

Arquitectes

ARQUITECTURA I MÚSICA: UNA INTERSECCIÓ ENTRE ESPAI I SO, BUIT I SILENCI

2 abril 2020

En moments com l'actual sorgeix una força col·lectiva que ens empeny a omplir aquest buit, aquest silenci particular, individual i col·lectiu, amb música.

Preludi

“És un bon moment per situar-nos en l'inestable i ric terreny del llindar, del confí, de l'inefable límit entre conceptes, en la “transdisciplina”.”

| La arquitectura y la música tienen una relación especial que merece |
la pena descubrir. (Foto: Gerard Guerra López)

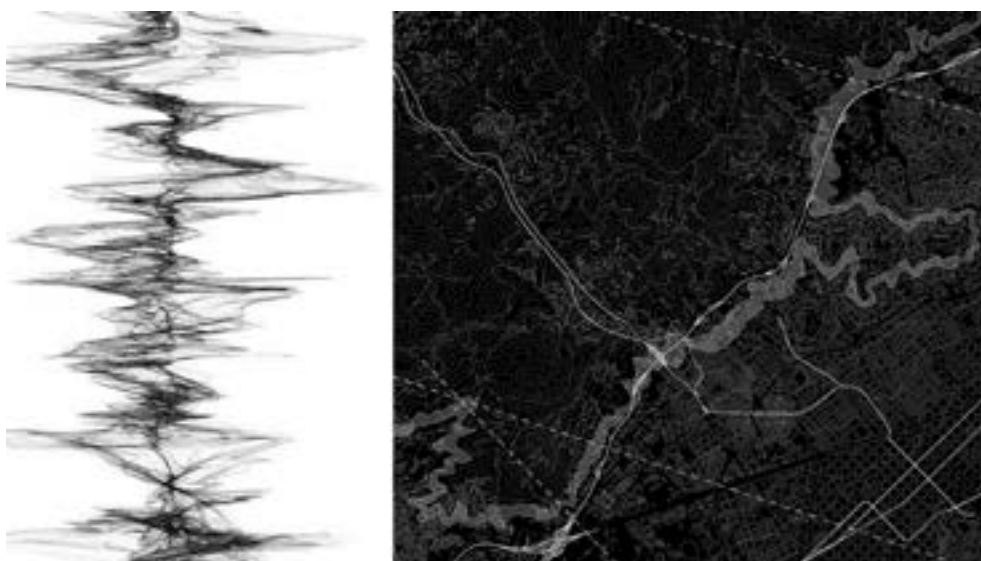
El títol que encapçala aquestes línies ens situa en una intersecció, en un espai intersticial entre elements que no es comporten com a compartiments estancs, en el llindar en què els límits intangibles entre arquitectura i música, espai i temps, buit i silenci, matèria i so, es desdibuixen i conformen una interessant matèria sonoroespacial d'una dimensió major que les seves parts constitutives. Una desmaterialització dels límits que apel·la al present.

En moments com l'actual es respira en l'aire un clima de desubicació, una atmosfera d'incertesa i excepcionalitat que ens obliga a alterar la quotidianitat de les nostres vides, a variar la ubicació habitual de les coses, a canviar el "lloc" que ocupen usualment. És un bon moment per difuminar la -ja qüestionada- frontera entre l'arquitectura i la música i situar-nos en l'inestable i ric terreny del llindar, del confí, de l'inefable límit entre conceptes, en la "transdisciplina" –que no indisciplina.

PRIMER MOVIMENT

“El ressò interior d’una col·lectivitat que, introspectivament i tot i a un altre ritme, segueix bategant de manera col·lectiva.”

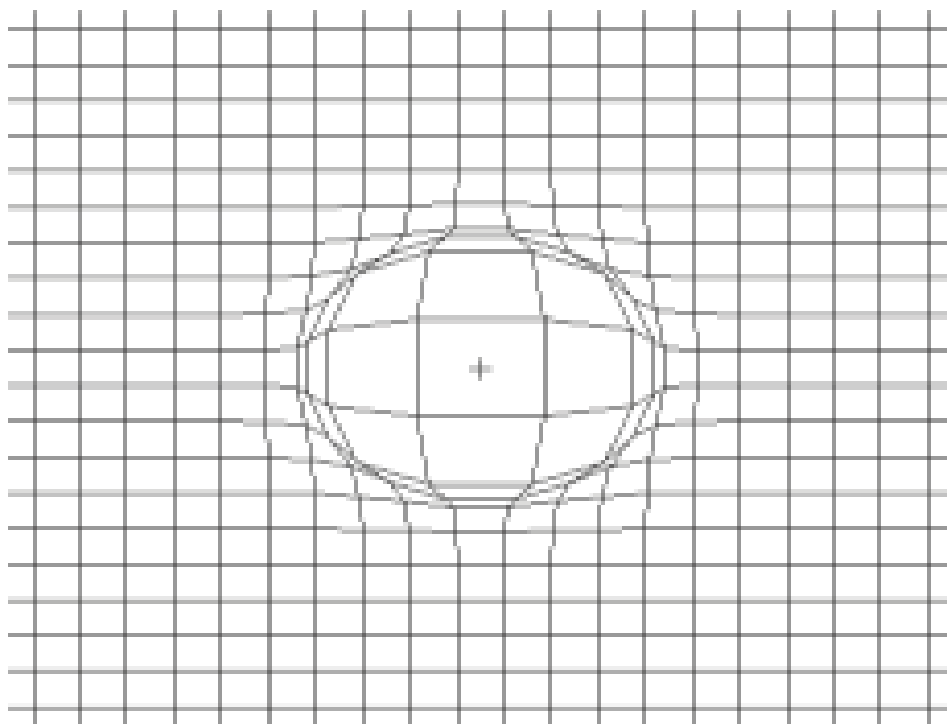
Són dies de confinament. El *vivace* tragí urbà es reclou, es refugia al seu interior, i la ciutat ens revela una de les seves qualitats certament sovint silenciada pel dia a dia de la maquinària urbana: la de confinar-se. “Confinar-se”, verb interessant, sinònim d'aïllar-se, de retreure's, i, ahora, d'ésser veí, de fronterejar. El confinament apel·la, doncs, a la reclusió i, al mateix temps, al veïnatge, a allò que succeeix intramurs i “entremurs”, a la introspecció i al contacte fronterer, a la vida dels espais limítrofs; ens parla de confins, de límits.

Plans sonors: una topografia del so? (Gerard Guerra López)

Aquests dies ens apropem als espais limítrofs de casa nostra, aquells espais fronterers entre l'interior i l'exterior, espais intersticials en què la línia delimitadora entre l'interior i l'exterior de l'habitatge s'esquinça, es qüestiona, es difumina... aquells llindars a través dels quals la ciutat s'endinsa a l'interior de la nostra llar. Surto a la terrassa, trec el cap a l'interior d'illa i observo.

Una família menja al voltant de la taula, una altra fa la sobretaula després de dinar, algú surt a estendre la roba, ressona el so d'un clarinet revelador, uns infants juguen a la terrassa del davant, l'eco llunyà d'una sirena d'ambulància, el lladruc d'un gos, el brancatge del jardí veï empès pel vent, la campaneta d'una porta... És l'arquitectura de l'interior d'illa, dels òrgans de la ciutat, feta música, la manifestació sonora de l'arquitectura interior de la ciutat. Les entranyes de la vida domèstica que ressonen en les parets de l'arquitectura urbana interior. La ciutat s'introverteix; l'interior s'extroverteix. És el ressò interior d'una col·lectivitat que, introspectivament i tot i a un altre ritme, segueix bategant de manera col·lectiva.

Propagació sonoroespacial. (Gerard Guerra López)

SEGON MOVIMENT

“La música de la ciutat, transfigurada, segueix essent sonora, però d’una manera diferent; són moments d’introspecció com a societat.”

La ciutat ha baixat de revolucions. El dinamisme habitual dóna pas a un estaticisme terapèutic. Allò extàtic esdevé estàtic, el moviment s'alenteix i es trans-

forma en moment. La música de la ciutat, transfigurada, segueix essent sonora, però d'una manera diferent; són moments d'introspecció com a societat. Estem aprenent a gaudir d'aquests silencis urbans.

Pianissimo. Precisament aquests dies estem experimentant com el gaudi d'aquest "silenci urbà" entrellaça bellament espai i so, buit i silenci, arquitectura i música. La inexistència del silenci i del buit -espacial i temporal- formulada per [John Cage](#) ens xiuxiueja la intrínseca vinculació entre so i espai -aquest darrer com a marc d'existència o vacuïtat que, amatent, espera ésser omplerta de contingut i significat.

"There is no such thing as an empty space or an empty time. There is always something to see, something to hear. In fact, try as we may to make a silence, we cannot." (J. Cage)

TEMPUS FUGIT

"L'esmoreïment del dinamisme urbà i la introspecció de l'espai arquitectònic ens apropen a una arquitectura molt "musical"."

I és que el desplaçament de l'habitual dinamisme de la vida urbana per part d'un estaticisme que ens resulta llunyà, la congelació momentània de la ciutat dinàmica i la irrupció de noves formes estàtiques d'experimentar la vida urbana, evidencien temporalitats diferents. Ens parlen directament de la doble condició diacrònica i sincrònica del temps. Ambdues són presents en l'arquitectura del carrer i de la plaça i l'espai lliure interior d'illa, així com en l'expressió "el temps s'atura" que apareix en l'imaginari de tots nosaltres en sentir determinats fragments musicals i quan, en d'altres, verbalitzem la seva volubilitat amb la locució "el temps vola", tot recordant-nos la dicotomia entre dinamisme i estaticisme.

Diagrama esquemàtic d'una concepció DIacrònica del temps.
(Gerard Guerra López)

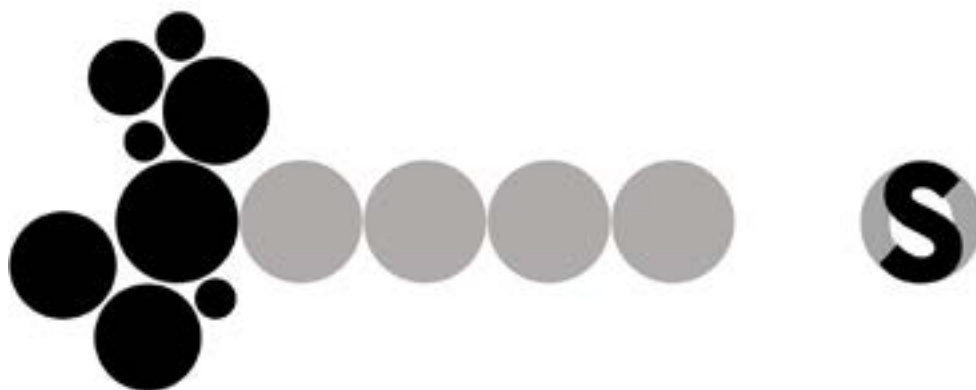
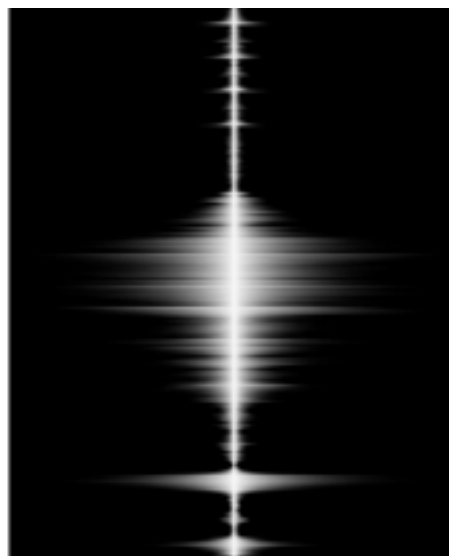

Diagrama esquemàtic d'una concepció SINcrònica del temps.
(Gerard Guerra López)

L'estaticisme dels “silencis urbans” d'aquests dies ens apropa a la forma sincrònica del temps i ens allunya, una mica, de la seva condició diacrònica –successió lineal–, vinculada al dinamisme. És precisament en aquests moments d'estaticisme, d'una temporalitat sincrònica –simultaneïtat–, quan es desperta en gran mesura la nostra consciència espacial. En aquestes “bombolles d'estaticisme” l'arquitectura i la música es donen la mà, implícitament assumint la cohabitació simultània de diferents elements dins un mateix marc –espai?–, tot alterant –i en alguns casos, “aturant”– el temps. La música esdevé, així, espacial.

En el moment actual, l'esmoreïment del dinamisme urbà de l'espai públic i la introspecció de l'espai arquitectònic i de la vida al voltant dels espais interiors d'illa ens apropen a un temps estàtic, a un temps espacial, a una arquitectura molt “musical”.

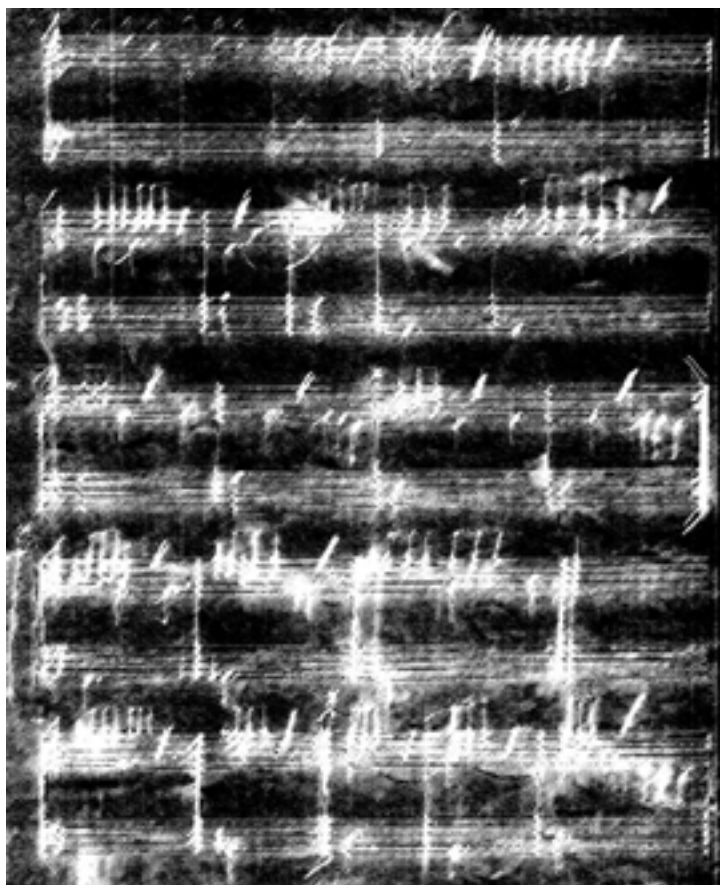

Dinamisme vs. estaticisme, moviment vs. moment.
(Gerard Guerra López)

PETIT PARÈNTESI. FERMATA

“La música interactua amb l’espai així com l’arquitectura recorre constantment al temps –inherent en la possibilitat de transitar l’espai.”

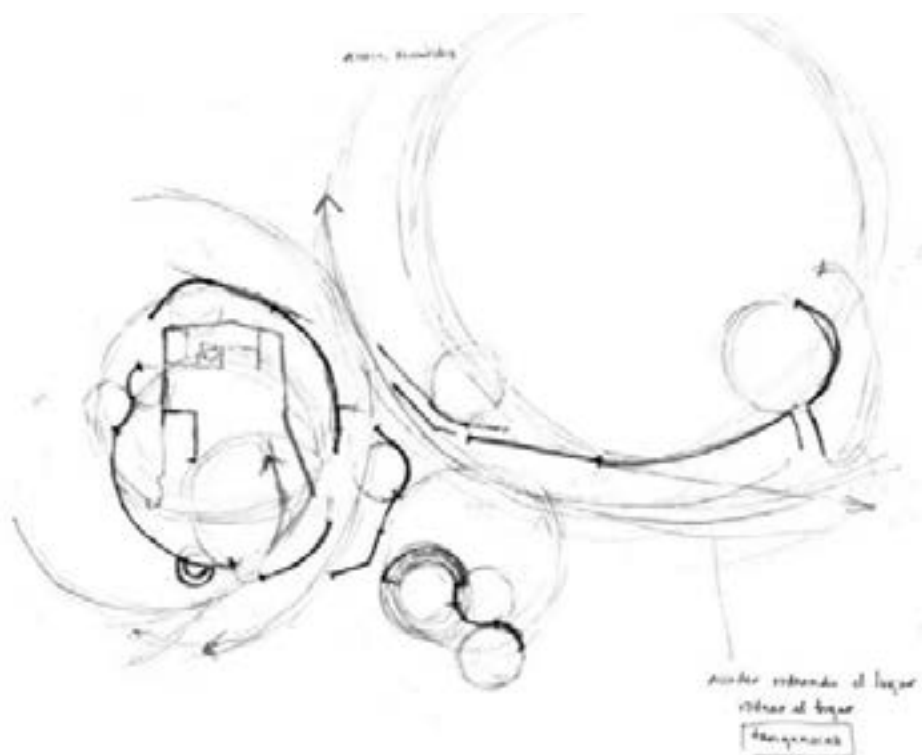
La continuïtat de l’espai arquitectònic relaciona espais particulars entre sí i els confereix un significat d’unitat que els converteix en un conjunt holístic globalment perceptible com a edifici, casa, llar. La continuïtat del temps musical permet establir relacions entre elements particulars i llegir-los com a unitat, tot conferint-los una significació general narrativa, anàloga, per exemple, als conceptes arquitectònics de *promenade architecturale* lecorbusierana o d’atmosfera zumthoriana, que infereixen temporalitat a l’espai arquitectònic. Els arquitectes interpretem l’espai i, com a intèrprets, som arquitectes del temps; llegim un text preexistent i recreem, proposem, projectem. Des de l’immaterial silenci, modellem el buit –materialitzat a través del seu antònim: el ple que el confina. Establim un diàleg contrapuntístic amb els límits.

La partitura com a plànol o relació de buits i plens, agregacions rocoses, espais i distàncies. (Gerard Guerra López)

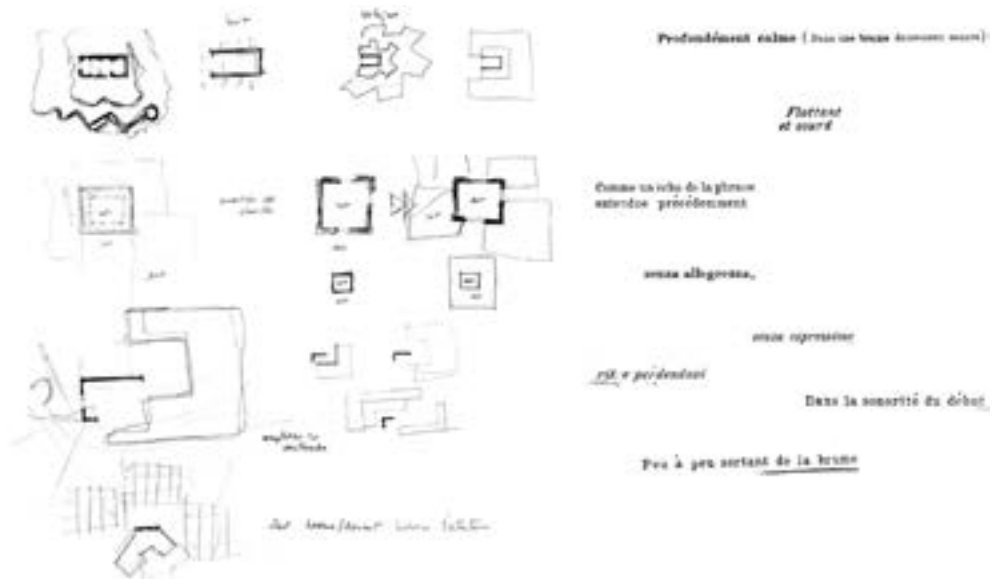
Si bé la música i l'arquitectura respectivament materialitzen –confinen– el temps i l'espai –immaterials–, la música interactua també amb l'espai així com l'arquitectura recorre constantment al temps inherent, per exemple, en la possibilitat de transitar l'espai, que esdevé espai-temps. La *promenade architecturale* lecorbusierana apel·la literalment a la possibilitat de transitar l'espai arquitectònic, a desplegar itineraris dins un buit espacial confinat entre els seus límits i suportat per una invariable estructura de punts de referència inamovibles. En el transcurs d'aquest acte de deambular íntegrament, relliguem, recosim... harmonitzem.

“To harmonize the whole is the task of art.” (Kandinsky: *Über das Geistige der Kunst*)

Direccions, itineraris, lectures. (Gerard Guerra López)

Les partitures sovint contenen indicacions que connoten directament un pensament espacial, per exemple: *lointain* [llunyà], *perdendosi* [perdent-se], *comme un écho de la phrase entendue précédemment* [com un eco de la frase sentida anteriorment], *flottant et sourd* [flotant i sord], *dans une brume doucement sonore* [dins d'una boira suaument sonora], *dans la sonorité du début* [dins de la sonoritat del començament], *peu à peu sortant de la brume* [a poc a poc sortint de la boira], *en dehors* [cap enfora], *moving forward* [avançant], etc. Aquestes expressions, tot denotant un espai del qual allunyar-se o en el qual perdre's, suggereixen una consciència musical espaciotemporal.

Croquis inicials, gestos de lectura, comprensió i relació amb la preexistència. Anotacions de caràcter suggeridor d'una consciència espaciotemporal. (Gerard Guerra López)

La música emprà diferents mecanismes per esdevenir espacial, tant dinàmicament com estàtica. Expressions musicals com “el temps s’atura” denoten la capacitat i diferents maneres d’alterar-lo: el temps es pot aturar (per col·lapse i/o superposició), desestabilitzar, fluctuar, esmicolar, fragmentar, revertir, etc. La pròpia semàntica musical conté també múltiples referències espacials. L’article “[L’espacialitat en la música: del temps al so](#)” explica alguns d’aquests mecanismes amb més detall.

G C A S O Q A A B A M D E R C T
 V E D ' E L E M E N T S L M E E
 B S R A P S Y Y X J ' B U M M
 E A W T C Q P I I B Z I I S F P
 S I M U L T A N I A U N S I S O
 D E E R M C I Y I E W E R T R R
 E E X A J V Y A B V C S E E E A
 V S B C S E I T Q Y T T V C O L
 E R S ' E S M I C O L A E T J I
 O R B L G E I B I J H B R U N T
 R E V E R S I B L E H I D R B A
 S R B L G I N S B C V L X A U T
 F S U P E R P O S I C I O H J S
 M D R R V E X I E G O T I Q J Z
 E M U G T A Y C R E T Z A Y B A
 C O L · L A P S E G E A W E I T

Alteracions del temps en forma d’itinerari. (Gerard Guerra López)

TERCER MOVIMENT

“L’Arquitectura en majúscules, sempre al servei de les persones.”

Aquests dies l’arquitectura dels espais interiors d’illa —espai buit confinat per uns límits sòlids— s’omple de so, sona i ressona, la vacuïtat espacial i musical —silenci— no són tals: la música se’ns revela com una eina per a omplir aquests buits, físics i psicològics, personals i col·lectius. Estem confinats però no aïllats; utilitzem la música, el so de manera més general, per a, precisament des de la nostra condició fronterera de confinament entès també com a veïnatge, connectar. D’aquesta manera, aquests buits o silencis urbans, ara omplerts, ja no són tals. L’arquitectura dels espais exteriors amplifica la música provinent dels espais interiors. En ésser interpretada la música desplega un recorregut sonoroespacial que, mentre espera ésser transitat, construeix un discurs sonor en l’espai que ens interpel·la a tots, intèrprets i oients. La música se’ns revela com a eina de socialització. Dedicuem una estona cadascú de nosaltres a escoltar música des del “nostre espai”, des del nostre “buit”.

Campanya “Näher an der Klassik”, Berlin Philharmonic Chamber Music, inspirada en la fotografia de la Grand Central Station de Nova York de 1934. Font: Photography

De la mà de la música, el buit de l'espai públic abandona la condició de silenci urbà i d'absència de contingut per esdevenir un altaveu. Valgui la referència a la procedència o l'origen del so musical, que neix en un espai arquitectònic –el de l'instrument–, i es manifesta gràcies a la síntesi d'una arquitectura mecànica en combinació amb l'aire. Fruit d'un factor d'escala, la ressonància de la caixa de l'instrument **és** ara el balcó, la terrassa, el pati interior d'illa. La ciutat esdevé altaveu, caixa de ressonància. La vacuitat dels espais lliures interiors d'illa i de l'espai públic en general amplifica llur vida i els transforma en altaveus de l'activitat i vida de les persones i també de llur sonoritat, de la mateixa manera que l'obra "4'33", de Cage, a més de reflectir la inexistència del silenci, trasllada el protagonisme de l'interpret al públic, qualitat que apel·la directament a la raó de ser més intrínseca de l'Arquitectura en majúscules, sempre al servei de les persones.

“Neu morta”, instal·lació d'arquitectura efímera, Festival LLUMBCN2015, Premi FAD 2016 de l'opinió. BSO: “Harmonies congelades”.
(Gerard Guerra López)

CADENZA

“En moments com l'actual sorgeix una força col·lectiva que ens empeny a omplir aquest buit, aquest silenci particular, individual i col·lectiu, amb música.”

Aquests dies de confinament, els “buits” urbans o “silencis” musicoespacials ens evidencien que la causa que dóna matèria a la música i ens la fa visible, audible, no és el temps sinó l'espai, el so. Tot i que la creació dels límits necessaris -forma, codis, signes- per tal que la música sigui expressada ens duu a una percepció del temps, la seva existència es dóna gràcies a una naturalesa espacial i no temporal.

La ciutat fa servir les concavitats i convexitats de l'espai urbà, els seus "buits" i patis urbans, com a ressonadors i amplificadors del so: ja sigui per canalitzar un reconeixement col·lectiu als sanitaris i a la resta de serveis essencials en aquests moments d'excepcionalitat, com per concentrar reivindicacions, etc., en definitiva, per omplir els "buits" que com a individus i com a societat tenim. La música, a través de la refracció del so en els confins de l'espai, ens omple. La música ens omple.

La música ens permet connectar com a persones humanes i l'espai arquitectònic i així ho ha de permetre, l'habitatge ha de ser concebut pensant en el benestar també psicològic de les persones, que es revela encara més necessari en moments d'extrema excepcionalitat. En moments com l'actual sorgeix una força col·lectiva que ens empeny a omplir aquest buit, aquest silenci particular, individual i col·lectiu, amb música. Cal reivindicar la centralitat de l'art i la cultura i el paper que haurien de tenir, sempre i no només en moments d'excepcionalitat, en la vida social col·lectiva, que ens permeti metafòricament omplir els buits i projectar preguntes, tan necessàries per trobar respostes en els nostres dies.

"La arquitectura, además de ser espacial, es también musical. Las paredes crean silencio. Desde ese silencio puedes hacer música con agua. Después, esa música nos rodea." (L. Barragán)

[#joemquedoacasa](#)

Gerard Guerra López

Arquitecte (ETSAB) i pianista, Llicenciat en música clàssica i contemporània, especialitat d'Interpretació (ESMUC)

Grup Obert d'Arquitectura i Música del COAC

14è dia de confinament

DANSA I ARQUITECTURA

8 maig 2020

Porto ja unes quantes hores (...de fet fa uns quants dies) davant d'aquest ordinador, intentant escriure un article que parli de dansa i arquitectura. D'arquitectura i dansa durant aquests dies de confinament, i no me'n surto. Com que ja no em queda gaire més temps per trobar les paraules, començo a neguitejar-me. Tant de bo m'haguessin demanat que ho expliqués amb el cos, amb la pell, amb la mirada, amb el moviment... ballant. Segurament ja el tindria fet. És molt immediat i autèntic expressar-se amb el cos. De fet quan naixem, és el nostre primer i únic llenguatge. A més a més el cos no menteix, la dansa no menteix. Com diu Cesc Gelabert, la dansa és habitar el cos amb la ment i les emocions.

“Quan l'arquitectura està habitada per cossos que es mouen amb voluntat d'expressar ens canvia completament la seva percepció i la redescobrim sorprenentment.”

(Foto: Miquel Ruiz - Teatre Nacional de Catalunya)

Porto ja unes quantes hores (...de fet fa uns quants dies) davant d'aquest ordinador, intentant escriure un article que parli de dansa i arquitectura. D'arquitectura i dansa durant aquests dies de confinament, i no me'n surto. Com que ja no em queda gaire més temps per trobar les paraules, començo a neguitejar-me. Tant de bo m'haguessin demanat que ho expliqués amb el cos, amb la pell, amb la mirada, amb el moviment... ballant. Segurament ja el tindria fet. És molt immediat i autèntic expressar-se amb el cos. De fet quan naixem, és el nostre primer i únic llenguatge. A més a més el cos no menteix, la dansa no menteix. Com diu Cesc Gelabert, la dansa és habitar el cos amb la ment i les emocions.

Provo de tancar els ulls i respiro amb consciència, com faig sempre abans de començar a escalfar-me per assajar, o simplement per ballar o improvisar una estona. Separo una mica la cadira de la taula on estic treballant, poso l'esquena recta, sento el contacte dels meus ísquiums amb la cadira i respiro profundament. M'escolto. Recorro tota la meva arquitectura interior, os per os, òrgan per òrgan. Començo a moure lentament els dits de les mans, els canells, els braços, les espatlles. L'esquena també necessita participar d'aquest petit viatge i s'endú el cap amb ella..... estic ballant!. Ara ja començo a tenir-ho tot més clar. Decidit, faré aquest article ballant.

“Com diu Cesc Gelabert, la dansa és habitar el cos amb la ment i les emocions” (Foto: Xavier Ruano)

M'aixeco, necessito sentir la gravetat sota els meus peus. Encara no obro els ulls, vull escoltar el silenci dins el meu cos, estar atent al que passa dins meu, sentir els senyals que emeten les meves sensacions i deixar que aquestes es transformin en moviment, en l'essència de qualsevol moviment, de qualsevol forma. Ja ho deia la gran coreògrafa alemanya Pina Bausch: “No m'interessa com es mouen les persones, sinó el que fa que es moguin”.

Crec que ara el meu cos ja està preparat perquè els meus pensaments s'expressin a través d'ell.

Poso música. Començo a caminar per l'estudi on sóc, conscient del volum d'aire que em regalen aquestes parets, i relacionant-me amb elles de tu a tu. Puc tocar-les, sentir la seva temperatura, la seva textura. Em puc estirar a terra i veure-ho tot des d'un altre angle. Ara mateix aquest sostre és molt més alt del que estic acostumat a veure. Intento moure'm molt lentament per poder observar amb deteniment cada detall de les coses que m'envolten. Malgrat que les veig cada dia, ara ho faig des d'un altra perspectiva. Recorro tota la casa amb aquesta qualitat de moviment, intentant ser conscient en cada moment de quin espai ocupa el meu cos en cada estança, quin volum d'aire habito i quan volum d'aire em separa de les parets i dels mobles. Aquest petit joc em fa percebre d'una nova manera la meva arquitectura interior i la que m'envolta. Si algú m'estigués veient ara mateix per un foradet, es pensaria que estic ben torrat. No estem acostumats a utilitzar el nostre cos per a jugar a descobrir-lo, a sentir com pot acollir i transformar en moviment els nostres pensaments i les nostres emocions. Sovint ens oblidem que el cos, amb el gest i la dansa, ha estat el nostre primer llenguatge, la nostra primera via per comunicar-nos i per expressar emocions. Els nens, en canvi, ho saben molt bé. Ells no tenen vergonya a l'hora d'utilitzar el seu cos sense limitacions. Amb ells podem inventar-nos molts jocs corporals durant aquests dies de confinament. Jocs que relacionin l'espai que habitem amb els nostres cossos.

Podem jugar a mesurar el passadís amb els nostres cossos (dos papes, dues mames, tres Joans i quatre Paulas). També es pot fer mesurant amb colzes o bé amb les cames. Això et dona peu a recórrer el passadís d'una forma ben original. Un altre joc interessant és, per exemple, fer que una imaginària formiga pugui travessar tota la casa sense tocar el terra, fent-li un llarg camí amb els nostres cossos. Provar que pugui per una cama fins a arribar al braç i que, al seu torn, connecti amb un altre braç fins a la cuixa, i d'allà passi a un cap, una espatlla i un altre braç. Mentre la formiga passa per un de nosaltres, els altres observarem de prop el recorregut... Quina coreografia més xula s'acaba muntant.

(En aquesta web del mercat de les Flors, podeu trobar més jocs corporals per fer amb els nens a casa: <https://mercatflors.cat/wp-content/uploads/2020/04/llibretDVD.pdf>)

Surto al balcó. Sento l'aire com acaricia la meva pell. Aixeco els braços a poc a poc pel costat fins a l'alçada de les meves espatlles, i amb els palmells de les mans mirant endavant (com la posició de l'Home de Vitrubio) i deixo que entrin dins meu tots els inputs que sigui capaç de rebre, permetent que tots ells viatgin per tot el meu cos. Presència i consciència.

El carrer està en silenci. Miro cap a tots costats i no hi veig gent. Només veig arquitectura deshabitada. Com canvien els espais quan estan deserts! L'arqui-

tectura sense ningú que l'habiti, és ben diferent de quan està ocupada. És curiós com aquesta anormalitat que estem vivint ara, fa que ens mirem aquests carrers, gairebé deserts, d'una manera ben diferent de com ho hem fet fins ara. Ens fixem més en l'arquitectura, en els seus volums i en els seus detalls estructurals, però alhora també ens adonem més de com són i com es mouen les poques persones que ara s'hi passegen. Tant els edificis com les persones prenen més importància. Immobilitat i moviment. Durador i efímer. Pedra i pell. Arquitectura i dansa. Això que acabo de dir em fa pensar en els molts cops en què, espais comparables a aquests que ara veig buits, han estat ocupats i habitats justament per ballarins. Com, per exemple, durant algun festival de teatre i dansa de carrer de qualsevol poble o ciutat. Espais tots ells que encara retenen l'energia que van desprendre tots aquells cossos, totes aquelles ànimes dansaires, tots aquells espectadors entregats.

Quan torno a caminar per aquests espais on he viscut o compartit dansa, inevitablement la memòria em remet a aquells precisos i preciosos moments on aquella arquitectura es transformava i prenia una nova dimensió, gràcies als moviments d'aquells ballarins. Espais freds que de cop esdevenien espais emocionants. Espais indiferents que de cop es tornaven d'allò més interessants. Espais impersonals que de cop prenien tot el carisma del món. Espais lletjos que fins i tot es tornaven macos, i espais macos que acabaves trobant encara més macos.

“Sense veure un espectacle de dansa, podem adonar-nos de les relacions espacials, cinètiques i emocionals que, espontàniament, flueixen quan les persones habitem un espai.” (Foto: Xavier Ruano)

Estem acostumats a veure l'arquitectura amb gent que es mou de forma normal, amb moviments normals i a una velocitat normal. Però quan aquesta arquitectura està habitada per cossos que es mouen amb voluntat d'expressar, de compartir i de sentir, essent conscients de l'espai que estan habitant, conscients de la textura de les superfícies, del seu color i el seu tacte, de les ombres que originen, de la llum que reflecteixen i dels racons que amaguen... llavors ens canvia completament la percepció d'aquesta arquitectura i la redescobrim sorprenentment. La dansa pot ser transformadora de l'arquitectura, al igual que la arquitectura pot ser transformadora de la dansa.

Fins i tot, sense veure un espectacle de dansa, podem adonar-nos de les relacions espacials, cinètiques i emocionals que, espontàniament, flueixen quan les persones habitem un espai. I encara més interessant, és provar-ho un mateix. Les ciutats, des dels seus més petits racons fins a les grans obres arquitectòniques, ens ofereixen uns espais magnífics on poder utilitzar el nostre cos no només per traslladar-nos. Ens brinden l'oportunitat de poder córrer, girar, recolzar-nos a les parets, estirar-nos per terra, obrir els braços per rebre tota la immensitat d'aquelles formes o bé per enviar tota la nostra energia fins a poder gairebé tocar-les. També hi ha espais que conviden al recolliment, a moure's a poc a poc, amb petits moviments, a connectar amb un mateix. De fet, simplement caminar per un espai, essent conscient de la teva relació amb aquest espai, ja es dansa; observar la gent com camina, i relacionar aquest caminar amb l'arquitectura que els envolta, pot arribar a ser una curiosa coreografia. Si no, mireu quina interessant coreografia es crea (...i creem) constantment per accedir als controls de l'aeroport de la nostra ciutat. Si mires el món amb ulls de coreògraf, descobreixes que tots som ballarins d'una mateixa i complexa dansa.

Comença a refrescar. Potser que torni cap a dins. Ara em ve de gust oblidar-me una mica de tot, i ballar simplement per ballar, pel gust de connectar amb el meu cos, d'alliberar-me a través del moviment. Poso una música amb molt de ritme, i deixo fluir tots els meus sentiments a través del meu cos, de les meves articulacions i de la meva pell. Em sento lliure. Ja ho deia en Paulo Coelho: "Quan balles pots disfrutar del luxe de ser tu mateix". No penso parar de ballar fins que els meus genolls em recordin que ja tinc una edat, que han fet molts pliés i que demà tinc una classe via telemàtica de tècnica "gaga"* a les 10 del matí.

Per acabar, només dir-vos que no sóc una persona molt abocada a profunditzar en temes filosòfics, ni a intentar comprendre frases que han dit grans filòsofs. Malgrat això, també dir-vos que sí que entenc, i cada dia tinc present, aquella famosa frase que diu: "Hauríem de donar per perduts tots els dies que no hem ballat un cop com a mínim" (Friedrich Nietzsche)

Ah!, ...i tot això també podeu provar de fer-ho vosaltres. Cada dia una estona, sense por, sense vergonya, fent cas a Marta Graham quan deia: “A ningú no li hauria d’importar si balla bé o no. Va, aixeca’t i balla! Els grans ballarins ho són per la seva passió.”

(*) tècnica d’entrenament de dansa ideada pel coreògraf israelià Ohad Naharin

[#joemquedoacasa](#)

Toni Mira

57è dia de confinament

VÍDEOS RECOMANATS

[Solo en su casa Laly Ayguadé](#)

[Video fet a casa aquests dies amb la meva família](#)

[Fragment intervenció de la meva companyia Nats Nus al pavelló Mies](#)

[Vídeo de 40 coreògrafs en temps de confinament](#)

[Link jocs de dansa per fer a casa amb els nens. Nats Nus. Mercat de les Flors](#)

[Fragment video dansa “Enter Achilles” de la companyia de teatre físic DV8](#)

[Fragment intervenció a La Pedrera. Nats Nus](#)

EL JOC DE L' ESCRIPTURA

16 abril 2020

Escriure pot ser una bona manera de reduir l'estrès i l'ansietat que algunes persones pateixen davant el confinament. Per què resulta un hàbit tan beneficiós? Marta Llorente reflexiona sobre aquest procés de creació cultural i el fa més enllà del marc actual perquè compreguem bé la importància d'aquesta activitat creativa.

(Foto: Marta Llorente)

(Foto: André Kertész)

Escriure és deixar rastre. També ho és construir. Però construir és una acció dura, sobre el món, sobre el territori i l'espai, i els seus signes són radicalment silenciosos. Les pedres no parlen, o només parlen quan excepcionalment reben un text gravat sobre la seva pell. Construir és crear una empremta sobre el sòl, a partir de murs que s'aixequen, recintes que s'estenen, àmbits que poden ser habitats, o recorreguts. El que construïm *projecta* ombra, perquè és matèria real. L'escriptura és *ella mateixa* ombra, remet a una cosa absent: al llenguatge que també és immaterial. Dins d'un espai construït, en un racó de casa, estic ara escrivint signes que sobrepassen els límits del lloc que habito. Els murs de la meua habitació, la finestra que dóna al pati, la pluja i el sol que rebo a través d'ella, són esdeveniments reals. La meua escriptura és *ficció*, com el llenguatge mateix.

L'escriptura és l'ombra d'una cosa immaterial: del llenguatge, de les paraules que s'articulen per a formar-lo. Escriure és deixar un rastre lleuger amb les lletres d'un alfabet, com el que ara utilitzo. Moltes altres formes de signes ideats per a representar les diferents llengües han deixat d'usar-se. Avui, només algunes formes d'escriptura —com la *logogràfica* en la qual s'escriuen diverses llengües orientals— mantenen la complexitat dels orígens. Les diferents llengües que parlem en el món (prop de 7.000, de les quals gairebé la meitat està en risc d'extinció) i les que ja s'han perdut (més de 10.000) podrien contenir-se en una escriptura alfabètica. En la major part del món, l'ús d'alfabets —l·latí, ciríl·lic (derivat del

grec) i aràbic— és capaç de contenir totes les llengües que parlem (en una mica menys de 30 signes, entre consonants i vocals). Diem lletra —*littera*— a cadascun dels signes del nostre alfabet. La literatura és, així, *l'art de les lletres*. I l'escriptura és una destresa tècnica que utilitza un suport, un instrument, elements que han canviat sense parar i van marcant el ritme de la història, però que mai l'han desviat del seu sentit original.

En grec antic, la lletra es va denominar *gramma* (γράμμα). Un terme que designa també a l'herba. Ara, llegit des de l'oblit del seu significat primer, fa sorgir aquesta metàfora que uneix l'escriptura a les *Fulles d'herba* i que **Walt Whitman** va associar al jeroglífic escrit sobre l'enigma del món:

*A child said What is the grass? fetching to me with full hands...
I guess it is a uniform hieroglyphic.
And it means, Sprouting alike in broad zones and narrow zones...*

L'herba, "*beautiful uncut hair of greus*" (*bella cabellera sense tallar de les tombes*), recorda Whitman que creix igual per a tots i a tot arreu. Afegeix:

*This is the grass that grows wherever the land is and the water is,
This the common air that bathes the globe.*

No és la finalitat d'aquest poema definir l'escriptura, sinó mostrar, en les mil metàfores de l'herba, la unitat de la seva humil presència en el món. Em serveix ara per a pensar en la unitat de l'escriptura i en el seu ús més democràtic: la invenció de l'alfabet va fer assequible l'escriptura. L'alfabet, per la facilitat del seu aprenentatge i del seu maneig, va permetre que aprenguéssim a llegir en la infància. Va ser en part el ressort per a l'explosió d'escriptura i poesia en l'Antiga Grècia, perquè va fer franc el seu ús primerenc en la vida i va difondre els llibres, malgrat les moltes exclusions que han limitat el seu ús en la història. L'extensió i l'adquisició de l'escriptura és —ha estat i ha de continuar sent— el ressort que obri el dret a la igualtat i a la justícia en l'educació. L'escriptura forma part de l'educació i la seva arribada a les nostres mans infantils va transformar el nostre pensament i va obrir el nostre món a un gran espai compartit. Però l'escriptura, que encara no aprenen nens i nenes per igual en el món, que no s'ha estat igual a tots els pobles i societats, encara té molt a imitar de les fulles d'herba a les quals va cantar Whitman. L'escriptura estesa, com la lectura, anirà domant la desigualtat i la marginació, de la mateixa manera en què doblega i transforma la solitud individual i l'aïllament.

Tornem a les lletres, amb totes les seves variants tipogràfiques, com les que usem avui, per a veure com donen vida a les paraules, com suggereixen el seu món sonor. El llenguatge es converteix en l'escriptura en una combinació de signes gràfics que s'estenen sobre el paper, sobre la pantalla i que semblen guardar silenci. Però és el contrari: l'escriptura salta immediatament a l'espai sonor. El rastre que deixa l'escriptura és un dibuix que s'estira en línies la lectura de les

quals requereix un entrenament visual excepcional, del qual no som conscients. **Alberto Manguel**, en una molt literària *Història de la lectura*, deixa que ens sorprenguem de l'elegància i la complexitat de l'operació visual i neurològica que realitzem sense adonar-nos en la lectura d'un text —en la d'aquesta pàgina, per exemple—. Aquests grumolls de signes, que formen paraules (només molt tard l'escriptura va aprendre a intercalar espais entre les paraules) són ombres del llenguatge que, al seu torn, ho és del pensament infinit que el desborda. L'escriptura, més enllà dels seus aparents límits, del seu insignificant dibuix, és capaç de guardar la immensitat del propi llenguatge: guarda i transmet tot el que una llengua és capaç de representar.

Podem pensar per un moment en el llenguatge, que projecta aquestes ombres fetes amb signes que s'alineen d'esquerra a dreta sobre la meva pantalla. El llenguatge no és mera *descripció del món*. El llenguatge és infinit en les seves possibilitats i no es limita al món visible: sap dir l'immaterial, la qual cosa no existeix, la qual cosa ha desaparegut ja. El llenguatge expressa l'acció, perquè ha inventat el verb i les seves conjugacions. Pot tractar de dir la difícil passió que remou la meva solitud d'aquests dies, el desig que vol transcendir-la, la voluntat de viure, la tristesa i les llàgrimes. Tot el que a penes sé de la meva mateixa. Tota aquesta bullícia de sentir i desitjar que vol emergir des d'un pensament que contínuament parloteja amb si mateix. El pensament sempre parla: a vegades de manera molt confusa. El llenguatge que sorgeix d'aquest caos ordena la força inescapable del pensament en seqüències sonores significatives. La seva capacitat de captar-les m'assossega, però també m'exalta. El llenguatge desborda radicalment tot el que es presta a ser visible, pot inventar un món, una multitud de mons possibles. El llenguatge és un *excés*, un veritable *luxe*. Ho diu **Pascal Quignard** en un dels seus *Petits tractats*:

El llenguatge no està lligat a la vida. El llenguatge no respon a una necessitat. El seu ús no compleix una funció. El llenguatge diu més del que cal que digui. L'acte de parlar no és necessari... Tot el que es pot expressar no té mesura respecte al que suposa la supervivència d'una espècie. Luxe, desequilibri, excés, és el que fonamenta les llengües...

El llenguatge sí que és necessari. Però a vegades em falta, em sembla insuficient o desbocat. I també amb freqüència em falta el silenci, necessito saber callar tant com necessito parlar. Per això escrivim, per a donar-li una possibilitat de ser més silenciosa, per a calmar la seva impaciència i per a detenir el seu soroll. El llenguatge sembla reposar en l'escriptura, que elabora la successió d'aquest pensament inconclús i desordenat. En l'escriptura queda una mica del silenci que la parla quotidiana no coneix. L'escriptura és un pas més enllà del soroll que a vegades exalta al llenguatge, retalla les ales infinites del parlar inconcret del pensament. L'escriptura permet que aquesta bullícia adquireixi forma i que pugui donar-se a la lectura: lliurar-se als altres. La lectura silenciosa és necessària com a forma de comunicació més íntima.

L'escriptura troba la manera de representar aquesta immensitat que és el llenguatge, captant-lo a través del seu so, de la seva fonètica. La sonoritat del llenguatge —la seva eufonia— queda insinuada pels signes gràfics, però no està en l'escriptura, sinó en qui llegeix i reconstrueix aquesta sonoritat que el completa. El nostre coneixement de la llengua, com a parlants, ens permet retornar a l'escriptura la seva integritat, fins i tot en la lectura silenciosa a la qual ens hem habituat. La sonoritat del llenguatge és una música abstracta que gairebé res recorda ja del so del món. L'articulació sonora s'ha desvinculat d'aquesta música del món a la qual en algun moment potser va imitar. També els signes del nostre alfabet han perdut gairebé per complet la imatge de les formes que en origen potser van imitar. D'aquests vincles queden a penes rastres. Però podem trobar exemples fascinants d'aquesta antiga unitat: algunes onomatopeies que subsisteixen més enllà del temps, que recorden que el llenguatge va néixer escoltant el so del món, i que l'escriptura ho va fer contemplant les línies de les seves formes. La lletra S, va néixer de la imatge de la serp i el seu so, en moltes llengües, imita el *sigil·lós arrossegar-se* i la *sibilància* d'aquest rèptil. També les paraules *silenci* o *murmuri*, semblen imitar la veu baixa i contenen lletres que dibuixen aquesta callada harmonia que s'apaga en dir-les —comprova-ho tu, lectora o lector, si saps altres llengües que murmurin, que vulguin callar i descendir al mínim del seu ser sonor—. Tot això queda en una lletra, que inesperadament també vol cridar: *ser sonora* (el so de la S permet modulacions de força i intensitat). Altres paraules representen el so del propi llenguatge, com a *murmuri*, on la m té origen remot en les ones de la *mar*, o també a les *montanyes*. Altres paraules busquen representar l'aire que escapa de la boca, com a *ànima*, *alè*, o *ai!*: els seus sons semblen fugir del cos en forma *alada*. La lingüística contemporània no sols ha trobat algunes d'aquestes reserves de sentit que dormen en paraules i escriptura, sinó que tracta de descobrir el maneig d'associacions sonores que empenyen al pensament i a l'escriptura, més enllà de la consciència.

Però això m'allunya ara —escriure és allunyar-se— del que aquí volia dir sobre l'escriptura: de les raons que hi ha sempre per a escriure. Una tasca que pot ser només un plaer, un joc, que no necessita una raó, ni justificar una utilitat. Volia dir que en aquests dies terribles, diferents, foscos, però potser també lluminosos, l'escriptura pot ser una forma de companyia, i pot ser més necessària. Dies de què no veiem la fi, que ens han endinsat en un laberint d'inestabilitat i que ens bolquen sobre la nostra vida més íntima. Escriure pot ser com viatjar, fugir potser cap al més desconegut dels mons, que és el meu propi. No sabem per què, però escriure també és consol. Ens ajudarà a guardar memòria d'un temps excepcional. És ordenar el pensament, encara que a vegades sigui arriscar-lo encara més al desordre. Escriure és anar cap a algun lloc, és descobrir el que no he sabut fins avui que sé, és aprendre de les recolzades fosques que guardo en algun lloc. L'escriptura potser ha de ser inquisitiva, però no pot deixar de ser transparent: ha de deixar veure el que s'oculta. Escriure és inventar el que *no és* però *podria ser*. Serveix per a recordar el que no vull perdre. Per a enviar un missatge lluny. Fins i tot per a escriure als morts, als qui aquests dies veiem morir en solitud, els cone-

guem o no. Per a dir-los el que no vam saber dir-los abans. Ho deia el poema de **Miguel Hernández**, *La carta*:

*Aunque bajo la tierra
mi amante cuerpo esté,
escribeme a la tierra
que yo te escribiré.*

*Ayer se quedó una carta
abandonada y sin dueño,
volando sobre los ojos
de alguien que perdió su cuerpo.
Cartas que se quedan vivas
hablando para los muertos:
papel anhelante, humano,
sin ojos que puedan serlo.*

Lamentarem més d'una vegada no haver dit, no haver escrit a temps. I val la pena escriure per a declarar amor i amistat als qui no estem veient i als qui mai més veurem. Perquè l'escriptura és la més privada de les accions que pot fer-se pública sense transgredir cap pacte. Perquè escriure és contar el que passa des d'un acte d'intimitat que aconseguix també als morts. Perquè escriure és sentir la transparència dels signes i escalar la muntanya de significats que porten amb si tan lluny o tan a prop com el lloc que ocupen en la nostra memòria. També hem escrit missatges que mai haguéssim volgut escriure. Per això cal donar-li el seu temps i el seu lloc a l'escriptura. Frenar el seu excés, detenir el seu pols, reprendre la direcció i reconèixer l'error si cal. L'escriptura ha de responsabilitzar-se dels seus missatges, potser per això, la ironia de **Sòcrates** va consistir en el seu silenci.

El coneixement dels signes fa que sentim transparent l'escriptura. Com si aquestes línies que veus, amable lectora, amable lector, anessin ja la paraula, la idea, el conte que et van contant. Encara que, en realitat, no són res. Per a ser el que diuen, han d'aixecar el vol, els has de retornar tu el sentit. L'escriptura no és res si ningú la desxifra. Per poc que digui, aquesta escriptura ho diu si li prestes la teva veu. L'escriptura, la literatura que és la seva forma artística, ha après amb dificultat a dirigir-se a algú concret. Ho ha fet en ser conscient que l'acte de creació verbal es produïa com una tasca personal, solitària. La solitud de l'escriptura és, a vegades, molt àrida. En els vells poemes que vénen del món oral, l'aede invocava a les muses, demanava la seva ajuda i es reconfortava en la veu externa de la inspiració. Però, una vegada es van retirar aquestes muses que parlaven, l'escriptura, ja com a acte de creació individual, ha d'inventar a qui escriu i donar forma al seu subjecte, al seu jo i afrontar els seus perills. Perquè no sols cal saber *qui parla*, és necessari saber a *qui es parla*. Així s'ha dit: *lector amic, desocupat lector, lector amable (Cervantes)*; o *lector hipòcrita, el meu semblant, el meu germà (Baudelaire)*. **Eliot** i també Gil de Biedma van citar en els seus poemes aquest

últim tòpic que expressa complicitat i amistat. Aquestes expressions semblen excloure a les dones, oculten la realitat que les dones van ser —som— i han continuat sent infatigables lectores i comptadores, més enllà de l'escriptura que s'ha guardat preferentment per als homes. Aquesta seria una altra raó per a escriure —amable lectora— per a saber els qui som davant aquesta tradició literària que ha tendit a excloure'ns i per a saber a qui desitgem parlar. Escriure el que sigui, com puguem, i sempre, com ens demanava **Virginia Woolf** en *Una habitació pròpia*, per al nostre goig i llibertat.

Qui escriu inventa a qui llegeix, construeix la seva figura a la seva mesura. Potser perquè qui escriu serà qui llegeixi. Per a escriure —amiga escriptora, amic escriptor— has de saber a qui envies els teus missatges i per a això has de sostenir davant teu un mirall. Perquè el teu ets ell o ella, i ells són tu. **Sèneca** va inventar a Lucili perquè els seus bells consells no caiguessin en el sòl estèril que no serveix a ningú. Quan llegeixo les seves **Epístoles**, jo sóc també Lucili, i sóc d'alguna manera el mateix Sèneca. **Saint-Exupéry** va dirigir les seves cartes a aquesta amiga inventada, a qui anomena Rinette. La destinatària, que va ser una amiga real, Renée, es converteix en una espècie d'alter ego a qui compta les seves preocupacions com a escriptor. Saint-Exupéry li compta algun dels seus secrets: “No s'ha d'aprendre a escriure, sinó a veure. Escriure és una conseqüència”. L'escriptura no hauria de pesar, ha de desaparèixer en part. Són preciosos aquests consells. **Rilke** va escriure *Les cartes a un jove poeta*, un jove real, i encara avui les llegim per a conèixer la seva poètica. Continuo pensant que un dels millors consells és el de **Julio Cortázar** en “*Lucas, les seves comunicacions*”, en *Un tal Lucas*, el seu un altre jo: “no es tracta d'explicar per als altres sinó per a un mateix, però un mateix ha de ser també els altres”; i afegeix: “entre ell i els altres es donarà pont sempre que l'escrit neixi de llavor i no d'empelt”. No s'escriu amb receptes, però sí amb l'ajuda d'una altra experiència. La idea de ser *llavor i no empelt* és bàsica per a l'ètica de qui escriu. Hi ha massa empelt —llegeixi's plagi, parany, apropiació indeguda— en la història de l'escriptura. Benvolguda lectora, benvolgut lector, no robis idees, perquè a tu et sobren, només tracta de trobar-les. Empelt és també impostura, simulació. Està bé fugir de paraules prestades, que ens sembla que són millor que les nostres.

S'escriu només amb un cabal de memòria verbal molt personal, que s'allibera de manera inconscient. I aquest caràcter de llavor, de paraula pròpia i espontània, és el primer que es percep en llegir. Escoltem al **Jaime Gil de Biedma**, en el final del poema *Art poètica*, explicar com és el material de la seva escriptura:

*Palabras, por ejemplo,
palabras de familia gastadas tibiamente.*

Paraules comunes. Són aquestes les pedres amb les quals s'escriu. Si el llenguatge que ens va obrir a la llum no ens les va donar, difícilment escriurem amb un altre material adquirit. Aquest ha estat un dels errors de l'escriptura *especialitzada*. Potser la lectura literària és la veritable escola de l'escriptura. Llegir bona

literatura pot ser l'antidot que eviti una llengua falsa i la pedanteria que la sol acompanyar. **Ursula K. Le Guin** ho ha explicat de manera meravellosa en les seves crítiques als tallers d'escriptura que estan tan de moda avui. Ella ha fet aquesta tasca per a explicar només que no hi ha secrets que es puguin comprar. Només cal posar-se a escriure, res més. Segons ella, a la porta d'aquests tallers basta un cartell que digui: “No alimentar l'ego!”, i de l'altre costat de la mateixa porta un altre que digui “No alimentar a l'altruista! Ni egoisme ni altruisme serveixen per a escriure. Potser cal oblidar-se més d'un mateix, per a poder ser l'altre, lector o lectora. I en això té raó l'autora d'aquesta meravellosa literatura fantàstica que va ser Ursula K. Le Guin.

Per a escriure, cal tenir paciència, saber esperar, saber eliminar el que sobra. Alliberar a l'escriptura del seu pes. El missatge tampoc hauria d'existir com a finalitat: l'escriptura no serveix per a adoctrinar, ni per a moralitzar. Tu, lector o lectora, sabràs trobar el sentit en el camí, i tu jutjaràs el seu valor. Jo només puc explicar la meva manera d'escriure, explicar el que va passant quan escric. Aquests signes que veus, com una planta enfiladissa que s'estén en línies, cercles i pujols, han brotat simplement. He sentit com queien des d'un torrent de paraules a penes pensades que volien veure la llum. En escriure, el torrent del pensament s'ha anat aprimat fins a ser només un fil d'aigua, per a anar caient sobre el paper —que és la pantalla— com si caigués per la canella d'una font, o es llisqués seguint un solc que ha obert la meva imaginació en el fang, fins a dibuixar la sendera d'aquestes línies. Deixo passar les paraules una per una. A vegades les sospenso a la mà, els pregunto si són necessàries. Tracte d'eliminar les que han entrat sense permís —ho estic fent ara. L'escriptura va obligant el pensament abrupte i impacient a ordenar-se en una cadena on regeixen lleis definitives, que pertanyen a tothom i no són meves: les de la gramàtica. Estudio aquestes lleis sempre que tinc un dubte. Però les lleis no han de notar-se en l'escriptura. L'escriptura ha de deixar veure els ritmes, la cadència mental amb la qual la vaig llegint. Segueixo el ritme, o corregeixo en relació amb un ritme que em complau. La correcció gramatical ve sola i es pot —s'ha de— revisar després. L'escriptura es dirigeix amb innocència cap a la nebulosa que l'espera i, si busca la claredat, troba sense esforç la norma.

No hi ha meta, no hi ha missatge, però hi ha un horitzó en escriure. Una destinació que s'intueix al fons, al final. Una cosa inconcreta que la pròpia escriptura entreveu, molt llunyà. L'escriptura es dirigeix cap a aquest horitzó i no sap com arribar, només va cap a ell, a la seva trobada. La inseguretats mateixa és part de l'escriptura, la incertesa del camí és una raó per a escriure. No cal tenir-li por. El plaer consisteix a anar trobant en el camí petits nusos, estacions que mai es van imaginar, a travessar territoris que no s'esperaven. Si l'escriptura no pogués sorprendre'ns, no aniríem a buscar la seva companyia. L'escriptura —tampoc la paraula aquesta i pronunciada— no pot “estar de tornada”, no té un altre remei que acceptar la prova del camí i tractar d'anar per ell. Així, ja no sols serà deixant: deixarà rastre perquè serà proa, perquè obrirà el sentit. També per això el llenguatge escrit s'afina, com un punyal, com el tall d'un ganivet, per a anar obrint el

solc just al seu pas. No serveix colpejar la incertesa amb un puny, amb un martell, sinó obrir-la amb l'estilet afilat de la seva pròpia línia, dels seus signes delicats i estranys. Escriure no és colpejar i tampoc és tallar, sinó enfonsar la paraula en aquest abisme d'ombres. Buscarem alguna cosa semblança a la veritat, però que no és exactament la veritat que esperàvem.

L'horitzó de l'escriptura no ha de ser grandios, no esperis un espectacle: moltes expectatives ens esglaiaran i acabaran per inhibir la nostra llibertat. És millor esperar només una petita veritat parcial que creix en el mateix text, en el seu *context*. Aquest és el mecanisme pel qual la ficció literària pot contenir tantes dosis de la veritat com el relat històric o científic. La ficció ha de ser fidel a la seva veritat parcial. Tota forma d'escriptura pot entendre's com a ficció, en aquest sentit. L'escriptura es va enrosquant sobre si mateixa, tanca en el seu laberint les seves pròpies lleis. També es tanca en el seu interior qui escriu, entra en la seva selva i s'escapa del món real en ella. Acaba creient en el que escriu i això és bo. Fuig fins i tot de la pròpia vanitat d'escriure. S'oblida que està escrivint i es deixa arrencar del món. Si poguéssim aconseguir aquesta lleugeresa, aquesta forma d'alienació, l'escriptura seria veritablement transparent.

L'escriptura abasta tots aquests matisos i aconsegueix així algunes de les seves fronteres. En les més llunyanes, el camí de l'escriptura s'haurà convertit en pura poesia. En aquest territori sempre pot continuar arriscant. El llenguatge contradu fins i tot les seves lleis i destrueix el seu propi ordre en la poesia. La poesia és un laboratori de la llengua i de l'escriptura que envolta els límits de la seva possibilitat, crea lèxic, modifica la gramàtica, salta de sentit a partir de la metàfora. Ho ha explicat molt bé **Hans Magnus Enzensberger** en els seus escrits sobre poesia, en *Detalls*. Potser la poesia és, justament, aquesta frontera a partir de la qual la comunicació del llenguatge es converteixi ja en soroll, i l'escriptura només en ombres de lletres, en un bosc de signes. En aquest territori extrem, la poesia s'ha tornat ja dibuix, com en els *cal·ligrames* que va inventar **Apollinaire** però que van delinear després poetes i artistes. O en el pur atzar, com en *La tirada de daus* de **Mallarmé**. La poesia podrà fins i tot dissoldre la pròpia escriptura, o cantar la seva final, com va pensar **Borges**. Si vols provar, lector, lectora, pots viure una aventura poètica a porta tancada, i qui sap si l'obriràs a l'aire i a la llum, en dies per venir.

Hi ha mil maneres d'escriure que es queden prop del nostre camp de pensament, escriure sobre el que volem que sigui l'arquitectura, per exemple, o el mateix món que espera i que s'obrirà sens dubte d'una altra manera. Reflexió i desig són motius per a escriure. Fragments i soliloquis que només volen descobrir un sentit parcial, explicar el món propi, revelar una nota del passat que no es va anotar i espera la seva oportunitat. No importa la puresa del gènere, només el valor del resultat. La història i l'assaig són el mateix quant a escriptura que la ficció narrativa, que el drama, que els contes, o la poesia: tot ha de passar pel congost de l'escriptura.

Pots provar un territori ambigu, inventar-te tu les fronteres del text: fes-ho ara que estàs sola, lectora, ara que ningú et vigila ni t'exigeix, i tu, lector, prova també. Oblideu tots dos el vostre paper, deixeu la vostra identitat més valorada a la porta d'on escrigueu. Podeu simplement escriure a la deriva, prop de l'automatisme que va provar el món surrealista fa gairebé un segle. Parlo aquí, per descomptat, del joc d'escriure. De res més. Si ho intentes, lectora, lector, com ho intento jo ara, recorda que no veuràs mai el final del text, sinó tot el camí per davant. Deixa que les lletres t'arrosseguin i gaudeix-les: només espera l'esdeveniment d'escriure i això ja és molt. Només es tracta d'un joc.

[#joemquedoacasa](#)

Marta Llorente

Arquitecta i escriptora

34è dia de confinament

LECTURES RECOMANADES

- Apollinaire, Guillaume, *Calligrammes*, 2018
[*Caligramas*, Madrid, Cátedra, 2007].
- Cortázar, Julio, *Un tal Lucas*, 1079
[en *Obras completas*, Barcelona, Galaxia Gutenberg, 2005].
- Enzensberger, Hans Magnus, *Detalles*, Anagrama, 2006.
- Gil de Biedma, Jaime, *Las personas del verbo*, Barcelona, Galaxia Gutemberg, 2015.
- Hernández, Miguel, *La carta* [en *Obra poética completa*, Madrid, Alianza, 2017].
- ***Le Guin, Ursula K., *Sobre la escritura, la lectura, la imaginación*, Círculo de Tiza, 2017.
- Kertész, André, *Leer*, [Periférica & Errata naturae, 2016].
- ***Manguel, Alberto, *Una historia de la lectura*, Madrid, Alianza, 2005.
- ***Quignard, Pascal, *Petits traités*, 1990 [*Pequeños tratados*, (traducción de Miguel Morey), Madrid, Sexto Piso, 2016]
- Saint-Exupéry, Antoine de, *Lettres à l'amie inventée*, 1923-1931.
[*Cartas a una amiga inventada*, Barcelona, José J. de Olañeta, 2015]
- Séneca, [*Epístolas morales a Lucilio*, Madrid: Gredos, 1995].
- ***Whitmann, Walt, *Leaves of Grass* [*Hojas de hierba*, edición bilingüe de Eduardo Moga, Barcelona, Galaxia Gutenberg, 2014].
- Woolf, Virginia, *A Room of one's own*, 1929 [*Un cuarto propio* (traducción de Jorge Luis Borges), Madrid, Alianza, 2004.

LIBROS DE LA AUTORA :

- Llorente Díaz, Marta, *Construir bajo el cielo. Un ensayo sobre la luz*, Madrid: La Huerta Grande, 2020.
- Llorente Díaz, Marta, *La ciudad: huellas en el espacio habitado*, Barcelona: Acantilado, 2015.
- Llorente Díaz, Marta (coordinadora), *Espacios frágiles en la ciudad contemporánea*, Madrid: Abada, 2019.

PLANTES, ANIMALS, HOMES, CIUTATS I CAMPS

7 abril 2020

Un llibre pot recomanar altres llibres? *Un árbol en la casa* et demostra que és possible. Ens presenta cinc propostes relacionades amb plantes, animals, homes, ciutats i camps. Una excel·lent manera d'evadir-nos en temps de confinament.

Un llibre pot recomanar altres llibres? *Un árbol en la casa* et demostra que és possible. (Foto: Plegopaper)

Sóc un llibre que llegeix. Els llibres se solen escriure després d'haver llegit. A mi em va passar el mateix sol que, com sóc un llibre que es reescriu, necessito continuar llegint. Si a les meves lectures els puc treure profit per a alimentar a algun dels meus cinc capítols, les subratllo i les guardo per a quan no aconseguixo que la vida em sorprengui. Acostumo a escriure alguna nota al marge que m'indiqui a quin capítol li vindria millor aquesta inspiració. Escric una P, una A, una H, una C i una I, o una C i una A, per a nomenar, de forma abreujada, als meus capítols dedicats a les Plantes, els Animals, els Homes, les Ciutats i els Camps.

El que posa la mà i el llapis, i poca cosa més, per a escriure'm s'ha passat el matí ordenant tots els calaixos i armaris de la cuina. Mai li havia vist fer una cosa així. De veure'l m'han entrat ganes d'ordenar jo també les meves coses de menjar, una cosa que mai no hauria fet, i ell tampoc, de no estar vivint en aquesta distopia. Aquí teniu el resultat del treball en el que he passat la tarda sencera.

Si a les meves lectures els puc treure profit per a alimentar a algun dels meus cinc capítols, la subratllo i la guardo per a quan no aconseguixo que la vida em sorprengui.

PER A LES PLANTES

Jean Jacques Rousseau (Ginebra 1712-Ermenonville 1778), *Las ensoñaciones del paseante solitario*, M. Armiño, tr., Madrid, Alianza, 1979.

Per a introduir el llibre he trobat un paràgraf que el defineix molt bé i que, si jo fos una persona com vosaltres, m'agradaria que fos el meu epitafi:

«A veces he pensado con bastante profundidad; pero raramente con placer, casi siempre en contra de mi gusto y como a la fuerza: la ensoñación me relaja y me divierte, la reflexión me fatiga y entristece; pensar fue siempre una ocupación penosa y sin encanto. A veces mis ensoñaciones terminan en meditación, pero mis meditaciones terminan con mayor frecuencia en ensoñación, y durante estos extravíos mi alma vaga y planea sobre el universo en alas de la imaginación, en éxtasis que superan a cualquier otro goce.» (p. 108)

Això és el que tenia subratllat i marcat amb una P:

«Atraído por los risueños objetos que me rodean, los considero, los contemplo, los comparo, aprendo en fin a clasificarlos, y heme aquí de pronto tan botánico como necesita serlo quien sólo quiere estudiar la naturaleza para encontrar sin cesar nuevas maneras de amarla.

No busco tampoco instruirme; es demasiado tarde. Además nunca he visto que tanta ciencia contribuya a la felicidad de la vida. Trabajo en cambio por darme distracciones dulces y simples que puedo gustar si es-

fuerzo y que me distraen de mis desdichas. No tengo ningún gasto que hacer, ningún esfuerzo que tomar para vagar indolente de hierba en hierba, de planta en planta, para examinarlas, para comparar sus diversos caracteres, para notar sus relaciones, sus diferencias, para observar en fin la organización vegetal con objeto de seguir la marcha y el juego de esas máquinas vivas, de buscar a veces con éxito sus leyes generales, la razón y el fin de sus estructuras diversas, y de entregarme al encanto de la admiración reconocida para con la mano que me hace gozar de todo esto.» (p. 116)

Les propostes literàries comencen per *Las ensañaciones del paseante solitario* de Rousseau. (Foto: Plegopaper)

PER ALS ANIMALS

Henry David Thoreau (Concord 1817-Concord 1862), *Un paseo Invernal*, M. Nava, tr., Madrid, Errata Naturae, 2014.

Aquest autor nord-americà es definia com a «inspector de torbs i diluvis». Quina pena no haver-lo conegut. M'hauria ofert per a ser el seu aprenent, encara que estic convençut que m'hauria rebutjat. Li agradava treballar sol.

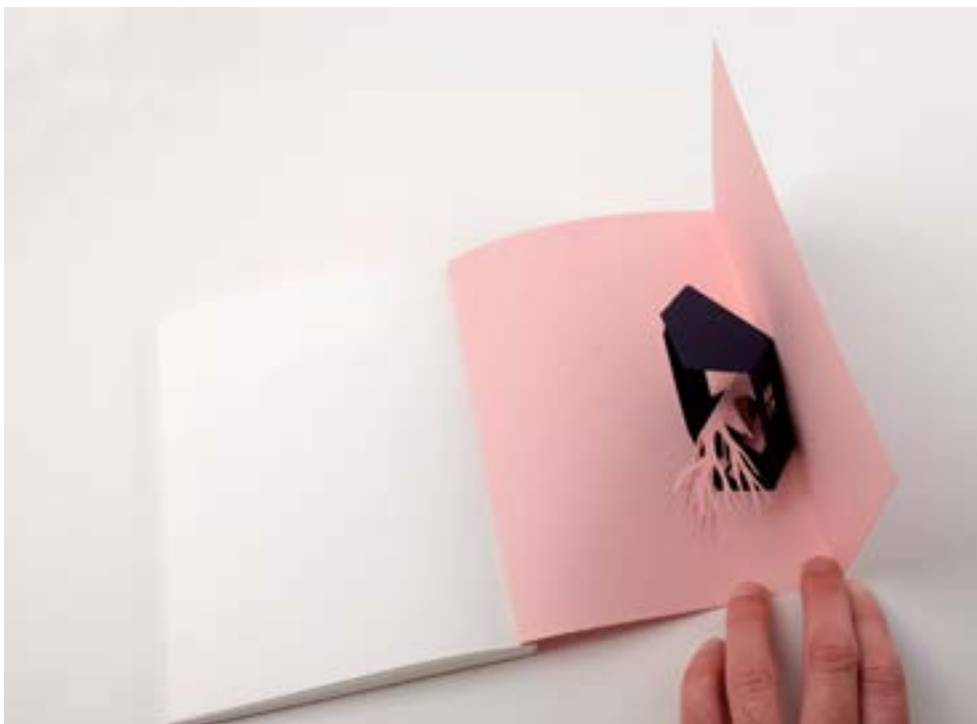
«Los hindúes soñaron que la tierra se apoyaba sobre un elefante, y el elefante sobre la tortuga, y la tortuga sobre una serpiente, y aunque quizá sea una coincidencia sin importancia, no estaría de más recordar que recientemente se ha descubierto en Asia el fósil de una tortuga lo suficientemente grande como para sostener a un elefante. Confieso que tengo cierta debilidad por estos caprichos salvajes de la imaginación que tras-

cienden el orden del tiempo y la evolución. Constituyen el esparcimiento más sublime del intelecto. A la perdiz le encantan los guisantes, pero no los que le acompañan en la cazuela. [...]

Me gusta, incluso, ver a los animales domésticos reafirmar sus derechos innatos, y dar pruebas de que no han perdido del todo sus salvajes hábitos originarios ni su vigor, como cuando la vaca de mi vecino se escapa a principios de primavera y nada alegremente por el río, una corriente fría y gris de unas veinticinco o treinta varas de anchura, crecida por el deshielo. Igual que el bisonte cruzando el Misisipi. A mis ojos, esta hazaña confiere mayor dignidad a todo el rebaño, de por sí digno. Las semillas del instinto quedan preservadas bajo los gruesos cueros de las reses y los caballos, como la simiente en las entrañas de la tierra, durante tiempo indefinido.

Siempre nos sorprende cuando las reses dan muestras de su espíritu juguetón. Un día vi a una docena de terneros y vacas corriendo y retozando de un lado al otro, divirtiéndose torpemente, como ratas gigantes, como simples gatitos. Agitaban la cabeza, levantaban el rabo y corrían arriba y abajo por la colina, y entonces fui consciente, tanto por sus cuernos como por su comportamiento, de su relación con la tribu salvaje de los cérvidos. Pero, ay, un repentino y sonoro «iso!» apagó al instante su ardor, convirtiendo la carne de venado en carne de vaca y endureciendo sus músculos y tendones como los de una locomotora.» (pp. 94-96)

«En Nueva Inglaterra se escucha a menudo que cada año nos visitan menos palomas, que nuestros bosques no les ofrecen suficientes hayucos. Del mismo modo, se diría que, a medida que crecen los hombres, cada año son menos los pensamientos que los visitan: la arboleda de nuestra mente se ha ido devastando y vendiendo para alimentar las hogueras de la ambición o se ha enviado al aserradero. Apenas queda una ramita sobre la que podrían posarse. Ya no anidan ni crían entre nosotros. En la estación más favorable quizá atravesase el paisaje de la mente una sombra tenue, impulsada por las alas de alguna idea en su migración primaveral u otoñal, pero, al mirar hacia arriba, no logramos apreciar la esencia del pensamiento mismo. Nuestras ideas aladas se han convertido en aves de corral. Ya no se elevan y sólo miden su grandeza con la de algunas especies de Shanghái o la Conchinchina. Esos grandioooooosos pensamientos, estos grandioooooosos hombres de los que tanto se habla.» (pp. 111-112)

Henry David Thoreau, un dels pares de la literatura estatunidenca,
també està present en les nostres propostes lectores.

(Foto: Plegopaper)

PER ALS HOMES

Edgar Lee Masters (Garnett 1868-Elkins Park 1950), *Antologia de Spoon River*, J. Bosquet y M.A. Llauger, tr., Girona, Llibres del Segle, 2012.

Després de tant de passeig i tanta explosió de vida ens quedarem quiets, molt quiets, molt molt quiets.

Tots els poemes d'aquest llibre porten el nom d'un habitant mort i enterrat en el cementiri de la ciutat imaginària de Spoon River. Ells ens parlen des del més enllà per a deixar testimoniatge de la seva última paraula, en una sort de cor d'epitafis creuats que revelen el vostre costat més fosc i decadent. Després d'una lectura com aquesta haig de reconèixer que us admiro i us compadeixo a parts iguals.

*«Chase Henry
Vaig ser en vida el borratxo del poble;
quan em vaig morir, el rector em va negar l'enterrament
en terra sagrada.
La qual cosa va resultar ser una sort per a mi.
Aquest terreny el van comprar els protestants
i van enterrar-hi el meu cos
al costat del banquer Nicholas
i la seva esposa Priscilla.*

*Preneu-ne nota, oh ànimes prudents i pietoses,
de quina manera els corrents contraris de la vida
poden honorar morts de vida vergonyosa.» (p. 33)*

«El jutge Somers

*Com és possible, digueu-me, que jo era el més erudit dels advocats,
que em sabia el Blackstone i el Coke*

*gairebé de memòria, que vaig fer el millor discurs
de tots els que s'ha sentit en un tribunal, i que vaig escriure
un sumari molt elogiat pel magistrat Breese—*

com és possible, digueu-me,

*que jegui aquí sense cap senyal, oblidat,
mentre que en Chase Henry, el borratxo del poble,
té el seu bloc de marbre, amb la seva urna a sobre,
en la qual la natura, amb irònic humor,
ha plantat una herbota que fa flors?» (p. 37)*

La poesia tampoc pot faltar en aquestes propostes. Edgar Lee Masters és l'opció triada. (Foto: Plegopaper)

PER A LES CIUTATS

Ray Bradbury (Waukegan 1920-Los Angeles 2012), *Fahrenheit 451*, J. Subirana, tr., Barcelona, Proa, 2020.

Sent jo un llibre se'm fa difícil parlar d'aquest. En ell, tots nosaltres, els llibres, som perseguits i condemnats al foc. Els pocs humans que gosen saltar-se les normes, i tracten de buscar la llibertat en les nostres pàgines, cremen amb nosaltres. La resta de la humanitat viu confinada per voluntat pròpia, no com ara, atrapats per la por al fet que la seva vida social vagi més enllà de la seguretat de les pantalles que envaeixen les seves cases sense finestres i les seves ments sense voluntat.

En aquest paràgraf tenia dues anotacions: una H i una CI. És una cosa que em sol passar. Em costa definir bé les fronteres. Ho deixo aquí, a Ciutats, prop d'Homes. Demà probablement ho canviaré.

«Dóna a la gent concursos que puguin guanyar recordant la lletra de les cançons més populars, o el nom de les capitals dels estats, o quant blat de moro produí Iowa l'any passat. Atipa'ls de dades no combustibles. Farceix-los de fets fins que no puguin més però se sentin excel·lentment informats. Així els semblarà que pensen, tindran la sensació que es mouen sense que realment es moguin gens. I seran feliços, perquè aquesta mena de fets no canvien. No els donis matèries esmunyedisses, com ara la filosofia o la sociologia, per començar a lligar coses. Això duu a la malenconia. Qualsevol home que sigui capaç de desmuntar un aparell de televisió mural i tornar-lo a muntar, i avui dia gairebé tothom sap fer-ho, és més feliç que un altre que miri de quantificar, mesurar o comparar l'Univers, que no pot ser quantificat o mesurat sense fer sentir l'home bestial i sol.» (p. 101)

Aquí sí que tenia anotada només una C.

«A l'altra banda del carrer i cap avall s'alçaven les altres cases, amb les seves façanes llises. Què era allò que la Clarisse havia dit una tarda?
«Cap porxo davanter. El meu oncle diu que n'hi havia. I de vegades la gent s'hi asseia, a la nit, xerraven quan en tenien ganes, es gronxaven al balancí, no xerraven quan no tenien ganes. De vegades, senzillament s'asseien allà i pensaven en les coses, les capgiraven. El meu oncle diu que els arquitectes van eliminar els porxos perquè no quedaven bé. Però el meu oncle diu que això fou només l'excusa teòrica que donaren, que la raó veritable, amagada dessota aquesta, era probablement que no volien que la gent s'estigués asseguda d'aquella manera, sense fer res, gronxant-se, xerrant. Tot això era la mena de vida social equivocada. La gent xerrava massa. I tenien temps de pensar. Així doncs van eliminar els porxos. I els jardins, també. Prou de jardins on poder seure. I

fixi's en els mobles. Ja no hi ha balancins. Són massa confortables. Cal mantenir la gent dreta i en moviment. El meu oncle diu... i... el meu oncle diu... i... el meu oncle...» La veu d'ella anà apagant-se.» (p. 104)

Bradbury i la seva cèlebre distopia també ens acompanya en aquest article. (Foto: Plegopaper)

PER ALS CAMPS

Vincent Van Gogh (Zundert 1853-Auvers-sur-Oire 1890), *Cartas a Theo*, Instituto del libro de la Habana, tr., Barcelona, Barral, 1971.

Al febrer de 1888 Van Gogh viatja al sud de França i queda meravellat pels seus paisatges de camp. Pinta sense parar. Pinta i escriu. En total li va enviar al seu germà Theo més de sis-centes cinquanta cartes. L'última la portava en la seva butxaca el dia que es va pegar un tret en el pit enmig d'un camp de blat. Malmès escriptor!

Transcriu aquí un fragment de dos de les cartes a Theo:

« [...] He aquí el pedido:
 20 Blanco de Plata, tubos gruesos
 10 Ídem blanco de Zinc,
 15 Verde Veronés, tubos dobles,
 10 Amarillo de Cromo, *limón*, íd.,
 10 Amarillo de Cromo (Nº dos), íd.,
 3 Bermellón, íd.,
 3 Amarillo de Cromo, .º tres, íd.,

6 Laca geranio, pequeños tubos, recientemente molidos: si están engrasados los devolveré.

12 — común

2 Carmín,

4 Azul de Prusia, tubos chicos,

2 Mina anaranjada, tubos chicos,

6 Verde esmeralda, tubos chicos

Ni que decir que si compras los colores para mí, mis gastos aquí disminuirían en más del 50 por ciento.

Hasta ahora he gastado más en mis colores, telas, etc., que para mí. Tengo además, un nuevo vergel para ti; pero ¡por Dios!... hazme llegar el color sin tardanza. La estación de los vergeles en flor es tan pasajera y tú sabes que estos motivos son de aquéllos que alegran a todo el mundo. Tan pronto como pueda pagar la caja y el franqueo (este último sin duda más barato aquí en la pequeña estación que lo resultaría en la de Lyon) te enviaré los estudios.

Por el momento, estoy sin un céntimo, como ya te lo he dicho (475). Esta mañana he trabajado en un vergel de ciruelos en flor; de pronto ha comenzado a soplar un viento formidable, un efecto que yo no había visto jamás hasta aquí y que volvía por intervalos. De tiempo en tiempo, el sol, que hacía resplandecer todas las florecillas blancas.

¡Era realmente bello!... Mi amigo el danés vino a buscarme, y corriendo a cada momento los riesgos y el peligro de ver por el suelo todo mi equipo que se estremecía, continué pintando —hay en este efecto blanco mucho de amarillo con azul y lila, el cielo es blanco y azul. [...] (476)» (pp. 194-195)

«el cielo es blanco y azul». Rés més a afegir.

#joemquedoacasa

Un árbol en la casa

www.unarbolenlacasa.com

[@unarbolenlacasa](https://www.instagram.com/unarbolenlacasa)

25è dia de confinament

APRENTATGES

INFANTS, CASA I CONFINAMENT. APRENTATGES

30 març 2020

En un estudi de recerca que vaig llegir fa un temps sobre arquitectura i pedagogia, es consultava als infants quin era el seu lloc preferit de l'escola. Una de les respostes que sortia habitualment era "la mestra".

Los niños han tenido que aprender también una nueva realidad en su confinamiento. (Unsplash)

Aquesta resposta explica que l'escola no és tan sols un edifici, que no parlem només d'arquitectura, sinó més aviat d'un lloc que incorpora moltes capes de complexitat: una comunitat, una temporalitat i molta diversitat d'espais. I on, per descomptat, les persones: la mestra, les companyes, els amics i els lligams que s'hi estableixen, són fonamentals. Aquesta és, segurament, i en aquest cas, la diferència entre espai i lloc.

Es fa difícil pensar, doncs, que la nostra casa, que a més a més, no és només la nostra: són moltes cases i totes molt diferents, pugui/hagi d'esdevenir l'espai de l'escola. Precisament no anar a l'escola trenca molts equilibris fràgils. Anar-hi no implica només aprendre, implica trobar-se en un ambient que acull, escolta i dóna oportunitats a tots els infants sigui quin sigui el seu context a casa. Per tot això es fa difícil pensar que les experiències d'aprenentatge que viuen els infants a l'escola es puguin reproduir a casa, com si l'espai on vivim pogués ser una "mini-escola", una maqueta simplificada de la realitat.

| Casa nostra s'ha convertit en espai de jocs i escolar a conseqüència |
del confinament. (Unsplash)

A més a més, anar a l'escola implica un fet dinàmic: hi anem. Es creuen camins, carrers i paisatges fins que s'hi arriba. L'escola ens ofereix una transició entre l'espai exterior i l'interior que té molts matisos: permet moure's en totes les escales, permet experimentar i jugar amb elements naturals com la sorra, la terra i gaudir del joc a l'aire lliure.

La situació de confinament, en canvi, ens limita l'espai i també aquest fet dinàmic. Han desaparegut els matisos, els contactes, l'aire lliure i la diversitat d'escales. No podem triar entre dins i fora. Som dins i tenim un espai limitat de moviment amb poques o nul·les transicions.

L'arquitectura de casa ens permet crear espais adients per a l'estudi. (Mariona Genís)

Malgrat que la casa no pot esdevenir l'escola i l'espai confinat no és l'espai ideal pels infants, la curiositat i les ganes d'aprendre –i de jugar, que és una meravellosa manera d'aprendre- es mantenen. **I llavors és quan l'arquitectura de la casa pot esdevenir una oportunitat.**

De fet, i a nivell històric, alguns tipus d'habitatge, com el de la casa-jardí, van esdevenir, a principis del segle XX, un model a seguir per dissenyar edificis educatius. L'escala domèstica, adaptada a la dels infants, i la possibilitat de treballar en ambients reduïts i acollidors encaixava amb alguns dels plantejaments pedagò-

L'educació també pot realitzar-se a través d'activitats lúdiques durant el confinament. (Unsplash)

gics, que havien transformat l'educació en aquell moment. N'és un exemple, la *Casa dei Bambini* Fundada el 1907 a San Lorenzo, Roma per Maria Montessori.

L'analogia històrica no ens serveix en la situació de confinament, perquè ens manca el context, la comunitat i la llibertat de moviments que eren tant o més importants que l'arquitectura en aquell moment.

Si tens poc espai a casa, pots reconvertir llocs per a diversos ús. També t'ajudarà a suportar el confinament. (Unsplash)

On es troba, llavors, l'oportunitat que ens ofereix l'arquitectura de la casa? Abans de donar cap resposta, cal posar en context també aquest escrit, fet en una situació excepcional i que no busca oferir certes sinó obrir debats i compartir sabers des de diferents llocs.

Una primera oportunitat està relacionada amb el fet d'haver de compatibilitzar múltiples usos en l'espai. Aquesta multiplicitat d'usos en l'espai, degut a que el tenim limitat quantitativament, ens porta a muntar i desmuntar, espais de joc, d'experimentació, de lectura, de moviment, d'art, etc., cada dia.

El procés d'instal·lar té diferents moments: la recerca del millor lloc, la construcció de l'espai, l'activitat o l'acció, el desmuntatge. Tots ells permeten prendre consciència de les característiques que té la nostra casa.

Quan busquem el lloc, ens podem preguntar, per exemple:

On hi ha la millor llum per llegir?

On ens sentirem més còmodes i tranquil·les?

Després es poden transformar aquestes condicions per construir un nou ambient o atmosfera, posant, per exemple, una caixa amb llibres, contes i alguns coixins o cobrir la taula amb un llençol convertint-la en una “casetta” dins de la casa.

Dibuixar i pintar són dues activitats excel·lents per als nens durant aquests dies de quedar-se a casa. (Mariona Genís)

En aquests processos de recerca i transformació dels espais hi poden entrar en joc totes les activitats: podem buscar espais amb potencial dinàmic, com el passadís –un espai que no acostuma a estar entre els preferits de la casa- o descobrir en els llinars com les finestres o els balcons l’oportunitat de fer petits laboratoris de natura, plantant llavors o jugant amb terra.

La màgia de muntar i desmuntar cada dia aquestes atmosferes o ambients, recau precisament en el seu caràcter efímer, en la possibilitat de millorar-los i adaptar-los a noves idees i a nous jocs a mesura que passin els dies.

Hi ha una segona oportunitat d’aprendre de l’arquitectura de la casa. És la que ens ajuda a entendre millor l’espai a través del cos i a percebre el món des de diferents escales i diferents sentits.

La primera percepció és la de les mides. En el nostre context, el de l’Europa mediterrània, les mesures es prenen amb el sistema mètric i els estàndards de l’espai sovint no estan pensats per l’escala dels infants (ni la de la gent gran, ni la

També és un bon moment perquè els nens aprenguin coses noves en el marc de la llar. (Unsplash)

de la diversitat, etc.), perquè responen a mides estandarditzades. Aquests dies a casa, són una oportunitat per trobar una relació més propera amb les dimensions de l'espai que ens envolta. Es pot fer una cartografia de casa nostra fent que els infants la mesurin amb el seu cos.

Podem començar per saber quan mesurem i quan mesuren les nostres mans i les nostres passes, ja que esdevindran les nostres eines de mesura. Després podem anar dibuixant la cartografia de casa.

***Quantes passes necessito per dibuixar tot el passadís?
I quantes en necessita la meva germana?***

Però la mida de la meva casa no és l'única manera de definir-la. Es troba en un lloc, en una latitud i en un context i aquests paràmetres també es poden cartografiar.

***Quan hi toca el sol?
Per quina finestra?
Com està orientada?***

Per fer-ho, es pot anar dibuixant la ombra que fa la finestra a mesura que passen les hores, i percebre d'aquesta manera, com passa el temps en l'espai.

Aquesta dinàmica prospectiva de l'espai a través del cos es pot ampliar a l'escala de la ciutat: podem observar quina posició té la nostra casa en el barri, en el carrer.

Les mesures dels espais de casa nostra poden ajudar a crear activitats que entretinguin als més petits. (Unsplash)

A quina distància està el balcó o la finestra dels meus veïns? Hi puc parlar des del meu balcó o des de la meua finestra?

A nivell de percepció, la sonoritat de la casa també és un element molt interessant, no només per veure com sona el terra si pico fort, sinó perquè ens pot ajudar a entendre la seva dimensió amb la veu, jugant, per exemple a escoltar-nos des de diferents llocs. I perquè no? Imaginar que ens comuniquem amb les amigues que no podem veure aquests dies, tot evocant els contes per telèfon d'en *Gianni Rodari*.

Aquestes, són algunes de les oportunitats per viure, entendre i aprendre de l'arquitectura de les nostres cases, aquests dies, i ampliar d'alguna manera aquests límits tan rígids que ens envolten. Podem trobar molts altres recursos a les xarxes i també podem inventar-ne molts més. El COAC, des d'Arquiescola, farà una crida, en breu, per generar-ne.

I quan tot això acabi, segur que n'hauré après: de l'arquitectura, dels infants i de la situació. I com sempre, ho voldrem compartir. A l'escola les mestres i la comunitat educativa seran les primeres en voler escoltar, acollir i rebre tot el que ha passat. Per això vull acabar aquest escrit amb un missatge d'agraïment a aquest col·lectiu, que en un moment en el que tot ha canviat pels infants, continua treballant com sempre, per animar-los.

Redescobrir espais per a gaudir-los a família, el confinament també pot ser una oportunitat. (Unsplash)

#joemquedoacasa

Mariona Genís.

Mare del Joan (11 anys) i el Pau (6 anys),

Doctora arquitecta per la UPC

Sòcia d'Arquitectura Genís Planelles

Membre de GREDITS. Bau, UVIC i de GILDA

Dia 17è de confinament per a les persones adultes

[Dia 18è de confinament per als infants](#)

RECOMANACIONS DE LLIBRES:

[Territorios de la infància](#)

[La infància de las vanguardias: Sus profesores desde Rousseau a la Bauhaus](#)

[Revista Amag](#)

WEBS

<https://www.arquitectes.cat/ca/coac/arquiescola>

<https://arquikids.com/>

<https://elglobusvermell.org/es/>

QUÈ VOLS SER DE GRAN?

18 de maig 2020

Quan era més jove la meva mare em solia preguntar què vols ser de gran, però en canvi, el meu pare sempre em deia si amb aquest treball em guanyaria la vida. Cadascun es preocupava d'una part del meu futur. Ara nosaltres, com a pares, som els que estem orientant als nostres fills sobre les diferents opcions d'estudis perquè estiguin ben preparats per al futur mercat laboral. Però ens hem plantejat si nosaltres estem realment preparats com a tècnics o professionals per d'aquí a 10 anys. **Quin perfil professional hauríem de tenir en 2030.**

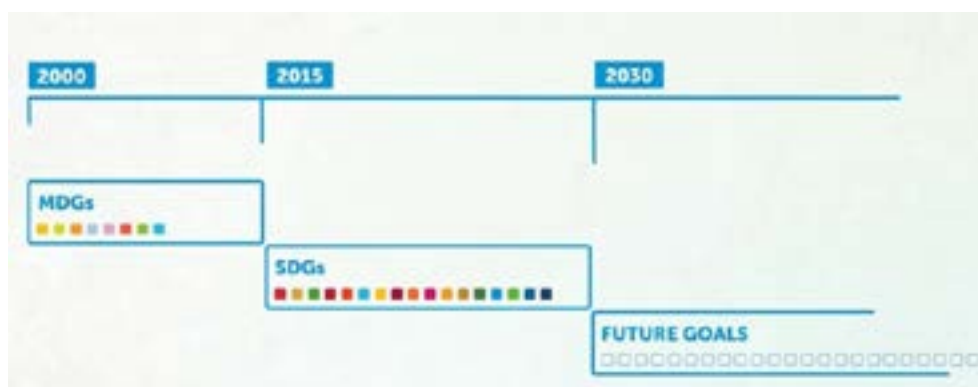
| La actitud proactiva o reactiva sólo depende de nosotros. |

ANY 2030

Podem preparar ara per a un treball que encara no existeix. La volatilitat del mercat laboral i el ritme vertiginós a què canvien les exigències ens obliga a estar preparats i actualitzats per a una nova època professional, en la qual sorgeixen carreres i llocs inimaginables per respondre a necessitats (algunes efímeres) d'empreses i professionals. Els canvis tecnològics ja han transformat el mercat laboral. El 2000 es va consolidar internet i Google, el 2010 ja es van incorporar el telèfon intel·ligent, les xarxes socials, el núvol, i el 2020 s'està implantant la digitalització de les empreses, la connectivitat 5G i la llar connectada. Ja hi va haver una selecció natural dels perfils professionals des de l'any 2000 fins a l'actual 2020.

Cal obrir la ment a tot el que ja és aquí i el que està per venir. **Es tracta d'aprendre a desaprendre per reaprendre.** És a dir, deixar de fer el mateix de la mateixa manera. Desaprendre és fer un esforç conscient per replantejar patrons establerts sortint d'algunes de les nostres zones de confort. Reaprendre és una tendència d'actualitzar-c canviant els motlles o pautes. Siguem nosaltres mateixos el futur 2030 amb les nostres accions, coneixement, innovació i formació. **“Caminante no hay camino, se hace camino al andar” va escriure Antonio Machado.**

Avui dia, la nostra referència més propera de l'2030 és la publicació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de les Nacions Unides o Sustainable Development Goals. (SDGs). Són 17 objectius per abordar reptes com la lluita contra la pobresa o el canvi climàtic, l'educació, salut, la igualtat de gènere, la pau o les ciutats sostenibles. Els nous ODS 2030 substitueixen els antics objectius de desenvolupament del mil·lenni de l'any 2000, Millenium Development Goals (MDGs). Poden comprovar segons la Figura 1 que els objectius es van renovant cada 15 anys per actualitzar-los i adaptar-los segons les necessitats de la societat i el Planeta.

Los objetivos van evolucionando y actualizando cada 15 años.
Empezaron en el año 2000

La pregunta no és si la intel·ligència artificial serà una realitat de l'2030, que no ho podem saber-ho, sinó com podem afrontar-la i quines eines disposarem per poder aconseguir-ho. La intel·ligència artificial en el futur no serà un objectiu en si mateixa, sinó que serà una eina que hauríem de saber aprofitar per aconseguir els ODS 2030. I en aquest nou context, els nous perfils professionals que s'haurien de desenvolupar en 3 entorns:

PERSONAL

Actitud proactiva davant d'una situació canviant amb ganes de fer les noves coses.

SOCIAL

Habilitat per a utilitzar les tècniques o experiències per relacionar-se amb l'entorn social o professional.

PROFESSIONAL

Formació amb l'aprenentatge de nous coneixements com a base de la preparació per al futur.

ACTITUD 2030

Triar entre ser persones reactives o proactives només depenen de nosaltres mateixos. És una actitud personal. Les persones reactives són les que esperen que passin les coses i segons van canviant les circumstàncies, elles van reaccionant. Solen anar a remolc de les situacions, i a l'espera que altres iniciïn els projectes innovadors abans d'actuar. L'excessiva prudència de vegades pot ser massa tard i ens podem quedar fora del tren.

Proposem **ser un tècnic proactiu**. L'actitud proactiva és aprendre a equivocar-se per estar preparat per als canvis, fent d'aquestes noves experiències una oportunitat per millorar com a persones i com a professionals. Tots volem el canvi, però no volem canviar. De vegades no cal un canvi sinó una actualització de nosaltres mateixos, però l'actualització no arriba sola, i cal buscar-la. Recordem que un tècnic vintage, sense renovar els seus coneixements, és una espècie en extinció.

Deia el **Dr. House**, "**per bé o per mal, res no roman**". Si ens quedem aturats, el món ens passarà per la dreta sense avisar. Així nostres futurs projectes en gran part només depenen de nosaltres, i no d'aquest futur incert, que sempre serà incert per això se l'anomena futur.

HABILITAT 2030

Possiblement una part de les nostres habilitats ens serviran degut a la nostra experiència en el passat, però altres habilitats s'haurien de canviar per a poder sobreviure en el nou escenari 2030. A causa de la gran quantitat de dades i in-

formació, cada vegada és més important una sèrie d'habilitats, enginy o "taules" per a potenciar el que realment ens fa diferents de les màquines o intel·ligència artificial. Una màquina serà més ràpida en alguns aspectes, però on hauríem de potenciar les nostres habilitats és saber crear les sinergies amb les màquines, no competir on és molt difícil superar-les.

La primera habilitat és la capacitat de **decisió** que és vital en els futurs llocs de treball. En un nou món de sobreinformació la síntesi és fonamental. En un món Big Data és necessari un altre "**Small Data**" com a resum per a poder decidir. Les empreses, despatxos, organitzacions han de barrejar la digitalització amb les habilitats com potenciar la síntesi i la decisió com a element clau. **El nou perfil professional hauria de pensar, dubtar i decidir.** Cal escoltar per a dubtar i poder decidir correctament. La decisió no és una aposta o loteria, és una conseqüència de pensar i processar. El llapis i paper en blanc és la base fonamental per començar l'estratègia d'una idea o projecte. Però cal evitar a les persones ocults que aprofiten les reunions per a deixar anar l'ocurrència sense cap tipus de recorregut. Un perfil necessari és saber diferenciar entre ocurrència i idea, per a valorar de forma fonamentada les diferents propostes amb pros i contres.

La tecnologia ajudarà a tancar **encàrrecs, vendes** o acords, però cal una barreja de confiança, empatia i professionalitat per a repetir aquests encàrrecs o acords per a incrementar la meua cartera clients. Un client és la repetició regular d'encàrrecs amb la mateixa empresa aprofitant la informació digital, noves tecnologies, i així poder seguir millorant la qualitat del nostre servei.

Un projecte o idea sense **executor** és una cortina de fum. Tota idea necessita sempre un realitzador. El PowerPoint com a document inicial està molt bé, però el paper ho aguanta tot. Formació contínua d'aprendre a equivocar com la base d'un bon perfil professional que té com a repte executar o realitzar el projecte, també haurà d'estar a el dia a les noves eines i entorns de treball. Estem en un món canviant on el que realment és important no és quantes vegades caus, sinó quantes t'aixeques per a aconseguir l'objectiu.

I finalment, és el **respecte** pels que treballen en el teu entorn. Escoltar i ser escoltat des del respecte. Educació, companyonia, que no "*colegueo*, ni conxorxa". Treballar en equip no es diu, es fa. Si algú diu en públic que treballa en equip, possiblement és el que menys ho fa. La transversalitat en la forma de treballar hauria de reduir la distància entre les línies o jerarquies de treball, però sempre des del respecte i reconeixement pel treball de cada un de nosaltres.

Recordem que el respecte s'assembla a la confiança, no es diu, es guanya. Si algú els diu alguna vegada "Tranquil, confia en mi" Surtin corrent i no mirin enrere ...

Escoltar i ser escoltat des del respecte és imprescindible per a ser un equip. (Alberto López)

FORMACIÓ 2030

Com descrivia Sòcrates: “El coneixement comença en la sorpresa”. El plaer intel·lectual consisteix en la sensació agradable que experimentem quan aprenem alguna cosa, resollem problemes, i posem en pràctica el que hem après de manera efectiva creant coses noves. **La formació són ganances d'aprendre.** La il·lusió d'aconseguir un somni, però part d'aquesta il·lusió és el camí que es recorre per aconseguir-ho. En l'aprenentatge, el viatge és de vegades igual o més important que l'objectiu.

Des de l'Escola Sert vam realitzar aquesta preparació per al futur basada en els ODS 2030 que hem resumit en les **5S de la SERT**. Són els 5 valors que tots els postgraus, màster, cursos o jornades hauran d'incloure en el seu programa formatiu. Aquests valors són matèries transversals que poden ser el tema principal de la formació (per exemple: Postgrau d'Arquitectura i Salut) o que la matèria de Salut ja és una classe de la resta de Postgraus. Les 5S que estan en la formació de la SERT són:

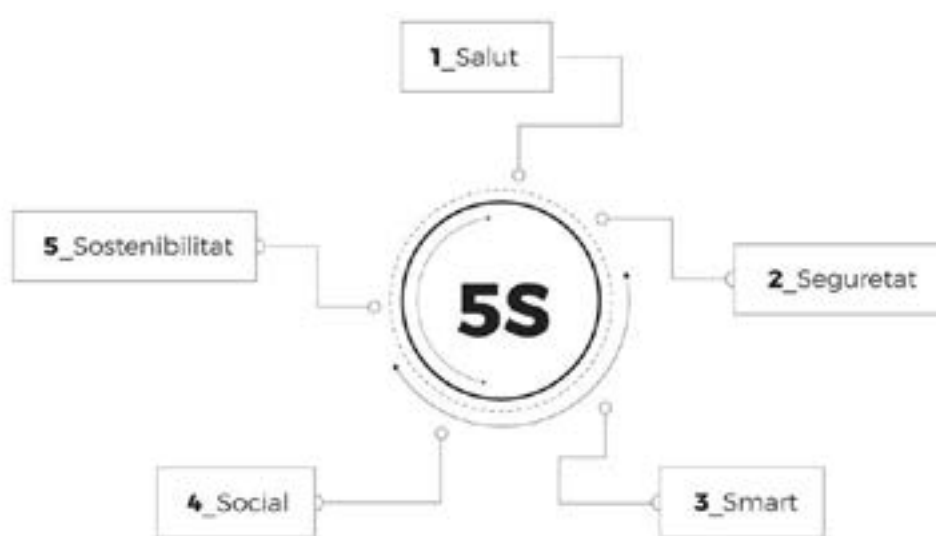
Social. L'arquitectura com a instrument d'inclusió en els barris, ciutats i territori. Ciutat inclusiva. Reducció de les desigualtats.

Salut. El benestar de les persones a través de solucions i matèries innovadores que millorin la vida dels ciutadans. La salut de les persones com a punt principal en l'arquitectura.

Sostenibilitat. Respecte pel medi ambient i la seva aportació com a valor afegit a contribuir a l'Emergència Climàtica. Rehabilitació energètica. Acció per al Clima. Energia assequible i no contaminant.

Smart. Connectivitat i connexió entre les diferents accions, solucions i territoris. Aliances entre organismes i empreses per a aconseguir objectius.

Seguretat. La tranquil·litat com a valor afegit a l'interior dels edificis com en la seva construcció. Treball digne i creixement econòmic.

S'imaginen la cara del meu fill adolescent si li dic que rebobini la cinta per tornar a escoltar una altra vegada la cançó. Als 90 era la nostra forma d'escoltar música. La tecnologia i els perfils de fa tres dècades també van haver de posar-se a el dia, i aquí estem 25 anys més tard on ja vam tenir la capacitat constant d'aprenentatge o **learnability**. Utilitzem el neologisme *learnability* causa que no hi ha una traducció consensuada, tot i que podríem assimilar a la **capacitat d'aprendre**, que és la capacitat per a aprendre noves habilitats al llarg de la nostra vida per romandre amb un perfil professional vigent i efectiu a llarg termini. Poder respondre amb rapidesa als canvis és una cosa que es pot aprendre, desenvolupar i treballar. En el món laboral ja comença a ser considerada la "habilitat de el futur".

Els ODS 2030 plantejats en el 2000 ja han estat canviats 2 cops per a poder actualitzar-los. Així que, possiblement la millor manera de predir el teu futur és construir-lo. Dependrà de les nostres ganes d'aprendre el poder afrontar els propers 10 anys amb decisió, respecte i executant bé la nostra feina per a aconseguir millors encàrrecs i clients que ens vagin acostant a aquest futur que mai aconseguirem tocar. Per això es diu futur.

Una proposta seria adaptar l'actual sistema educatiu per a l'aprenentatge al llarg de tota la vida o **capacitat d'aprendre**. La formació contínua des de l'escola de P3 i al llarg de tota la nostra vida laboral com una part de la nostra cultura. El **nou perfil professional del 2030** seria una combinació de la nostra actitud, habilitat i formació contínua que seran realment les millors eines que disposem per a poder afrontar amb certes garanties el nostre futur. Però com deia Albert Einstein: "No penso mai en el futur, arriba massa aviat"

El Covid-19 es va dur a moltes persones estimades de les nostres famílies, però també ens va ensenyar que cal viure l'avui i l'ara. El meu record per a tots ells amb uns versos de la cançó de Joaquín Sabina ¿Quién me ha robado el mes de abril?

Quién me ha robado el mes de abril
Cómo pudo sucederme a mí
Quién me ha robado el mes de abril
Lo guardaba en el cajón
Donde guardo el corazón

Article dedicat a la meva mare morta per Covid-19 l'1 d'abril de 2020.

#joemquedoacasa

Alberto López

Coordinador Escola Sert. COAC

#joemquedoacasa

Agraïments:

Agraïm a tots els autors la seva total disposició a escriure els articles en aquest recull durant el confinament. Una especial menció per l'Aitana Arroyo i Samsó de l'Escola Sert del COAC en l'organització, coordinació i gestió de continguts i també a la firma Digital Bakers per la producció i disseny de la publicació.

www.escolasert.com

ESOLA
SERT

COAC